

Lumina Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XXI/Nr.1
IANUARIE - MARTIE 2016
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Redactori: VASILE ANDRU, DAN ANGHELESCU

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC, AUREL ȘTEFANACHI, SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE, MUGURĂȘ MARIA PETRESCU, MIHAI HIMCINSCHI

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate pe dischetă sau prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Vietnam, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXI/ Nr. 1

Ianuarie - Martie 2016

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Condițiile cererii 7

DUMITRU ICHIM, *Psalmul iubirii nebune, Psalm de luminare a lemnului*... 10

MARCEL MIRON, *Cântecul statuilor unduitoare de la clubul Colectiv*..... 11

GELLU DORIAN, *Stau aici ca într-un paradis uitat* 12

STUDII

MIHAELA ALBU

Vintilă Horia sub semnul lui Eminescu – în țară și în exil 13

PASSIONARIA STOICESCU, *Ploaia de zeu*..... 20

LIVIU IOAN STOICIU, *Hai, gata, Cu trenul în Spania*..... 21

VERONICA BALAJ, *Ierihon* 22

ESEU

IOAN N. ROȘCA

Motivul sărutului la Brâncuși și la contemporanii săi
Rodin și Klimt 23

MARIANA PÂNDARU,

Oglinda retrovizoare, În răsădul ființei, Ca un altar 26

IEROM. MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Autobiografia spirituală și valențele ei psihologice..... 27

NICOLAE BĂCIUȚ

Cum să spui?, Noaptea mea, Arborele vieții, Steag uitat 30

Dumnezeu, Noul an cel vechi 31

SAVU POPA, *S-a ieftinit pâinea, Ceașul de mână* 32

DAN ANGHELESCU

se instalează gigantică orgă/ noaptea..... 33

și dintr-odată/ prezență orbitoare inteligibilul te 33

Ea...o cartagină..... 34

IULIANA PALODA-POPESCU, <i>Pe linia vieții, Știu</i>	35
PAULA ROMANESCU, <i>Nu mai învăț, știu cum</i> ...	36

EMINESCIANA

VIRGINIA STĂNESCU	
Momentul Eminescu din perspectiva ideii de generație	37

PUNCTUL PE Î

N. GEORGESCU	
Lucian Boia. O oală într-un car de oale	41
THEODOR CODREANU	
Exercițiu de admirație	47
COMAN ȘOVA, <i>Vis și tumbe, Anunț publicitar</i>	51
ION HAINEȘ, <i>Singur, Cine mă apără?, Poezia</i>	52
GHEORGHE PĂUN, <i>Vertij, Mărturisire, De-a ghepardul</i>	53
ADRIANA WEIMER, <i>Cum arde, Colț de rai, Lumina</i>	54

PROZĂ

VASILE ANDRU	
Fluctuat nec mergitur	55
VIRGIL ȘERBU CISTEANU, <i>Gânduri, Arderi noi</i>	61
CORNEL BALABAN, <i>Rondel, La trocadero în grădină</i>	62
DANIELA GÎFU, <i>Mama</i>	63
ALEXANDRU CRISTIAN MILOȘ	
<i>Stelele privity și aprinse dinspre Cape Canaveral</i>	64

CĂRȚI ÎN AGORA

THEODOR DAMIAN	
Metafizica experienței exilice	
<i>Condamnat la libertate</i> de Mircea M. Ionescu	65
George Băjenaru, alpinist al muntelui interior	
<i>Muntele Gând</i> de George Băjenaru	68
VASILE SPIRIDON	
Din perioada exilului de după exil	
<i>Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate</i> , de Mihaela Albu și Dan Angheliescu	70

VICTOR TEIȘANU	
Publicistică la confluența cu literatura	
<i>Scrisori din prezentul meu de Lucia Olaru Nenati</i>	73
ANCA SÎRGHIE	
Monografia dedicată Elenei Farago, ca datorie profesională onorată.....	76
MIHAELA MALEA STROE, <i>Never alone</i>	80
MIHAELA MALEA STROE	
„Conștiința tragică eminesciană”	
<i>Conștiința tragică eminesciană</i> de Bianca Osnaga	81
DANIEL MEYER-DINKGRÄFE	
Jean Bodin, <i>Reiß doch die Tür nicht so</i>	83
GEORGE V. PRECUP, <i>The Blackbird from Beyond</i>	
Translated from Romanian by Muguraș Maria Petrescu	85
ADRIANA TOMONI, <i>Un vers, Ești departe</i>	86
CAMELIA ARDELEAN, <i>Prin stele cu gondola..., Drumul spre mine</i>	87
MARIANA ZAVATI GARDNER	
<i>O altă zi, o altă noapte, Absolutul, un alt vis</i>	88
PERSIDA RUGU, <i>Psalmi, 1. drumul ești Tu, 2. de neatins</i>	89
<i>3. aspră singurătate foșnet, 4. tăcerea Ta mi-a auzit șoapta</i>	89

UNIVERSALIA

YOHANES MANHITU	
<i>Vii amintiri, Floare de ieri</i>	
Prezentare și traducere din spaniolă de Elena Liliana Popescu	90

ANIVERSĂRI

MUGURAȘ MARIA PETRESCU	
George Filip – 77.....	92
<i>Infinit , Dancing with spring</i>	
Translated from Romanian by Muguraș Maria Petrescu	93
THEODOR DAMIAN	
Liviu Șoptelea, artistul mistagog	94
CRISTINA ȘOPTELEA, <i>Hei!</i>	95
GHEORGHE PUIU RĂDUCANU, <i>Lumina Lină, M-am spovedit</i>	96

POEZIE ȘI PSIHOLOGIE

IOAN GÂF-DEAC

Despre unitatea elementară a emoției poetice 97

MIRCEA M. IONESCU

Liber în Labirint, Postume, Nu mai sunt scriitor! 99

VALERIU BÂRGĂU

Noii psalmi 100

Cuvântul cu trup, Cuvântul fără trup, Ioan..... 101

A PATRIEI CINSTIRE

Radu Theodoru

Scrisoare deschisă..... 103

Monumentul eroilor de la Cotul Donului 104

MIHAI MERTICARU, *Sonetul ubicuității (I), Sonet rugăciune* 105

CEZAR VIZINIUCK, *maidanezul* 106

LUMINIȚA COJOACĂ, *Scrisoare către Dumnezeu, Fugă în Dumnezeu* 107

VASILE POPOVICI, *Poetul, Și apa-n vaduri tot va clipoci* 108

FOTOALBUM..... 109

EPIGRAMA

CORNELIU ZEANĂ

Școlar, Școala și viața, Înțelepciunea vârstei..... 133

Lui Nicolae Gorun, autorul poeziei „Floare de prun” 133

Chirurgului craiovean Ștefan Marinescu 133

Lui Marian Scoreș, autorul cărții „Epigrame otrăvite cu umor” 133

Lui Geo Călugăru, pentru volumul „Autografe” 133

RECENZII

THEODOR DAMIAN

Logica pustiei

Lacrima sfînxului de Gheorghe Pârja 135

Marcel Miron, poetul cu duminica în brațe

Versuri albastre și aurii de Marcel Miron..... 137

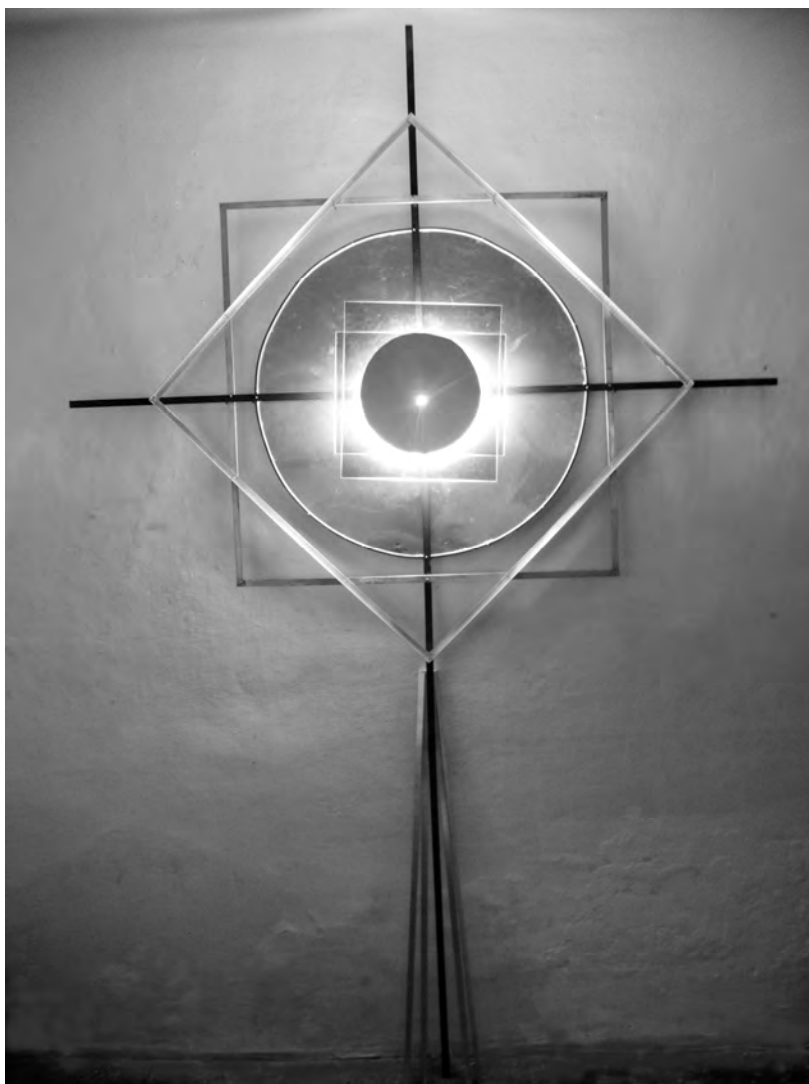
PAUL ANDRONE	
Passionaria Stoicescu: Poezia ca plâns de întreținere...	
<i>Regele Praf</i> de Passionaria Stoicescu	138
FLORENTIN POPESCU	
Iustin Moraru: <i>Vina</i>	140
MUGURAȘ MARIA PETRESCU	
Prefață la amintiri	
<i>Amintiri de pe o ilustrată/ Memories on a Postcard</i> de	
Dorel Cosma și Muguraș Maria Petrescu	143
ELENA M. CÎMPAN	
Gabriel Gafița, scriitor realist	
<i>Zahăr și miere</i> de Gabriel Gafița	146
MENUȚ MAXIMINIAN	
Când horea te ispitește	
<i>Horea în grumaz – înger păzitor și ispită</i> de Grigore Leșe	148

REPORTAJE

GHEORGHE BREHUESCU	
Cu Mircea M. Ionescu în Cenaclul româno-american	151
ELENA MITRU	
Seară de cenaclu la New York: Vasile Răvescu	152
GHEORGHE BREHUESCU	
Elena Mitru: “Zăpada proletară”	153
NICOLE SMITH	
Elena Mitru din nou în Cenaclu	154
REVISTA PRESEI	155

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI	
Simpozioul “Mihai Eminescu” - Galeria Spiritus, New York	157
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	161
ANUNTURI	166

Viorica Colpacci, *Steaua singurătății*, 4 m pe verticală, aluminiu, oțel, sticlă și neon

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN

Condițiile cererii¹

*Cereți și vi se va da, căutați și veți afla,
bateți și vi se va deschide*
(Matei 7, 7)

Pentru că suntem ființe în nevoie, pentru că suntem dependenți unii de alții și cu toții de Dumnezeu, pentru că nimic nu putem face numai prin noi înșine, de aceea, în viața de zi cu zi, de nenumărate ori suntem în situația de a merge la cineva și de a-i cere ajutorul. Și se întâmplă că primim un răspuns pozitiv, sau primim unul negativ. Când primim un răspuns pozitiv, ne bucurăm și uneori ne gândim să mulțumim, dar se întâmplă și să gândim că vom mulțumi mai târziu și apoi uităm. Când primim însă un răspuns negativ, ne supărăm și de multe ori judecăm, ca și cum persoana la care am fost să ne ajute era dator să ne ajute, și atunci se crează tulburări în relațiile dintre noi, fie că sunt relații de familie, de prietenie, de vecinătate, sau de altă natură.

Textul Sfintei Evanghelii de astăzi prezintă un exemplu de cerere, care deși făcută în mod aparent simplu, nu a fost refuzată de Mântuitorul Hristos. Exemplul acesta ce vine din partea unui orb care cerșea pe drumul Ierihonului, poate să ne fie de mare folos duhovnicesc în viața de zi cu zi, atât pentru relațiile noastre umane, cât și, mai ales, pentru relația dintre noi și Dumnezeu, deoarece înainte să cerem la alții, noi cerem de fapt lui Dumnezeu și știm că de cele mai multe ori când ne ajută, El ne ajută prin alții.

Este interesant de observat că de obicei și de la Dumnezeu când cerem ceva, așteptăm să ni se răspundă pozitiv. Nu mergem la Dumnezeu cu ideea că s-ar putea să ne refuze. În general, când ne rugăm, pentru orice, așteptăm ca Dumnezeu să ne dea. Și nu de puține ori, când nu vedem cererea noastră împlinită, ne supărăm și pe Dumnezeu, întocmai cum de multe ori ne supărăm pe semenii noștri. Pentru că într-adevăr, deși Mântuitorul Hristos spune: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide”, (Matei 7, 7), de multe ori cererea noastră rămâne neauzită, așa cum spune și Victor Eftimiu într-o piesă de teatru: „Când ceri, nu totdeauna găsi-vei o răsplată/ Când bați, nu totdeauna vezi poarta descuiată.” Deci sunt motive pentru care cererea noastră, uneori, se lovește de un zid de nepătruns, pe care noi nu-l înțelegem și de aceea, ne tulburăm. Dacă am putea înțelege motivul pentru care Dumnezeu ne refuză, sau

¹ Meditație la duminica a 31-a după Rusalii.

aproapele nostru mai ales, atunci fie parlamentăm, discutăm, argumentăm și criticăm, fie ne supărăm și nu mai vrem să auzim de persoana aceea. Ori ambele. De aceea unori e mai bine să nu înțelegem.

Două lucruri sunt absolut capitale pentru împlinirea unei cereri. Și aceste două lucruri le înțelegem din cazul orbului care a cerut așa de simplu să fie vindecat. În primul rând trebuie să știm *când* să cerem și în al doilea rând *cum* să cerem. Ne dăm seama cu toții că trebuie să știm când și cum cerem pentru ca cererea să fie împlinită, dar de cele mai multe ori nu dăm atenția cuvenită acestor două condiții. Și cu toate că le știm, când este vorba de aplicare în viața de zi cu zi, deși este interesul nostru, și aici este paradoxul, totuși nu le punem în aplicare; cu alte cuvinte, nu reflectăm îndeajuns la acel *când* și la acel *cum* cu care trebuie să ne înfățișăm la cel de la care vrem să cerem ceva.

Deci, să le luăm pe rând. Întâi vorbim de timpul oportun, de momentul potrivit al unei cereri. Prin rânduiala lui Dumnezeu orbul îl abordează pe Mântuitorul la momentul potrivit. În primul rând, așadar, întâlnirea dintre ei a fost providențială din punct de vedere al timpului. Asta și pentru că Iisus, fiind înconjurat de lume, putem gândi că a dorit să-și arate încă o dată dumnezeirea făcând această minune. În al treilea rând, orbul L-a numit pe Iisus „fiu al lui David” și se poate considera că Mântuitorul a vrut ca toți cei prezenți să asculte această importantă mărturisire despre descendența regală a Sa. Orbul deci L-a întâlnit, L-a „prins” pe Iisus la timpul potrivit.

Se întâmplă același lucru și cu noi, când cerem unii de la alții ceva. Dacă nu ne adresăm unul altuia în momentul oportun, cum am zice noi, să ne prindă în toane bune, atunci, chiar dacă am putea ajuta, e posibil că nu avem dispoziție, că suntem supărați, etc., în momentul respectiv și, simplu, îl întoarcem pe celălalt spunând că nu putem ajuta. Dar dacă cineva vine să ne ceară ajutorul după ce ne studiază puțin, după ce ne cunoaște momentele mai bune, dispozițiile, înclinațiile, sau în momentul în care am avut o bucurie, atunci parcă primim cu mai multă deschidere pe cel de lângă noi și mai degrabă suntem înclinați să ajutăm, să întindem o mână. Deci, momentul, timpul potrivit al unei cereri este o condiție capitală pentru împlinirea acesteia.

Dar dacă momentul este important, atunci maniera în care cerem este încă și mai importantă. Deci cum cerem? Să vedem cum a cerut orbul. Orbul face o introducere. El nu vine la Mântuitorul, chiar așa de simplu, deși aparent totul pare simplu. El folosește un deosebit de important *captatio benevolentiae*. Atrage atenția lui Iisus printr-o expresie care însemna foarte mult pentru cei din jur și pentru Mântuitorul Hristos. Orbul strigă: „Iisuse, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine” (Luca 18, 38). Acest apelativ este important pentru că Mântuitorul voia să dovedească celor din jurul Lui că este de viță împărătească. Mulți nu-L credeau și acesta era deja un punct cheie în misiunea Mântuitorului. E ca și cum orbul Îl ajută pe

Iisus în acest aspect al prezenței și lucrării Sale în lume, și asta în sensul că Mântuitorul își dovedește mesianitatea și prin descendența din neam împărătesc, din neamul lui David, care a avut un rol așa de important în istoria poporului ales. Dar apelativul folosit de orb putea să mai aibă un sens: pur și simplu, când zice „Iisuse, Fiul lui David” este ca și cum i-ar fi spus: „Te știu, Iisuse, ești din viță nobilă, ești un om nobil, deci trebuie să mă ajuți.” Psihologic vorbind, când te adresezi cuiva care este mai mare decât tine, sau când plasezi pe interlocutorul tău, mai ales de la care ceri ceva, mai sus decât tine, cum fiecăruia, de altfel, îi face plăcere să fie tratat, mai multe șanse sunt să se deschidă sufletește să dea o mână de ajutor.

Minunea vindecării orbului ne atrage atenția asupra modului în care trebuie să ne abordăm unii pe ceilalți, și mai mult decât atât, asupra modului în care trebuie să-L abordăm pe Dumnezeu, căci și când venim la Dumnezeu trebuie să venim cu o introducere, cu o captare a bunăvoinței, iar această captare nu are doar o simplă funcție stragetică, ci joacă un rol important în neîncetata noastră conștientizare cu privire la cine este Dumnezeul nostru către care alergăm spre ajutor. De aceea și rugăciunile noastre de cerere încep cu o introducere în care Îl descriem pe Dumnezeu în atotputernicia și mila Sa. Iată un exemplu în rugăciunea *Împărate ceresc*: „Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului, care pretutindenea ești și pe toate le îplinești, [...] vino și Te sălășluiești întru noi, și ne curățește pe noi de toată întinăciunea, și mântuiește Bunule, sufletele noastre.” Se vede așadar, că prototipul, structura, chiar și literară a unei rugăciuni, a celor mai multe rugăciuni, este concepută pe modelul cererii orbului. De aceea în rugăciunile noastre către Dumnezeu este bine să folosim acest model, adică să recunoaștem întâi atotputernicia divină, darurile lui Dumnezeu, generozitatea și dragostea Sa, și apoi să cerem ceea ce avem nevoie. La fel și în cazul apelării la semenii noștri.

Însă, dacă vorbim despre *când* și despre *cum*, atunci când ne referim la rugăciune, momentul oportun, momentul cel mai potrivit ca să ne apropiem de Dumnezeu și să-L cerem este Sfânta și dumnezeiasca Liturghie. Ea reprezintă culminarea și sublimarea rugăciunilor noastre private. Aici ne sfințim prin împărtășirea cu Sf. Taine, primim „har peste har”, aici ne rugăm pentru noi și unii pentru alții, Sf. Liturghie întrunind ambele condiții ale rugăciunii de cerere: timpul oportun și maniera cererii. Aici primim adevăratul curaj și temei pentru a ne apropia de Dumnezeu așa cum ne îndeamnă Însuși Mântuitorul Hristos: „Cere și ți se va da, caută și vei afla, bate și ți se va deschide” (Matei 7, 7).

Psalmul iubirii nebune

*Să-ngenunchezi la cedri, să vezi în prund - safire,
În trepte doar urcușul și-n ce-ai pierdut - tărâmul...
Să nu aduci Iubirii nedreapta înjosire
C-ai ști pe unde iarna ți-a înflorit salcâmul.*

*Trăsură nebuniei, cu pescăruși în hamuri,
Dă foc la răsărituri mânându-le pe creste.
Ce-ți pasă, violetul că-ți flaută prin ramuri,
Când marea te răsfață-n festinuri de tempeste.*

*Ne-au invadat lumina și neamul de chitare,
Nu-i prăbușirea cântec? Beți vinu-n gust de a-ii!
Ce mai contează timpul pentru-mbătutul soare,
Când inimile noastre îi galopează caii!*

*Râzând îmi sari în brațe: Ne caută,-i la ușă!
- Zi-i: Moartea, mai așteaptă, până vom fi cenușă!*

Psalm de luminare a lemnului

*“Se luminează lemnul sub dală și gealăuri”,
Așa-mi muștra Teslarul întregu-mi trup nemernic.
De slab te lași Iubirii, atunci îi ești puternic.
Au fluierul dă cântec din cioturi, sau din găuri?*

*Sămânța-i rege florii, cocon de rămășaguri.
Petala, ca aripă, e doar răscumpărare
Spre zborul ce dă fructei gust acrișor de soare,
Iar cifrei opt sigiliul poienilor din faguri.*

*Că n-a gândit ca omul, vreun crin, la patru scânduri!
Adânca-nțelepciune-i când de frumos ți-e frică.
Nu încruntând sprânceana ești cuib de rândunică,
Sărutul din lumină se-nfruptă, nu din gânduri.*

*Iubirii, tâlc de flutur, din oglindiri cunoaște-i!
Altfel, ce toarce gândul e doar mătasea broaștei.*

Cântecul statuiilor unduitoare de la clubul Colectiv

*Sus
mai sus
ne înălțăm pe pedestaluri
deasupra timpului periculos.*

*Întindem orizontul
mai departe de noi
și capetele în nori
pentru o gură de oxigen.*

*Cu mâinile ridicate
lan de grâu
bătut de vânt
unduitoare valuri aurii.*

*Toți cu spicele sus
ținem pâinea rumenă
deasupra capetelor
ca în visele lui faraon
tălmăcite de Iosif.*

Privim spre depărtări !

*Prietenii din inima mea
așteaptă de mult
la hotarul timpului.*

*Mai sus
cu mâinile sus
statui în mișcare
cu spicele gata a plesnire.*

*Boabele de grâu
pe tărâmul celălalt
vor germina.*

Stau aici ca într-un paradis uitat

*Toate trenurile din lume pleacă acum fără mine,
de pe niciun aeroport nu zboară niciun avion în care
să fiu, toate porturile lumii s-au închis, iar vapoarele
se scufundă la fiecare secundă în apele
în care eu nu înot,
toate stațiile de metrou sunt pustii fără mine,
nicio mașină nu mă digeră în stomacul ei nesătul,
nici caleștile, nici troicile nu mă duc de acasă,
pe nicio spinare de cal nu alerg dintr-o poștă într-alta,
pe bicicletele lumii pedalează toată omenirea,
numai eu, nu,
niciun mijloc de transport nu oprește
în stația în care eu aștept,*

*dar toate trenurile sunt triste,
avioanele par păsări care n-au nicio țară în care să se oprească,
cârțițe oarbe prin galerii pustii sunt metrourile
în care eu nu mă aflu,
fiare vechi, rable în curțile ca niște cimitire
în care nu mai aprinde nimeni lumânări
sunt mașinile care nu mai folosesc la nimic,
ce fel de fericire esta aceea spre care nu
se mai îndreaptă nicio caleașcă, nicio troică
pline de râsete,
ce hipodrom poate fi acela pe care nu aleargă
niciun cal pe care să fiu eu, iar
lumea asta nebună alunecă fără niciun rost pe câte două roți
pe ale căror pedale nu odihnesc picioarele mele,
ce fel de mașini sunt acestea care nu opresc
în stația în care eu nu mai sunt așa cum se
aruncă în ele peste tot
toți cei care înghit aerul ca pe o îmbucătură imensă
dintr-un măr minuscul
în care stă pitit un vierme și speră că în curând
va fi fluture –*

*de fapt cine sunt eu să pot fi acum în oricare dintre
viețile lumii, când știu doar
că halba aceasta de bere n-o poate bea acum nimeni altul
în afară de mine.*

MIHAELA ALBU

Vintilă Horia sub semnul lui Eminescu – în țară și în exil*Ne vom întoarce acasă cu Eminescu de mână.*

Vintilă Horia

Introducere

Unul dintre importanții scriitori și esești români care și-au pus creația sub semnul operei eminesciene a fost câștigătorul prestigiosului premiu Goncourt, Vintilă Horia.

Cel care parcurge titlurile articolelor scrise de el în revistele din țară,¹ dar și cele din perioada exilului nu va putea să nu observe constanța referirii la poetul pe care îl considera „un arhetip românesc”, simbolul creator al poporului său.

Sub fotografia cu care se deschid paginile dedicate autorului dintr-o importantă revistă spaniolă, *Punto y coma*, pagini puse sub titlul „El mérito cultural de Vintilă Horia”, stă scris: „Vintilă Horia, en su proyección cultural. Al fondo un retrato del poeta nacional rumano Mihael Eminescu.”

Și nu este, cu siguranță, deloc întâmplător faptul că Vintilă Horia a ținut să fixeze alături de imaginea sa, cunoscută deja în Spania, pe cea a poetului său tutelar, nu tot atât de faimos, din păcate, în lumea literaturii mondiale. Și nu este deloc întâmplător de vreme ce în scrierile sale eseistice, numele lui Eminescu, poezia și articolele jurnalistice, ideile și atitudinea acestuia față de societate și istorie sunt des amintite, analizate, dar, mai cu deosebire, continuate.

De aceea putem afirma că printre temele recurente în publicistica lui Vintilă Horia, cea referitoare la personalitatea și opera lui Eminescu ocupă un loc aparte.

În tinerețe, în România, Horia publicase articole cu titlurile: *Ceva despre Eminescu* ori *Eminescu – omul*; în lunga perioadă a exilului va scrie: *Eminescu și cultura rusă*, *Peste o sută de ani tot Eminescu* și *La 135 de ani de la nașterea poetului Eminescu, erou romantic*. Referirile la însemnătatea poetului pentru cultura noastră apar însă frecvent și în multe

¹ În interviul cu Marilena Rotaru din martie 1990, el va rememora începuturile apropierei de opera eminesciană: „Mi-aduc aminte că primele lecturi care au avut o influență decisivă asupra schimbării mele fundamentale au fost Eminescu și Schopenhauer./.../ Am avut un mare profesor de română, Raoul Teodorescu./.../ De la lecțiile lui am păstrat o admirație pentru Eminescu și pentru doi mari prozatori: Odobescu și Duiliu Zamfirescu.” (v. Marilena Rotaru, *Întoarcerea lui Vintilă Horia*, Ed. „Ideea”, București, 2002, p. 30).

dintre articolele dedicate altor scriitori ori subiecte. Astfel, atunci când, aflat încă în țară, lăudase lucrarea de sinteză dedicată de Basil Munteanu istoriei literaturii române, recenzentul accentua situarea lui Eminescu în contextul literaturii noastre drept „punct de plecare” pentru dezvoltarea acesteia la standarde situate chiar, fără nici un fel de complexe, universale.²

În alt loc, când face apel la „învieirea strămoșilor”, adică a tradiției culturii latine, eseistul percepe creșterea literaturii române numai „sub uriașa umbră a lui Mihail Eminescu, figură de o complexitate și grandoare pe care puține literaturi au putut-o crea”, poetul fiind și un exemplu de formație intelectuală bazată pe cultura greco-latină, ceea ce indica „o însetată dorință de a pătrunde înălțimile trecutului îndepărtat.”³

Vintilă Horia despre Eminescu – în reviste românești interbelice

Socotindu-le „valorile (noastre) eterne”, opera lui Eminescu, ca și „Eminescu-omul” se constituiau pentru Vintilă Horia – încă din primele articole publicate în *Sfarmă Piatră* – simboluri de îndemn pentru tineretul de atunci către „o revizuire a atitudinilor sale”, către o „aderență plină de patos la versul eminescian, adică la estetica eminesciană” pentru că numai astfel vor afla „calea cea mai sigură pentru ducerea la îndeplinire a propriilor și adevăratelor lor năzuințe.”⁴ Este evidentă asumarea – cu superbia dată de încrederea totală în judecata sa de valoare, bazată pe un întreg program naționalist-creștin – a unui rol, la fel ca și acela, pe alt plan, al lui Eliade, de îndrumător al tineretului român.

Vintilă Horia își manifestase, după cum am specificat mai sus, încă din primele articole publicate în țară, un interes deosebit atât pentru omul Eminescu, cât și pentru opera acestuia, dar și pentru felul în care a fost receptat de contemporani și posteritate. Cel dintâi articol, simplu intitulat *Ceva despre Eminescu*, pare, într-un fel, foarte actual, autorul referindu-se la „...cele două tabere de proporții inegale în jurul figurii marelui poet”, cea a admiratorilor, mai numeroasă, și cea – „într-o infimă minoritate” – a detractorilor. La prima, el subliniază – iarăși cu reverberații până în zilele

² „Apariția lui Eminescu avea să statornicească un impresionant punct de plecare și să ne așeze dintr-o dată în cadrul universal al literaturii. De la localismul proaspăt și reconfortant al cronicarilor și al barzilor din veacul al XVIII-lea, treceam prin glasurile intermediare ale lui Grigore Alexandrescu și Vasile Alecsandri, la strălucirea de anvergură europeană a celui mai mare poet al timpului, Mihail Eminescu. Trecerea aceasta ar fi fost însă prea rapidă și superficială dacă nu s-ar fi reluat și adâncit temele și sugestiile fecunde ale tristului erou de la Ipotești.” (cf. art. „Basil Munteanu”, apud Vintilă Horia, *Credință și creație*, Ed. Eikon, Cluj, 2003, p. 214).

³ v. „Să înviem strămoșii”, în vol. Vintilă Horia, *Credință și creație*, 2003, p. 44.

⁴ v. „Eminescu-omul”, în vol. *Credință și creație*, p. 119.

noastre – o nouă divizare, constând în unii critici, admiratori în mod „neprecupețit” ai „operei în întregime”, și alți critici, care „admiră într-o anumită lumină și cu un anumit interes, sau se entuziasmează pentru o parte numai a scrierilor lui Eminescu, ignorând-o în mod intenționat pe cealaltă.”⁵

Articolul este scris cu un fel de superbie atotștiutoare (tinerețea își spune cuvântul!), în termeni destul de duri, criticând și extragerea de la Biblioteca Academiei a articolelor din *Timpul*, cele care dovedesc un Eminescu antisemit, dar mai ales și „acea catastrofală și nesărată viață în felii, care e falsul literar al dlui Eugen Lovinescu.” Se referă apoi la editorul romanelor *Mite* și *Bălăuca*, care a putut publica volume ce „gâdilă abdomenul proprietarilor lui”, precum și la „elogioasele critici ale acelui buletin de editură care e *Adevărul literar și umoristic*.”

Suntem departe în acest scurt articol de stilul sobru și cumpănit al scriitorului matur de mai târziu. Autorul pune totuși în final problema stringentă a unei ediții complete a operei eminesciene.

În cel de al doilea articol, *Eminescu – omul*, tânărul Vintilă Horia este din nou ironic și chiar sarcastic uneori, deplângând soarta scriitorilor elogiați numai după moartea fizică, dar scoțând în evidență modalitatea de mărire a unora (citește: critici!) prin analiza operei celui care a scris-o. „Câte articole, câte volume, câte busturi, câte comemorări pot ieși din sfârșitul celebru al unui mânuitor de cuvinte care era, înainte de a consimți să moară, obiectul criticilor și al infamiilor!” După exemple din literatura și arta universale, concluzionează că de la toate marile figuri (Leonardo, Michelangelo, El Greco, Flaubert, Vigny, Hoffmann, Byron, Goethe etc.) a rămas mai presus de toate opera, în schimb, viața lor ... „parcă n-au trăit niciodată.” În mod firesc, de aici, privirea sa critică se îndreaptă către atenția acordată la noi mai mult vieții lui Eminescu decât operei sale, susținând chiar că „Eminescu omul a fost mai deplin realizat în ciclul suferinței lui romantice, decât Eminescu poetul, a cărui operă este inegală și ale cărui poeme timpul le-a distrus în parte.”

Autorul pendulează apoi între o extremă și alta. Într-o tendință creată și de pulsul epocii, când se glosa intens pe marginea vieții unui scriitor, făcându-se chiar din această viață un fel de *operă* în sine, unele pasaje pun și ele accent deosebit pe *om*. Chiar referindu-se – la un moment dat – la Goethe, ajunge să facă afirmații de acest gen: „A fost un mare poet, e adevărat, dar a fost mai ales un exemplar rar, un model al existenței romantice care nu e altceva decât un dramatic și rodnic compromis între puritatea clasicismului și frământările neliniștite ale creștinismului.”⁶

Portretul *omului* Eminescu merge pe aceeași linie de interpretare a fizionomiei ca reflectare a personalității sale: „Chipul acela visător perfect,

⁵ v. vol. *Credință și creație*, p. 111.

⁶ v. „Eminescu-omul” în vol. *Credință și creație*, p. 116.

fruntea rotundă ca o fereastră de univers, ochii adânci și negri, gura senzuală care a știut să încante atâtea iubite, părul bogat, arcuit peste frunte.”⁷

Despre Eminescu în reviste românești din exil

Am putea spune că V. Horia și-a trăit exilul (și) sub semnul tutelar al lui Eminescu, citindu-i mereu poeziile sau scriind despre opera sa. Alteori, pornind de la scrierile eminesciene, eseistul își argumentează propriile teorii cu o susținere în cele afirmate de gazetar.

Departate de țară, dar cu alt ton, Vintilă Horia, ca și Horia Stamatou, ca Amăriuței ori Eliade însuși, va justifica asumarea creației eminesciene drept bază a întregii culturi românești. Niciunul nu se va rezuma însă la simple afirmații, ci va publica analize elaborate. V. Horia a avut în mare parte preocupări și puncte de vedere similare cu cele ale confrăților din exil, revendicându-se cultural-simbolic din chintesența creației eminesciene, poetul fiind văzut ca un „tot”, ca *esența* ce include în ea toate categoriile spiritului, intrând totodată în categoria celor ca „Dante și alții la fel, anticonformiștii de totdeauna, poeții schimbători de destine, antirevoluționari prin naștere, huliți de propria lor mamă și patrie pentru că erau aducători de noutate.”⁸

În 1949, la început de exil, în revista *România* de la Buenos Aires (an I, nr. 8), alături de un text din gazetăria eminesciană, el va publica și articolul citat mai sus „Eminescu la un veac”, în care – firesc pentru momentul începutului de exil anticomunist – identitatea celor desțărâți se revendică (cu orgoliu) din cel care a fost „*poetul*, omul care a creat felul nostru de a fi români, modul nostru de a ne încadra în fenomenul istoriei românești. Din versurile și din scrierile lui politice coboară, peste *sufletele* chinuite ale celor din Țară și peste sufletele arse ale celor din surghiun, liniștea imensă a orgoliului de a fi *român*.” (s.a.)

Urmează *Eminescu și cultura rusă* (în primul număr al revistei *Destin*). Dacă vom ține seama de faptul că opiniile din acest articol sunt publicate în 1951, deci în perioada în care rusificarea României – cu toate consecințele acesteia în plan politic, economic și cultural cunoscute – cele afirmate de autor, într-un ton de vădită respingere a tot ceea ce ține de marea țară vecină, nu mai pot surprinde.⁹

⁷ *Op. cit.*, p. 118.

⁸ v. „Eminescu la Viena”, în revista *Ethos*, nr. 3/ 1982.

⁹ În 1990, în interviul acordat Marilenei Rotaru, va avea o cu totul altă atitudine și își va explica subiectivismul, respingerea, aversiunea chiar pe care le avusese în tinerețe: „În ciuda eforturilor enorme pe care le-am făcut de-a lungul întregii mele vieți, n-am putut să-mi împiedic o atitudine instinctivă, de respingere organică față de tot ce era rusesc. Am avut mai multe excepții: de pildă, când am citit *Doctor*

Idiosincrasia față de cultura rusă, cultură pe care, de altfel, surprinzător, o consideră aproape inexistentă, o demonstrează punct cu punct, sprijinindu-se din capul locului pe afirmațiile lui Eminescu dintr-un articol publicat de acesta în *Timpul*, în 7 ianuarie 1878. În răspăr cu entuziasmul Occidentului față de această cultură, Eminescu scria despre *deșertul sufletesc* ce se ascunde, de fapt, dincolo de aparența profunzimii literaturii ruse. Iar V. Horia preia și duce mai departe afirmațiile, demonstrând că termenul de *cultură rusă* este „inadecvat și suferind”. Și aceasta deoarece, adaugă el, „o cultură implică prezența vie și eficace în sânul ei a unei culturi filosofice uman accesibile, a unei arte plastice și a unei arhitecturi care să acorde o dimensiune în spațiu spiritului constructiv al unei rase, o poezie care să fi depășit de mult stadiul baladei și al răcnetului premergător bătăliei.” Din toate acestea, V. Horia identifică numai două repere, „două puncte palpabile” – literatura (dar și aceasta redusă la exclusivitatea românească) și muzica („căzută – însă – în erezia fără de întoarcere a coreografiei”¹⁰).

Slaba reprezentare a culturii ruse – se mai afirmă – a fost accentuată de comunism, „gigantică și sterilă încercare de a adapta brusc sufletul unui popor la terapeutice fanteziste.”

Primatul lui Eminescu este scos în evidență de V. Horia și în cazul diminuării valorice a culturii ruse, poetul fiind cel care „a înțeles lucrurile acestea într-o vreme în care spleenul occidental lăsa să se grefeze pe scoarța lui obosită parazitul fastuos al romanului rus. El a fost primul european care nu s’a lăsat legănat de iluzii și înșelat de aparențe.”

Iar în încheiere, drept concluzii, Eminescu este și aici considerat „cel mai mare poet al spațiului mioritic”, dar și exponent al „omului românesc”¹¹, vecin pășit al spațiului dostoevșchian”.

Desigur, deși argumentate, opiniile lui V. Horia, pe urmele lui Eminescu, sunt discutabile astăzi. Dar încă o dată – trebuie să avem în

Jivago al lui Pasternak am avut revelația unui mare scriitor. Am recitat prin 1970 tot Dostoievski și am recunoscut încă o dată că este unul din cei mai mari scriitori pe care i-a dat omenirea” (v. *Întoarcerea lui Vintilă Horia*, p. 57).

¹⁰ Cu doi ani înainte, în revista *România* (anul I, nr. 8), articolul (nesemnat) *Eminescu la un veac* cuprindea aceleași opinii legate de inexistența unei reale culturi rusești: „Rusia nu e o cultură și nici un elan de profunzime. Nu e o cultură pentru că numai din romane și din muzică de balet nu poți contura silueta unei culturi./.../ Cultură de romane și de muzică de balet, nestructurată de nici un sistem filosofic, nepurificată de nicio trăire poetică uman valabilă, nelimpezită de simțul plastic al culorii sau al arhitecturii.”

¹¹ În articolul intitulat *Eminescu la Viena* (publicat în revista *Ethos*, nr. 3/ 1982), V. Horia își va menține aprecierile superlative la adresa lui Eminescu, văzându-l pe poet drept „un fel de înger” rilkean, care „a crezut în adevărata libertate”, dar și „un arhetip românesc”. Fiind o chintesență, conchide scriitorul din exil, – „tot se poate spune prin el” (s.a.).

vedere climatul politic și împrejurările în care au fost formulate și publicate acestea în revista *Destin* (în iulie 1951!).

Mult mai elaborat și argumentat în idei este articolul din 1985, publicat în *Cuvântul în exil*, în care Eminescu este privit „înainte de orice (ca) un erou romantic, eroul romantic prin definiție, atât ca aspect exterior, cât și ca fond poetic, ca suferință permanentă în fața unei lumi neînțelegătoare, ca bard al amorului disperat, ca cercetător al unui folclor dătător de cunoștințe legate de un inconștient colectiv profund religios și, în sfârșit, ca visător pe marginea unei întregiri sufletești care, în 1919, avea să pună pe picioare visul eminescian. Dincolo de ciclul gotic, sau romantic, Eminescu nu ne oferă nicio posibilitate de înțelegere. Iată de ce personajul în sine, poetul erou reprezentativ devine detestabil în epoci neo-clasice, cum este epoca comunistă în istoria României.”

În 1989, la un veac de la moartea poetului, în revista *Stindardul românilor* (nr. 25-26), Vintilă Horia va publica un nou articol despre el, intitulat – sugestiv pentru modul în care înțelegea identificarea poporului român cu personalitatea poetului – *Peste o sută de ani, tot Eminescu!* „Matca noastră stilistică are un nume, nu numai de țară, dar și de om”, va afirma scriitorul. Iar mai departe: „Apariția lui Eminescu în cultura românească coincide cu momentul în care redevenim o entitate politică independentă. E ca un fel de acoperire spirituală a unei viguroase manifestări politice. Fără Eminescu, România poate că nici n-ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfîrîpare nestatornică în aerul timpului.”

Pentru o adecvată înțelegere a lui Eminescu, autorul articolului îi detaliază „pedagogic” principalele fațete ale personalității creatoare: „Există un Eminescu poet, înscris în moștenirea romantică a secolului al XIX-lea, îmbătat de trecut, de noapte, de istorie, de miracolul limbii, de religie, de libertate. După cum există un Eminescu filosof, crescut la Viena și mai târziu la Berlin, în fertila umbră a lui Schopenhauer și a filozofilor germani din prima jumătate a secolului. Cât și un Eminescu politic, dinamic participant la luptele de nouă întemeiere a unei Români care ieșea dintr-o epocă obscură, de aproape două sute de ani și, datorită tocmai predilecției Europei romantice pentru liberarea popoarelor subjugate (Italianii, Polonezii, Grecii, Irlandezii, Provensalii), încerca o nouă definiție a propriei ei ființe.”

În continuare, autorul definește conceptul de *naționalism*, însă acesta „alăturat lui Eminescu, ar însemna o limitare a filozofiei lui politice. Eminescu n-a visat o *națiune*, deci n-a fost naționalist ambiționând prosperitatea materială și spirituală a națiunii române, ci a gândit fără încetare o țară (de la terra) care implica o înrădăcinare, cât și o proiecțiune în viitor, pe deasupra oricărui fel de ideologie și de interese imediate./.../ Eminescu a fost atât de creștinește legat de românism și de omenie. “

Și astfel, „politica nu l-a împiedecat să rămână poet și filozof.”

De aceea, o afirmă sentențios scriitorul din exil, și acum, în 1989, ca și în 1949, „Peste încă o sută de ani, tot despre el vom vorbi, și în același fel. Sau, de nu, pământul va fi mut ca o lebădă. “

În loc de concluzii

Dintr-o sumară trecere în revistă a articolelor dedicate de Vintilă Horia lui Eminescu, se poate observa că pentru el, ca și pentru alți scriitori români din țară, dar mai ales pentru cei aflați în exil, poetul devenise mai mult ca oricând prototipul treptei celei mai înalte a literaturii noastre, iar revendicarea de la personalitatea lui creatoare însemna o firească marcă identitară.

În tot ceea ce a scris Vintilă Horia despre Eminescu, ideea care transpare, indiferent cum a fost formulată, este aceea de a-l percepe pe poet (cum își încheie în 1985 articolul) ca pe „un apărător de esențe, singura pavăză umană valabilă împotriva unui rău care stă să ne stingă.”

PASSIONARIA STOICESCU

Ploaia de zeu

*Uneori o carte mă pătrunde
încet și sigur,
fără putința de a fugi, de a striga...
Har Dumnezeului lecturii!
El a uitat în creierul meu
himene tainice
în stare să țipe,
să se bucure
de virilitatea înțelepciunii altuia.
Citesc –
pupilele mi se dilată,
ploaia aurie a gândurilor celuilalt,
ploaia de zeu
mă spală de propriile poeme,
mă aurește,*

*mă spânzură cu o eșarfă
de curcubeu
și țip pe mușete
cu hohot lăuntric, devastator...
Un firicel de sânge cenușiu
vestește deflorarea,
victoria lui nesperată...
Într-o noapte
cu luna fardată
ca actorii niponi,
acei bărbați-femei
din teatrul Kabuki,
va apărea fiul meu,
Poemul...
(Jur să nu-i divulg tatăl)*

Hai, gata

*Slăbesc pe zi ce trece, nicio haină nu mai stă pe mine,
sunt în anul dispariției? Biet
câine plouat... Sunt permanent atacat și emoțiile
mă strâng de gât, scăp
cu viață în ultima clipă: sufletul*

*meu, pavat cu pietre de râu, a ajuns șosea publică,
încotro să o mai iau? Nici o dojană
nu se cuvine să fie îndreptățită, am în spate un diavol
care mă tot îndeamnă să fac*

*rău, dar eu nu fac... Sunt pedepsit pentru cele mai vădite
greșeli ale slujitorilor
raiului pe pământ, acum corpul meu are miros de lapte
acru? Are... Așa*

*îmi trebuie, de ce nu ascult? Diavolul îmi
arde două perechi de palme:
hai, gata, trebuie să facem rost de haleală, nu
dormi pe picioare! Azi,*

când toate lucrurile se întâmplă fără vreo justificare anume...

Cu trenul în Spania

*Mirosul de iarbă tunsă, abia adunată în căpiță, sărutul
în palmele lăsate deschise, moi și
mângâierile pe părul tuns, vopsit în roșu, să nu se
deosebească firele albe: vrei?
Voi munci noapte și zi, vom pleca, fără să ne știe nimeni,
cu trenul în Spania, la*

*capătul lumii. Numai să spui da... Surâde: „ești
ca o pasăre speriată, prinsă”, o
revede cu picioarele dezgolate, frumoasă, adormită
în iarbă, la soare, îngrijorată că a strigat
la ea, în vis, soțul mort,*

*trezită lângă el, un om care ținea locul pădurarului,
povestind. Fără alte valențe,
îndrăgostit, punând ici și acolo bețișoare încleiate,
curse pentru păsări...*

Ierihon

*Iată-mă aşadar,
Doamne,
iată-mă,
în această parte
de lume veche...
simt o derută
lăcrimoasă;
încotro
s-o iau prin Ierihon?
încotro aş găsi oare
măcar umbra
biblicelor ziduri
pe care le caut
cu gândul
deşi, recunosc,
nici măcar înălţimea lor
cu privirea-mi
n-aş putea
s-o măsor
de-ar fi să le pot
imagina
şi, nicidecum, n-aş rezista
sunetului prăbuşirii lor
(m-ar asurzi)
Doamne, pe-aici,
nu pot mărşălui
ca un pelerin
conştiincios
păşesc temătoare...
dacă trezesc
printr-o-ntâmplare
miraculoasă,
vreo frază biblică?
sau vreo poveste
de iubire vinovată
care tulbură încă
noptile
înduplecând întunericul*

*să-i fie pavăză?
stau lângă palmierii
solitari şi ei
norii au plecat
în alte ceruri
fără legătură
cu acestea câte sunt
sau cu
luptele frânte-n Ierihon
ştirile despre
vechea cetate
au pornit pe mări
departe,
neştiute de mine, eu,
crâmpei
din fărâma de-ntrebări
a lumii...
Ecleziastule,
mă poţi ajuta,
să biruiesc
frumuseţea
vieţii
trecătoare?*

IOAN N. ROȘCA

Motivul sărutului la Brâncuși și la contemporanii săi Rodin și Klimt

Constantin Brâncuși, de la a cărui naștere se împlinesc 140 de ani în ziua de 19. 02. 2016, a devenit părintele sculpturii contemporane ca inițiator al tranziției de la figurativul sculptural tradițional la nonfigurativ. Mai exact, el a redus formele reprezentate artistic la esențele acestora, în sensul că a lăsat de o parte aspectele lor sensibile neesențiale sau ne semnificative, pentru a le reține și reda numai pe cele reprezentative, definitorii, apte să sugereze esența obiectelor transfigurate artistic. Format la Școala de Bellearte din București, el a ajuns la noul său stil sculptural în Franța, unde s-a perfecționat la École Supérieure des Beaux-Arts din Paris. După ce, în 1907, a lucrat câteva luni în atelierului lui Rodin, el s-a eliberat de influența sculpturii clasice și romantice a celebrului sculptor francez și a început să-și afirme propria sa direcție artistică, esențialistă, marcată, evident, de filosofia platoniciană a ideilor sau formelor pure.

Una din primele lucrări esențialiste realizate de Brâncuși este sculptura intitulată *Sărutul* din 1908, reluată apoi în câteva variante. Începând chiar cu varianta din 1908, *Sărutul* lui Brâncuși este o replică la opera omonimă, creată de Rodin cu cca. 20 de ani mai devreme, dar și la *Sărutul* pictat de Klimt în același an 1908. Distanțarea lui Brâncuși de cei doi mari maeștri constă, pe de o parte, în esențializarea imaginii. El a sugerat ideea de unitate a două entități umane prin alăturarea a două corpuri dreptunghiulare, pe care a încrustat, pe una din laturi, forma capului și a bustului de bărbat și, respectiv, de femeie și a accentuat forma buzelor și a ochilor care vin în contact. Pe de altă parte, spre deosebire de cei doi artiști, el a înțeles esența sărutului ca o unitate a celor doi îndrăgostiți nu numai trupească, ci și sufletească, spirituală. Acest fapt este redat, de la început, prin contactul direct dintre cei doi îndrăgostiți nu numai trupesc, prin îmbrățișare și prin sărutul propriu-zis, ci și sufletesc, prin atingerea ochilor, ca oglinzi ale sufletului uman. De altfel, în variantele ulterioare celei din 1908, Brâncuși doar sugerează sărutul senzorial prin unirea celor două corpuri în dreptul buzelor, accentuând, în schimb, sărutul spiritual prin contopirea ochilor într-un cerc împărțit în două semicercuri printr-un diametru vertical. În varianta finală, de pe *Poarta sărutului*, el a sculptat numai sărutul spiritual, redându-l prin două cercuri concentrice, separate, prin diametrul vertical, în cele două jumătăți prin care se întregesc.

Sărutul rodinian, multiplicat și el în câteva variante, exprimă, înainte de toate, unirea senzorial-pasională dintre bărbat și femeie. Aici,

caracterul pasional al sărutului este surprins prin faptul că bărbatul și femeia, stând pe un fotoliu, își unesc cele două corpuri goale nu numai prin sărut, ci și printr-o foarte tandră îmbrățișare.

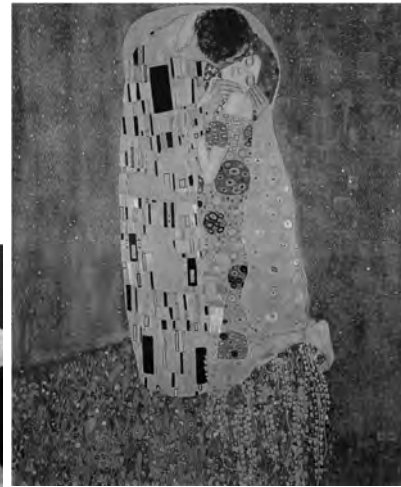
Nu mai puțin faimosul tablou al lui Gustav Klimt, *Sărutul*, constituie un apogeu al etapei auriu a pictorului vienez. Este o pictură în care artistul plachează cu foițe de aur și argint, veșmintele celor doi îndrăgostiți și pelerina care îi învăluie, ceea ce le conferă o lumină strălucitoare. La Klimt, sărutul înseamnă, ca și la Rodin, unirea senzuală dintre bărbat și femeie. Chiar și elementele de decor de pe vestimentația celor doi are conotații erotice: pe rochia tinerei cerculețe, pe pelerina bărbatului figuri dure, dreptunghiulare. Totuși, cei doi, deși stau cu picioarele pe un colț de pământ, sunt gata să se înalțe la cer, fapt sugerat și

de haloul auriu care îi învăluie și prin care, parcă, se rup de teluric.

Putem înțelege mai bine semnificația originală, spiritual-creștină a temei sărutului la Brâncuși, în raport cu cei doi contemporani ai săi și cu spiritul vremii, în care se afirma din ce în ce mai mult psihanaliza, cu ideea sa princeps despre importanța inconștientului uman și a Erosului inconștient. Inițiată de Sigmund Freud cu lucrarea *Interpretarea viselor* din 1900 și continuând cu scrierile lui ulterioare, psihanaliza a început să aibă, de pe atunci, numeroși adepți în diferite țări, asociații și societăți naționale și internaționale. În raport cu arta, psihanaliza a suferit influențe, una dintre acestea putând proveni și de la Rodin, și a influențat, la rândul ei, ca orientare în vogă, inclusiv pe pictorul Klimt. *Sărutul* lui Brâncuși este expresia unei filosofii și a unei morale mai profunde, autohtone, care își aliază religia și care își reprezintă dragostea nu numai ca dat al pământului, ci și ca dar al împărăției cerești.

Sărutul din 1908 (st.)
și variante ulterioare
(pagina din dreapta sus)

Klimt: *Sărutul* (1908)

Rodin: *Sărutul* (1885-1886)

Oglinda retrovizoare

*Cu voie
și nesilită de nimeni
Am spart oglinda retrovizoare
în care mi se arătau
zilnic
ochii triști ai unei păsări învinse*

*Nu mai puteam îndura
tăcerea ei nefirească
de parcă și-ar fi înghițit
pentru totdeauna cântecul
izbindu-și inima
de grilajele nopții*

*Și dintr-o dată
Ajunsă în lumina oglinzii
Mă descifrează
Și mă citește ca-n palmă.*

În răsadul ființei

*Cât de frumos se aud în noapte
Clopoteii de vânt
Sunetele lor însuflețesc liniștea
Și adâncesc întunericul...*

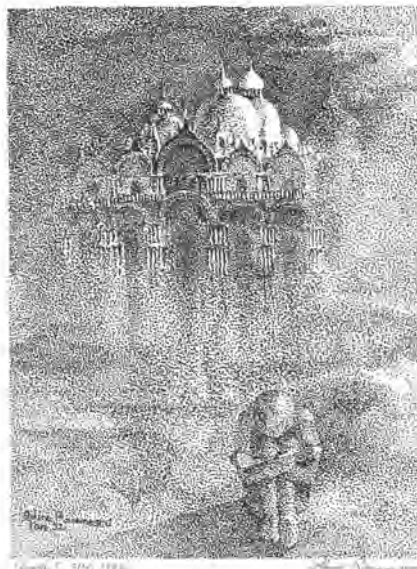
*În răsadul ființei
Inima
Crește – descrește
Risipind sentimente
Și odată cu ele
Cărbuni aprinși în cuvinte.*

*Cine să mai dezlege taina
din umbrele noastre
când lumea a devenit
într-o clipită
nisipul
pe care ne scriem
vremelnicia
cu degetul mic?!*

Ca un altar

*Ca un altar
pentru suferința trupului meu
– patul spitalului
devine tabla de șah
pe care albul și negrul
se află într-o adevărată dispută.*

*Privesc în ochi asistenta
și ea, știind mai multe
decât poate să spună
Îmi vorbește despre
înflorirea magnoliilor
din parcul orașului
amăgindu-mi, pentru moment,
sentimentele.*

IEROM. MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Autobiografia spirituală și valențele ei psihologice

Autobiografia spirituală reprezintă un gen al literaturii teologice insuficient valorificat până astăzi. Originat în *Confesiunile* augustinene¹, el a găsit mai mult ecou în spațiul catolic și în cel protestant unde sfinți medievali precum Tereza de Avila², Ignățiu de Loyola³, sau teologi mai vechi sau mai noi precum Wiliam Perkins⁴ sau Dag Hammarskjöld⁵, și-au

¹ Sfântul Augustin, *Les Confessions*, trad d'Arnauld d'Andilly, Garnier, Paris, 1861. Cf. Peter Dinzelbacher, ed., *Dictionnaire de la Mystique*, Alfred Kroner Verlag, Brepols, 1993, pp. 82-85.

² Sfânta Tereza din Avila, *Cartea vieții mele*, trad. Christian Tămaș, col. "Mit și religie", vol. 8, Editura Institutului European, Iași, 1994.

³ San Ignacio de Loyola, *Autobiografia (texto recogido por el P. Luic Goncaleves da Camara entre 1553 y 1555)*, Elaleph.com, Madrid, 1999, disponibil și la adresa: http://www.edu.mec.gub.uy/biblioteca_digital/libros/s/San%20Ignacio%20de%20Loyola%20-%20Autobiografia.pdf, accesat 12. 11. 2015.

⁴ Cf. D. Bruce Hindmarsh, *The Evangelical Conversion Narrative: Spiritual Autobiographies in Early Modern England*, Oxford University Press, Oxford and New York, 2005, p. 98-101.

⁵ Dag Hammarskjöld, *Margins*, Faber and Faber, London, 1972.

expus propriile trăiri, au vorbit despre experiența întâlnirii cu Dumnezeu sau au relatat în scop propagandistic propria lor convertire. Cu toate acestea, nici spațiul Ortodox nu a fost ocolit de către acest gen. Deși periferic aici, el cunoaște elemente specifice în scrieri ale unor părinți mai vechi sau mai noi, în corespondențe sau în alte lucrări ce conțin, pe lângă expunerea unor chestiuni de tradiție și doctrină și propriile lor trăiri mistice⁶.

Importanța autobiografiei spirituale este una multiplă. Pe de-o parte, ea poate ajuta la reconstituirea biografiei unei personalități, iar pe de altă parte, oferă mărturii cu privire la experimentarea prezenței lui Dumnezeu în viața lui. Există însă și o latură mai puțin valorificată a acestor autobiografii, respectiv cea psihologică.

Din punct de vedere psihologic, genul are o importanță aparte, fiind util atât prin prisma exemplelor pe care le oferă cât și datorită acurateții metodologiei lui. Bunăoară, în cercetarea psihologică contemporană, terapeutul recomandă adesea celui care îi descrie problemele să însemneze într-un caiet momentele diurne sau nocturne în care viața lui se interferează cu anumite stări, să scrie care sunt elementele care o generează ș. a. m. d. În cazul autobiografiei spirituale, cei care realizează acest gen al literaturii teologice (îngăduit să ne fie a-l numi astfel), fac ceva similar. Ba mai mult, ei observă stările, văd ce le-a generat, analizează și evoluția și vorbesc și despre progresul făcut, oferind adevărate paradigme. Analizând profilul unor oameni care au ajuns să aibă o evaluare corespunzătoare a sinelui, cum este Sfântul Siluan Atonitul⁷, a cărui autobiografie duhovnicească și a

⁶ A se vedea, de exemplu: Paisie de la Neamț, *Autobiografia și Viețile unui stareț. Așezăminte și alte texte*, trad. Elia Citterio, ediția a II-a, col. "Mistica" Editura Deisis, Sibiu, 2002; Sfântul Ioan de Kronstadt, *Viața mea în Hristos*, trad. Dumitru Dura, ediția a II-a, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005; Sfântul Luca al Crimeii, *Am iubit pătimirea*, trad. Adrian Tănăsescu-Vlas și Xenia Tănăsescu Vlas, ediția a II-a, București, Editura Sophia, 2006; Alexander Schmemmann, *Biografia unui destin misionar*, trad. Felicia Furdui, col. "Pastorală Misionară /Misiologie Pastorală", Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2004. Pentru o prezentare mai pe larg a ceea ce a însemnat autobiografia spirituală în spațiul răsăritean, a se vedea și: Iuliu-Marius Morariu, "The Spiritual Autobiography in the Eastern space in the second half of the XIXth and XXth century", în rev. *Astra Salvensis – Supplement No. 1/2015 – "New Approaches in Contemporary Theology"*, Salva, 2015, pp. 166-174.

⁷ Cf. Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei – însemnări duhovnicești*, trad. Ioan Ică jr., Alba-Iulia, Editura Deisis, 1994; Idem, *Ecrits Spirituels – extraits*, traduits par L. A. Lassus, coll. „Spiritualité Orientale”, no. 5, Abbaye de Bellefontaine, Begrolles en Mauges, 1976; Sofronie Saharov, *Saint Silouane the Athonite*, translated from the Russian by Rosemary Edmonds, Stavropegic Monastery of Saint John the Baptist, Essex, 1991. A se vedea de asemenea și: Iuliu-Marius Morariu, "The Spiritual Autobiography in the Eastern space in the second half of the XIXth and XXth century", în rev. *Astra Salvensis – Supplement No. 1/2015 – "New Approaches in Contemporary Theology"*, Salva,

căruia viață au marcat existența multor oameni, s-ar putea reproșa acestei paractici că induce o evaluare pesimistă și ar putea constitui puntea clasică înspre depresie. Dacă cineva va lectura însă comparativ lucrarea pomenită și cea a lui Andrew Solomon despre depresie⁸, va constata că între fenomenul depresiei și experiențele trăite de către sfântul athonit există diferențe majore. Astfel, dacă în cadrul depresiei clasice avem de-a face cu blocajul emoțional care îl oprește pe cel ce cade pradă acestei boli a sufletului să-și poată exercita atribuțiile din viața de zi cu zi, în jurnalul starețului Siluan, dimpotrivă, avem de-a face cu creșterea toleranței la frustrare și cu stări care determină progresul duhovnicesc și duc spre ceea ce, unii, într-un limbaj științific, ar putea numi *self-realisation*.

Așadar autobiografia spirituală are o valoare importantă pentru cercetarea psihologică, oferind modele de *patternuri comportamentale* și soluții terapeutice. Ba mai mult, analiza serioasă a scrierilor de acest fel ar putea oferi atât adepților paradigmei umaniste, cât și cognitiștilor, behavioriștilor sau chiar adepților psihanalizei informații prețioase și elemente terapeutice utile. Lecturând cu ochii psihoterapeutului cele mai reprezentative autobiografii spirituale, un specialist ar putea reconsidera rolul și importanța terapeutică a rugăciunii și ar constata, apodictic, că folosirea ei are un efect terapeutic inegalabil, oferind celui aflat în momente de criză sau depresie atât posibilitatea depășirii unor stări care, nedepășite, i-ar putea genera blocaje și l-ar face să sufere foarte mult, cât și ajutor în procesul de autoevaluare⁹. De asemenea, identificând tipul de personalitate al autorului, ar putea regăsi soluții pentru problemele celor cu aceleași caracteristici, pornind de la modul în care autorii scrierilor pomenite au reușit să-și depășească propriile momente dificile.

Observăm așadar rolul important și valoarea autobiografiei spirituale în spațiul psihoterapeutic. Redescoperită și valorificată corespunzător, ea ar putea duce la descoperirea unor metode terapeutice noi și rodnice, în care religia și psihologia să conlucreze înspre binele omului.

2015, pp. 166-174, pentru o prezentare sintetică a rolului pe care l-a avut autobiografia duhovnicească asupra spațiului răsăritean.

⁸ Andrew Solomon, *Demonul amiezii: o anatomie a depresiei*, trad. Dana-Ligia Ilin, Editura Humanitas, București, 2014.

⁹ Căci, de exemplu, prin rugăciune, dublată de experiența sinceră a trăirii prezenței lui Dumnezeu în viața noastră, reușim să topim orgoliile, să privim cu obiectivitate anumite situații care ne-au avut actanți și să identificăm elementele care ne-au afectat și să depășim anumite stări conflictuale care, după cum remarcă un teolog contemporan, nu reprezintă altceva decât o formă prin care se repercutează stările noastre interioare asupra celorlalți (Cf. Vasilios Bacoianis, *Nu te mai suport – arta împăcării cu tine însuși și cu ceilalți*, trad. Victor Manolache, Editura de Suflet / Editura Tabor, București, 2011).

Cum să spui?

*Cum să spui ierbii să nu mai fie
iarbă,
cum să spui pietrei să nu mai fie
piatră,
să spui florii să nu mai
înflorească,
râului să nu curgă,
fătului să nu se nască?*

*Cum să spui:
Doamne, îți las ție viața mea,
să i-o dai celui nenăscut,
să moară el în ea?*

*Cum să spui:
e dimineață, Doamne,
și nu mă pot însera?*

Noaptea mea

*Azi ai trecut
prin noaptea mea,
ori era Dumnezeu
și n-am văzut
de tine,
acoperindu-l
doar cu umbra
ce-o lasă pleoapele
peste retine.*

*Azi noapte ceva a trecut
prin noaptea mea –
cu lacrima puteam
să o sărut,
ca pe o cruce-n
care învia
cum mugurii
-ntr-un sânge ne-nceput.*

Arborele vieții

*Aș vrea să fiu
pretutindeni,
deodată;
aș vrea să fiu frunză –
amintirea unui copac
uitat în sămânță
ca o floare vinovată.*

*Aș vrea să fiu
în fiecare loc –
acolo unde sunt urme
de lumină,
acolo unde
n-ai fost niciodată
rădăcină.*

*Aș vrea să fim
eu frunză – tu copac,
să-nvăț de la tine
să fim floare
și de la fructe
să tac.*

Steag uitat

*Orașul crește din sine,
ca din cenușa unui vis –
crește cu o mie și una
de capete,
care i se taie apoi,
unul câte unul,
până rămâne
doar cel care are gură
și-ți vorbește
din o mie și unu de trupuri,
care i se taie,
unul după altul,
până când un singur trup
își poartă capul pe umeri,
ca pe un steag
biruitor,
uitat în bătlie.*

Dumnezeu

*Știu, acesta e ultimul semn,
ultimul desen,
făcut pe o margine de zare,
pe un colț de cer;
cu mâna mea
voi desena din cuvinte
copacul stingher,
copacul acela dintâi,
sub care șezum
și plânsem,
sub care-n păcat
luminii i-am pus vatră,
sub care ierbii
i-am pus nume,
i-am pus piatră
să nu încapă
în nicio clepsidră;
sub lacrimi
am pus lacră
și malurilor
le-am pus apă,
le-am pus corăbii.*

*Știu, acesta e ultimul desen
al meu,
știu,
îl voi desena pe Dumnezeu.*

Noul an cel vechi

*Un an mai nou,
dac-o să vină,
cel vechi, atuncea,
unde pleacă?
Dacă cel nou este tăcut,
cel vechi
nu poate să tot tacă –
îți va vorbi,
ecou după ecou,
ca verdele uitat
pe sub zăpezi;
poți să-l ascuți
și poți să-l crezi,
măcar în ce a fost păcat –
nu ca să-l ierți
și nici să-l lauzi,
ci să-l primești,
nevindecă
și ca o rană
să-ți rămână,
când sângerând,
când lăcrimândă –*

*Anul cel nou
va sta mereu la pândă,
să-ți fie bucurie și osândă.*

S-a ieftinit pâinea

*S-a ieftinit pâinea,
E început de Septembrie,*

*În Humanitas alte romane
Au ajuns la prețul de zece lei,
În piață,
De la începutul acestui sezon, a crescut cu
2 % prețul strugurilor.*

*La începutul verii,
La unele romane nici nu visai
Că le-ai putea cumpăra la un astfel de preț
Și strugurii, ah, strugurii erau mai ieftini...*

*De ce zic toate acestea?
Păi la începutul verii mă iubeai și tu mai mult,
Măcar 2 % mai mult,
Sau doar mi se părea.*

Ceasul de mână

*Ceasul de mână a stat în loc,
Ne ustura pielea de la sare,
Lacurile rămăneau în urma noastră,*

*Aveam gustul sărat și nu prea,
Ne întorceam acasă,
Acolo ne opream uneori din treabă
Și priveam aiurea spre nicăieri.*

Uitam de fiecare dată să schimbăm bateria de la ceasul de mână.

se instalează gigantică orgă/ noaptea...

*în rochii tulburoase și lungi...
cearceafurile ei
albe albe/ acoperă cartierele*

*și...cineva de peste lume te strigă/ are
nevoie de tine...oricine ai fi ești puțin și
celălalt/ stelele scobesc pământurile și tu încă
te zbați să inventezi poezia
privind în gropile șantierului de la metrou*

la capătul de negură al numerelor/obiecte rituale

*dezesperările îți spală cămașa albastră
apa lor e mereu mai adâncă atunci
vorbele
mici ale unui copil/ te fac să-ți fie luminoasă
ziua de ieri*

*te ascunzi în încăperi să nu te găsească ceilalți/să
nu te caute/infernul lor ambulant/ să nuviziuna
ta precară /vai
nu poți să spui nimic despre ea/ memoria
fiară feroce
te caută prin toate casele în care ai trăit
și te găsește mereu...*

*trece prin tine tot frigul statuiilor
carcera ta de silabe se-ncuie definitiv*

și dintr-odată/ prezență orbitoare inteligibilul te

*invadează...cu tunetele/cu ploaia din munți/cu blocurile
unui oraș pustiit/ cu aglomerațiile din care mereu îți doriseși
să scapi/...toate îți povestesc cum ți se învolutează/ sângele
cum zvâcnește el dimineața/ cum pleacă el de nebun să-i
vorbească o noapte întreagă iubitei....*

*nu știi unde și când
torțe de chiciură te vor striga prin grădini depărtate*

*ia uită-te/ nu cumva ai inventat un
nou tip de duminici / nu cumva...*

*degete nevăzute/ degete subțiri și gingașe ademenesc
realitatea.../vrei să privești da/vrei măcar imaginea...*

*trupul tău a uitat lumina oceanelor/ trupul
care în sine rostește taina ciudată a zborurilor...*

Ea...o cartagină...

*Ea un melos ...Ea indicibilă
premoniție a unei lungi zile de vară*

*Ea pentru mine cu toate dezesperările
de care sunt în stare
când nimeni nu mă mai așteaptă...*

*ca să mi-o pot reaminti/ în fiecare secundă
o uit...*

*cum ar putea altfel să mai fie viitorul/ dacă ziua și
dacă noaptea/ dacă secunda de dinainte
și secunda de după
nu mi-ar redărui-o mereu/ și mereu*

ființă surâzătoare a tuturor dimineților

Pe linia vieții

*Doamne,
Îngerul meu s-a
oprit la fereastră și cu
ochii încerc să-l cuprind,
iar în inimă, lacrima vie se
rotește încet, se aprinde,
arde cu flacără albă și
trece dincolo de
hotarul*

*sângelui,
prin perdeaua de
fum a uitării, când pe
linia vieții, palma mea
stângă atinge cu sfială
palma Ta dreaptă, în
oglinda albastră a
noptii, din care
străbate*

*un
cântec vechi,
amintindu-mi un dor
prin care sufletul meu se
înalță, ca un abur plutind
pe oceanul de purpură,
ca un vis căutându-Te,
căutându-Ți Fața,
iar și iar!...*

Știu

*Știu, Doamne,
ajută neștiinței mele!...
Dumnezeiasca împăcare de
m-ar cuprinde întru așteptarea
Ta, sufletul meu ar fi iarăși
călător în albastrul
zorilor!...*

*Iar când
peste ape ar trece,
ochii mei s-ar deschide
în adâncul vederii Tale și
în clipirea lor s-ar ivi primii
solii în veșminte albe și cu
făclii aprinse în mâini
ar cânta!...*

*Singurătatea
fratelui doare, precum
adânca și ascunsă rană ce
luminează veșmântul trecător,
când urmele tălpilor pâlpâie
peste noapte și se
topesc*

*în suflarea Ta...
nimic nu mai rămâne
dincolo de întoarcerea în
Slava de lumină, poate doar
amintirea trupului înverșunat
s-aprindă rugul așteptării
pe nisipurile
vii!...*

Nu mai învăț, știu cum ...

Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.

Mihai Eminescu

*Deși o știm, a crede că-ntr-o zi
vom prinde să-nvățăm și de-a muri,
ne facem că ni-i greu de-a înțelege,
că viața e răstălmăcita lege
înscrișă-n palmă, cu-nțeles nici unul,
că bolta unde-și are tron Preabunul
nu ne dorește și apoi, că zborul
cu aripa, cu gândul sau cu dorul
până la stele nici nu are sens..
O spun și eu ba o și cred ades',
gândind că steaua nopților senine
ce s-a născut din haos (ca și mine ?)
și-i este nemăsurii chiar măsură
va ști poate cu-ntâia arătură
de spații sau cu ultima zăpadă
să mă ajungă, încercând să cadă
robită de o umbră de cuvânt,
nu-n ceruri ci la mine pre pământ.*

*Da, s-a mai spus un nu credeam să-nvăț
dar îmi părea o formă de răsfăț
a minții, un prisos de vorbe care
pentru cumiinții rătăcînzi sub soare
nu-i este omului de vreun folos ;
(de ce să-i întorci sufletul pe dos
când și așa, în veșnica-i rotire,
pământul cel din noi, e risipire
în vântul vremii fără căpătâi
neștiutor de greul nimănui ?)*

*Îmi spun și eu că nu credeam vreodată
să-nvăț știuta vamă blestemată
dar iată, tu ai și făcut-o, eu –
frunză în toamna toamnelor de hău
aștept să cadă ultima ninsoare.
De-acum nu mai învăț. Știu cum ...*

Momentul Eminescu din perspectiva ideii de generație*

La cincizeci de ani de la moartea lui Mihai Eminescu, Mircea Eliade, un alt titan al culturii române, mărturisea pe la 1939 că inițierea unor proiecte culturale referitoare la punerea poetului nostru național în circuitul de valori ca „Omul deplin al culturii românești”, cum avea să-l numească mai apoi Constantin Noica, era un drum care se întrezărea în climatul cultural românesc. De atunci încolo, s-au scris extrem de multe pagini despre Eminescu. Prin urmare, ce s-ar mai putea spune despre poetul nostru național? Tematica ce se dezbate aici ne îndeamnă să încercăm o modestă și scurtă prezentare din perspectiva ideii de generație.

„Eminescu e destul de mare”, spune Eliade într-un alt articol din 1935, „ca să se poată dispensa de orice mit și de orice superstiție crescute în jurul numelui său. Studiile pe care le provoacă neconținut constituie dovada că opera lui e mai prețioasă decât legenda, că geniul lui e mai presus de mitologie. Se revine mereu la Eminescu pentru că scrisul său încurajează orice punct nou de vedere, orice interpretare nouă. Ca și scrisul oricărui alt geniu...”.¹ Prin aceasta Eliade, cel care mai târziu avea să vorbească cu măiestria savantului despre hermeneutică, întrevedea în opera eminesciană *nexus*-ul unei hermeneutici creatoare menită a schimba perspectiva asupra drumului culturii românești prin consacrare de noi valori și schimbări de paradigmă. Datorită acestei hermeneutici putem vorbi astăzi de „Momentul Eminescu” în cultura noastră.

Au existat câteva momente în istoria culturală a României când s-a creat cu o intensitate și profunzime ce ne-a definit locul specific atât în cultura Est-Europeană cât și în cea universală. Eminescu, Iorga și Pârvan și, *last but not least*, generația inspirată de învățătura lui Nae Ionescu avându-l ca reprezentant pe Mircea Eliade au fost pentru cultura românească momente hegeliene ale întoarcerii Spiritului la Sine după lungi înstrăinări în perioadele de teroare a istoriei. Astfel, Eminescu s-a ivit după Mica Unire, Iorga și Pârvan au făcut parte din generația Marii Uniri, iar Eliade, Cioran și Vulcănescu, eliberați, după cum ei înșiși au mărturisit, de

* Lucrarea a fost prezentată la cel de-al 23-lea Simpozion anual „Eminescu” pe tema: „*Iară noi, noi epigonii?*” *Epigonatul între încartiruire valorică și non-valoare* organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină „Dorul”, New York, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România, în zilele de 16-17 ianuarie 2016 la New York.

¹ Mircea Eliade, *Despre Eminescu și Hasdeu*, Ed. Junimea, Iași, 1987, p. 7

proiecte politico-istoric”e, au înțeles și au tradus în practică necesitatea istorică de scurtă durată, din nefericire, dar cu consecințe profunde în timp a înfloririi spirituale a României Mari.

Dacă însă despre perioada generației lui Eliade unii vorbesc în termenii unei Renașteri atunci de ce nu am aplica acest termen și momentului lui Eminescu, cel care a trezit spiritul românesc din somnul eternității și a ridicat creația literară la nivelul creației culte?

Una este caracteristica definitorie prin care Pierre Francastel definea Renașterea din Sudul, Vestul și Nordul Europei: caracterul ei național. Renașterea care a început în Italia și s-a răspândit în Vestul Europei, a fost, după opinia sa, în cele din urmă “o mișcare de cultură națională în toate țările”. Cu toții știm că un fenomen social sau cultural poate avea un reviriment în condiții sociale și politice schimbate peste secole. În acești termeni putem vorbi și de romantismul secolului al XIX-lea, cu rezultate de excepție la nivelul culturilor naționale. Momentul Eminescu este pentru noi ceea ce romanticii germani au reprezentat pentru Germania, iar Lord Byron pentru Anglia.

“Influența exercitată de Eminescu a fost enormă”, ne spune Eliade. “Nu a fost numai creatorul limbii române literare moderne și a mișcării eminesciene care a schimbat orientarea noii poezii în țara sa, dar a devenit și teoreticianul prin excelență al naționalismului român. Acest avid pesimist era în același timp un mare patriot; acest avid devorator al cunoașterii universale credea cu tărie în destinul nației sale și în misiunea istorică a romanității orientale.”²

Crezul național s-a prelungit și în discursurile pline de pathos ale generației lui Iorga și Pârvan iar mai târziu la generația deceniului patru educată la școala lui Nae Ionescu.

Vorbind despre generație ne punem întrebarea dacă-l putem defini pe Eminescu prin prisma generației sale, așa cum facem de obicei în cazul lui Iorga, Pârvan, Eliade, Cioran și Vulcănescu. Oricine cunoaște contextul intelectual, social și politic al “Junimii”. Îndrăznim să afirmăm însă că Eminescu și opera sa s-au configurat mai degrabă printr-o singularizare, iar acest aspect atinge tematica de astăzi: epigonismul.

Maiorescu și Junimea au reprezentat modul proxim în definiția Eminescu iar el, poetul nostru național a fost diferența specifică. Pentru Eminescu, poetul însingurat, mediocritatea intelectuală de care dădeau dovadă unii membri ai “Junimii” înălțați la rangul de “elită intelectuală” a țării a oferit prilejul unor strofe de o ironie usturătoare.

Având conștiința valorii sale, era și firesc ca poetul să suporte cu greu mediocritatea jenantă a epigonilor, imitatori fără talent, “intelectuali” lipsiți de independență spirituală din grupul elitei pe care el îl frecventa.

² Mircea Eliade, “Eminescu-poetul neamului român”, în *op. cit.*, p. 36.

Iată ce afirma Eliade despre singurătatea poetului în cercul Junimii, printre ai cărei membri se găseau unii care erau incapabili a înțelege miezul metafizic din *În Curte la Dionis* sau *Cezara*. “Lui Eminescu i-a fost scris să se zbată în cercuri de intelectuali. Și dacă ignoranța și naivitatea sunt liniștitoare pentru un geniu, mediocritatea agresivă și sufocantă ajung uneori un blestem. Eminescu a avut totdeauna scârbă și dispreț pentru hibrizi.”³

Semnele acestui dispreț pentru epigonism transpar nu numai în celebra afirmație a poetului, ”Asta-i o teorie care-i greu de înțeles”, dar și în strofele unora din poeziile sale printre care amintim doar *Scrisoarea a-II-a*, *Luceafărul*, *Epigonii*.

“Gloria-i închipuire ce o mie de neghiobi/ Idolului lor închină, numind mare pe-un pitic/ Ce-o bășică e de spumă într-un secol de nimic.”? sau: “Trăind în cercul vostru strâmt / Norocul vă petrece/ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece.”

În comparație cu singurătatea lui Eminescu, generația deceniului patru s-a caracterizat printr-o solidaritate creatoare tradusă prin recunoașterea unui “șef de generație” în persoana lui Eliade, solidaritate orientată spre atingerea unui scop precis: înflorirea spirituală a României. Acest scop era mărturisit de Vasile Pârvan (care aparținea și el unei generații a căreia destinul îi pusese în sarcină idealul politic al înfăptuirii României Mari) în *Datoria vieții noastre*, în următorii termeni: “Supremul scop al luptei noastre este spiritualizarea marelui organism social-politic și cultural creator care e națiunea. Mijloacele întrebuintate de noi sunt exclusiv de caracter social-cultural și pleacă din izvorul unic al idealismului național. Metoda noastră e aceea a cultivării și selecționii sufletelor superioare, prin punerea la probă a fiecărui individ ce ne e încredințat cu piatra de încercare a Cultului Ideii.”⁴ Preluată de generația Eliade, acestei sarcini spiritual i se atribuie nuanțe esențiale; urgența și intensitatea (a crea până la epuizare în “ritm românesc”). Urgența era ordonată de o intuiție care mai târziu s-a dovedit a fi o realitate; și anume faptul că acestei generații destinul nu-i va îngădui prea mult timp pentru creație liberă și că va cădea și ea jertfă teroarei istoriei.

La Eminescu însă, nu există aspectul urgenței. El nu este interesat, în viață fiind, de graba de a se impune în cultură. Eminescu s-a impus cu modestie, de la sine, în ciuda obstacolelor și într-o manieră specifică geniilor. Ele trec proba timpului. La scurta vreme de la moartea poetului, operei sale i s-a recunoscut locul binemeritat în cultura românească. El a devenit poet național. Detractori au existat întotdeauna; ba mai de curând chiar, unii epigoni cu perspective ciudate din România s-au întrecut

³ Mircea Eliade, în *op. cit.*, p. 11.

⁴ Vasile Pârvan, “Datoria Vieții Noastre” citat din Cornel Ungureanu, *Mircea Eliade și literatura exilului*, Ed. Viitorul Românesc, București, 1995, p. 21.

în încercări neghioabe de a-i ciunti imaginea, interpretând “într-un peș” tradiționalismul, naționalismul său. Dar la vremea sa, “Eminescu”, după cum afirma Eliade “era prea conștient de geniul său și de mediocritatea contemporanilor săi ca să lupte, cum se spune, pentru izbândirea operei sale literare. Lupta a dus-o el în coloanele *Timpului*, pentru ideile sale naționaliste (=patriotice s.n), astăzi, nimic și nimeni nu-l mai poate atinge”.⁵

În “Ce e etern și ce e istoric în cultura românească” Constantin Noica vorbește de două constante ale spiritului românesc: trăirea în planul eternului care a caracterizat cultura românească până la Cantemir și “spiritul de critică” prin care sufletul românesc se trezește la cultura de tip major.

Eminescu reprezintă unul din momentele esențiale ale “spiritului de critică” în cultura românească, lucru evident nu numai în publicistica sa. Integrarea noastră în procesul de creație cultă, personală s-a făcut prin Eminescu. El face desprinderea de “faza etnografică” a culturii românești și crează în termenii culturii majore “fundând în bună parte poetica română modernă și contribuind ca nimeni altul la purificarea, însănătoșirea și îmbogățirea prozei literare și didactice”.⁶

În același timp, el exprimă esența culturii noastre printr-o operă în care se combină “tensiunea creată de întâlnirea dimensiunii eternului cu cea a istoricului în conștiința românească”⁷ (Expresie a unei *coincidentia oppositorum*, opera lui Eminescu combină tradiționalismul ce transpare în creația sa ca urmare a unei profunde cunoașteri a miturilor și creației populare românești, cu o deschidere către lume hrănită de un apetit nesățios pentru cultura universală, din orizontul preocupărilor sale nelipsind lectura clasicilor germani și studiul sanscritei. Ispita pe care mai târziu o va trăi și generația anilor treizeci de a crea în cultura de stil mare dar fără a se dezice de trăirea în etern, ispita de a prelungi eternul, etnograficul în major, se simte mai înainte la poetul nostru național, Mihai Eminescu.

De aceea Eminescu și reprezentanții de frunte ai generațiilor care i-au urmat sunt cei prin care pneuma culturii românești respiră la nivel universal, dezințându-se de epigonism și creând la nivelul *akme*-ului. Despre semnificatia momentului Eminescu în cultura românească, Eliade, mărturisea că marile imperii se pot destrăma în roata timpului, dar “cât timp va exista, undeva în lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată”.⁸

...

⁵ Mircea Eliade, “Momentul Eminescu”, în *op. cit.*, p. 8.

⁶ Mircea Eliade, “Eminescu sau despre absolut”, în *op. cit.*, p. 54.

⁷ Constantin Noica, “Ce e etern și ce e istoric în cultura românească”, în *Pagini despre sufletul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 40.

⁸ Mircea Eliade, “Deasupra gloriilor efemere”, în *op. cit.*, p. 56.

N. GEORGESCU

Lucian Boia

O oală într-un car de oale

Spun de la început că n-am citit cărțile lui Lucian Boia, doar le-am răsfoit și am urmărit, uneori cu încântare, polemicile pe care le-au stârnit. Înțeleg că în programul său de revizuire trebuia să-și aibă locul și Eminescu, astfel că tema îi era oarecum datoare; mă mir, numai, că tratarea vine atât de târziu¹. Trebuind s-o citesc – de vreme ce mi s-a cumpărat de către prieteni cu bani peșin – nu pot să nu mărturisesc faptul că tratarea triumfalistă a subiectului, informația precară, caricaturizarea unor figuri instalate celebru în „panteon”, stilul redundant conclusiv și dispensarea de întemeiere teoretică mă fac să mă abțin de la o cronică propriuzisă. Prezint doar aceste câteva impresii de lectură, mai mult pentru a aviza publicul cititor că avem de-a face cu un chici științific, încă unul, din păcate, venind din zona profesorilor cu zăcășenie ce au stat încordați atâta timp și acum, de când cu democrația, se descordează violent-energetic. Un energetism stilat, stilizat chiar – cartea are certe valori literare, se citește ușor, autorul alunecă pe cuvinte ca un virtuoz pe claviatura pianului celui mai bun – ce poate fi semn că, după aceste revizuiți, vor urma construcții proprii cel puțin bine finisate.

Încep cu revizuirea amintirilor lui Ioan Russu-Șirianu, publicate de fiul său, Vintilă Russu-Șirianu, în 1969. Lucian Boia le neagă autenticitatea, arătând că avut această poziție încă din 1971, la doi ani după ce apăruseră aceste amintiri. Își citează acel articol din *Magazin istoric* (iulie 1971, p. 87), unde arată că Ioan Russu-Șirianu nu putea fi în București, deci alături de M. Eminescu, în 1882-1883, de vreme ce vine aici abia din 1884. Se bazează pe două surse: necrologul lui Ioan Russu-Șirianu, din 1909: „Aflăm de aici că ziaristul a activat în București între 1884-1891, deci a venit de peste munți în 1884” (p. 206). Acesta se completează cu scrisoarea lui Ioan Slavici către Titu Maiorescu din 7 octombrie 1884 prin care-l recomandă pe nepotul său pentru un post: „Tânărul, pe care vi-l trimit cu această scrisoare, e nepotul meu Ioan Russu, fiul răposatei mele surori. El a terminat cursul pedagogic, și-l trimit la București, ca să facă practică la școala de la Sf. Ecaterina, să învețe românește și să mai vază lume...” Scrisoarea a fost publicată încă de Torouțiu. Lucian Boia este circumspect, dar apoi ferm în concluzii la 1971:

¹ Lucian Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*, Editura Humanitas, București, 2015.

„Să fi greșit Torouțiu? Nu, nu încape nici o îndoială: scrisoarea lui Slavici poate fi văzută de oricine la Biblioteca Academiei. Atunci? Atunci înseamnă că Ioan Russu-Șirianu a venit la București în 1884 și nu l-a cunoscut defel pe Eminescu (care se îmbolnăvise cu un an înainte și părăsise casa lui Slavici). Înseamnă că fiul a inventat de la primul până la ultimul cuvânt 50 de pagini, spre satisfacția istoricilor literari, și mai ales a editurii, care s-a grăbit să publice, fără discernământ, niște simple născociri.”

Spre lauda sa, trebuie spus că opinia i-a fost respectată, și eminescologii (vezi D. Vatamaniuc, de pildă) au ținut în rezervă amintirile lui Ioan Russu-Șirianu. Numai că... iată ce spune însuși Lucian Boia acum, în 2015: „A ieșit la iveală între timp o scurtă însemnare a lui Eminescu, în care poetul menționează prezența nepotului lui Slavici în casa acestuia, unde locuia. Să fi venit Ioan Russu-Șirianu la București și înainte de 1884 (deși din scrisoarea lui Slavici ar rezulta destul de clar că nu mai fusese în România)? Sau Eminescu pur și simplu fabulează? Sunt tentat de această ultimă explicație, fiindcă e de luat în seamă și contextual în care se face referire la tânărul transilvănean. Sunt fraze incoerente aruncate pe hârtie cu puțin înainte de declararea bolii; nu lipsesc fantasmеle erotice, în care apare și doamna Slavici, acuzată că l-ar hărțui pe poet. (...) Așa că n-am de gând să-l reabilitez pe Vintilă Russu-Șirianu” (p. 209). Lăsând „contextul”, Eminescu scrie așa, negru pe alb: „...martoră sora d-tale care stă aici de săptămâni și n-a putut observa absolut nimic în privința aceasta, martor nepotul lui Slavici care stă zile întregi aici.” Dincolo de dreptul de a reabilita, pe care și-l arogă Lucian Boia, să consemnăm că pe sine însuși nu vrea cu nici un chip să se revizuiască, rămâne cu încăpățănare la opinia din 1971, și după ce vede că nu se mai poate.

Să-l reabilităm așadar, domnule autor. Mai ales că în necrologul din 1909 scrie așa (preiau cu copy paste de pe Internet): „După terminarea studiilor pedagogice în pedagogiul de stat din Deva, a trecut în România unde delă 1884—1891 a fost profesor de istorie la școala pedagogică și la Liceul de fete din București.” Lucian Boia înțelege această frază așa: „Aflăm de aici că ziaristul a activat în București între 1884-1891, deci a venit de peste munți în 1884.” Nu e de loc sigură echivalarea, limba română având, și ea, dreptul la reabilitare. Dacă cita corect în 1971, autorul nu se mai aventura în tiradele anti-Ioan Russu. Altfel, e simplu de ce nu convin aceste amintiri ale nepotului lui Slavici: ele descriu momentul reclusiunii lui Mihai Eminescu, din iunie 1883, dar descrierea nu seamănă cu tradiția Ciurcu-Ventura (întărită de procesul verbal al locotenentului Căță Niculescu). Oricum ai lua-o, dacă accepți amintirile nepotului lui Slavici, e altă arestare, în altă zi, la prânz nu seara, cu alte haine: rezultă un Eminescu foarte insurgent, arestat de mai multe ori la sfârșitul lui iunie, reușind să scape de la poliție probabil prin prieteni influenți (vezi și pariul său din 25 iunie, și notațiile de tipul *unde am fost eu azi-nioapte*, etc.). Abia

astfel se înțelege mai bine de ce a trebuit să intervină Titu Maiorescu: stopează aceste arestări și eliberări care scandalizau lumea bună a Bucureștilor. Pentru asta, însă, criticul a trebuit să deschidă un dosar penal acum, la 28 iunie 1883 – dosar pe care-l va închide tot el, la 15 iunie 1889 (demonstrația lui Călin Cernăianu; vine din zona juridică, și n-a fost combătută de nimeni). Lucian Boia numește asta „conspirație” – dar nu e altceva decât citire atentă a izvoarelor, deocamdată. Dispensarea sa de filologie mi se pare marcă stilistică esențială: construiește doar cu exteriorul documentului, cu impresii, cum îl înțelege el însuși, ca arbitru („nu-l reabilitez”); de fapt, are construcția în minte, oboseala fiind doar aceea de a o trece pe hârtie pentru noi, cititorii. Citează de zece ori și mai bine cea mai contestată poezie a lui Eminescu, numind-o *Doina*. Ei bine, se numește *Doină* acea poezie, nearticulat. Observ că fac așa mai ales cei care vor să problematizeze, cum ar zice „Doina aceea cu străinii, a lui Eminescu”. Pare o obsesie, nu o neatenție. Dar dispensarea de filologie este de-a dreptul comică atunci când Lucian Boia vrea să facă interpretare de text. De pildă: „Ca să nu-și uite obiceiul, Eminescu mai stâlcește câte un cuvânt sau mai găsește câte o rimă neortodoxă, dar astfel de abateri sunt tot mai rare și – ce contează? – se pierde oricum în desăvârșirea ansamblului. „Totuși e” nu rimează decât foarte șchiop cu „asemene”, dar impresia de perfecțiune rămâne intactă:

*Nu e nimic, și totuși e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uitării celei oarbe.”*

De unde citează? La Eminescu (sursele prime) textul este:

*Nu e nimic și totuș e
O sete care 'l soarbe.*

Titu Maiorescu pune virgula și gramaticalizează: *totuși*, dar Lucian Boia nu-l citează prin Perpessicius, pentru că acesta refuză virgula (ca și Ibrăileanu). Nu e greu de ghicit și apoi de aflat: citează după Cioabă, ediția de la aceeași editură, Humanitas: tânărul editor combină cum îi vine la mână. Vedeți ce neted rimează Eminescu *totuș e / asemene*, dar *i*-ul uniformizant cam strică (deși nu poate fi vorba decât de o asonanță, în fond, nici gând de „rimează foarte șchiop”). Câtă diferență, însă, între textul cu virgulă și cel eminescian, fără virgulă... Dar asta nu-l atrage pe Lucian Boia, indiferent la poezie în general, incorect și incoerent cu citările. Aici l-a ales pe colegul de casă, Cioabă – dar mai jos îl trădează, când preia „Din rude mari, împărătești, / O prea frumoasă fată”, pentru că modelul său refuză prima virgulă, a lui Murărașu, și o păstrează doar pe-a

doua, a lui Perpessicius, îmbină, adică, textul genuin, eminescian, cu tradiția altor editori... Eu sunt convins că par a vorbi algebră pentru mulți cititori, dar cel puțin așa-ziii oameni de știință, chiar când își zic ei astfel, trebuie să înțeleagă că un text eminescian, oricare ar fi el, își are algebra lui, s-o urmărească baremi un pas alături – sau să declare de unde citează. *Rude mari împărătești* e una – înseamnă rude împărătești mari, apropiate și foarte apropiate de împărat (*conți*, etc.) – iar *rude mari, împărătești* înseamnă ce spune: din os domnesc (*marchiz, marchizet*, poate și doar copil recunoscut). Aici, Lucian Boia a luat din raft ce i-a venit la mână – sau, poate, a mizat pe memorie.

Revin și întreb: nu cumva avem în față, de fapt, un censor communist îndârjit, care încă din 1971 voia să pună capac pe documente ca să nu avem nici măcar posibilitatea de a ne îndoi de ceea ce spune linia „oficială”? Și atunci, cine „conspire”? Ce linie oficială păstrează și vrea să impună Lucian Boia? Pe cea de la 1971? Cât timp persistă un dubiu, corect e să se discute. Zic, și eu, nu dau cu parul.

Trecem tocmai la capitolul străinismului, și cităm, de data aceasta cu mirare: „Să precizăm totuși că nu toți contemporanii poetului au fost chiar atât de porniți împotriva străinilor (nu marile figuri ale „Junimii”, în orice caz). Printre ei, Eminescu e totuși un excesiv, împărțindu-și compatrioții în funcție de sângele lor latin sau nelatin, și aplicând, în raport cu originea reală sau presupusă, etichete injurioase (printre care „bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire” nu e nici pe departe cea mai disprețuitoare)” (p. 189). Nu cred că expresia „cu nas subțire” e disprețuitoare, iar „bulgăroi cu ceafa groasă” e un loc comun, se zice și azi (nu pornind de la Eminescu). În context autorul vorbește și de antisemitism, însă – și e de mirare că-l izolează pe Eminescu de oamenii din timpul lui. Nu cred că dl. Lucian Boia, istoric, n-a auzit de discursul parlamentar al lui Vasile Alecsandri în chestiunea evreească, sau de cel al lui Vasile Conta; de Nicu Xenopol cu „Pățaniile unui American la Iași”, din *Convorbiri literare* – de I. Slavici însuși cu atâtea texte pe tema dată. Iată patru junimiști care-l contrazic. În Parlamentul României s-a conturat o linie care este oficială, „canonică” să-i zicem; pe când Eminescu era doar un ziarist care se folosea de dreptul la exprimare liberă. În fine, nu e locul, aici, să dezvoltăm tema – dar, repet: nu știa istoricul aceste lucruri? Dacă e așa, e rău; dacă știa și vrea să ascundă – e și mai rău pentru el (și pentru noi), deoarece ar întări supoziția de mai sus: pune capac pe informație ca să rămână șablonul stabilit cu xenophobia lui Eminescu. De ce numai a lui – și nu a lor, cei care/câți sunt?! Ne-ar conveni, oare, o antologie de texte xenophobe din vremea lui Eminescu pentru a se vedea...ce?! Cine e mai dur, mai inflexibil, mai intolerabil? La ce ne-ar folosi asta?! – Și totuși, acest șablon cu Eminescu-xenophob pe care-l refrenizează și Lucian Boia la asta provoacă...Și noi știm cine și ce sunt provocatorii. Credeam că vorbim, de acum înainte, la timpul trecut de această practică/tactică.

Nu pentru Lucian Boia, dar pentru cei interesați îndeobște de filologie, de aspectul textului ca text, semnalăm că Eminescu publică în *Convorbiri literare*, și reia în *Timpul*, în două cuvinte, fără cratimă: *Toată greco bulgărima e nepoata lui Traian*. Maiorescu preia *greco-bulgărima*, iar un manuscris are *greco- bulgărima* (cu spațiu după cratimă). Niciuna dintre aceste patru surse prime nu are legat, grecobulgărima, pentru că nu este o categorie ca atare, un cuvânt care să aibă în spate o realitate compactă, concretă, cu această denumire. A fi scris greco- bulgărima (ca în manuscris) ori greco -bulgărima, ar fi însemnat să dea preponderență unuia din termeni (bulgărima grecească, sau grecimea bulgară, de pildă). În fond, nu e vorba nici de greci, nici de bulgari, coloratura etnică, ci de categorii care se numesc ele însele astfel, care „se dau” astfel; mai degrabă – vezi aluzia la latinitate – sunt elemente balcanice care se declară macedo-români, aromâni etc. pentru a fi mai aproape de rădăcină, pentru a se „nepotiza”. Acestea constituie, pentru Eminescu, preponderent pătura superpusă. Fenomenul ca atare s-a petrecut, istoric, în Muntenia. În Moldova, cam în același timp, vin evreii izgoniți din spațiile rusești și atrași, poate, de toleranța europeană (m-aș referi mai mult la populații tolerante; de altfel, Eminescu ceartă clasa politică tocmai pentru că, în privința Moldovei, nu întărește rolul statului, care este și acela de a face dintr-un popor o națiune) – dar, atenție, evreii nu intră în politică. Lucian Boia ar putea, ca istoric, să urmărească traseul evreilor, cauzele migrației lor, antisemitismul rusesc și câte și mai câte – exact ca să răspundă subtitlului cărții sale: „facerea și desfacerea unui mit”, adică să discute, la Eminescu, xenophobia ca mit și să-l desfacă, apoi, cum se cere la urma urmei. Ferească sfântul, tocmai de asta fuge: ce nu e politic, nu-l interesează.

Dar iarăși: zic, și eu, nu dau cu parul.

Și nici nu cred că mai am multe de zis. Receptarea personalității lui Eminescu nu poate fi urmărită fără momentul Nicu Filipescu și campania ziaristică inițiată de el în 1909 și 1911 (nici n-a auzit de asta), fără momentul 1924 cu provocarea lui Panait Istrati la care a răspuns mai toată presa activă, implicată, a momentului (nici de asta n-a auzit), fără mitul Bibliotecii Academiei Române unde se perindau, la un moment dat, luându-și unul atuia din mână caietele lui Eminescu, cerându-și părerea, comentând, Perpessicius, C. Botez, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, D. Murărașu, I.E.Torouțiu, Gh. Adamescu – și asta, ani buni de zile, cu reportaje consemnate în presă, impresii de la fața locului... Nu e politic, nu-l interesează pe Lucian Boia. Caricatural sau bășcălios îi expediază în câteva rânduri pe C. Noica, Mircea Eliade, George Munteanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga; de Rosa del Conte n-a auzit, Svetlana Paleologu Mata nu-i spune nimic, Petru Creția, D. Vatamaniuc sunt personaje întâmplătoare în eminescologie pentru el. Despre muzicalitatea eminesciană, apoi, nu poți vorbi fără a aminti, cel puțin, de polemica dintre

Vladimir Streinu și George Murnu pe tema „mandolinismului”, termen lansat de traducătorul lui Homer (părându-i-se lui Vladimir Streinu că este minimalizator, cum și este de altfel, oprind poezia eminesciană doar la romanță). Momenul „Titi cel păros” de la *Dilema* este trecut în contul glorioșilor democrați care au avut curajul, în fine, să-l critice pe Eminescu – și, atenție, Lucian Boia îi uită pe parcurs pe Horia Roman Patapievici ori pe Mircea Cărtărescu – dar găsește, în schimb, un membru nou, recent, al grupului, din care citează copios. Dezechilibru de surse, la tot pasul; fuga după senzațional pe care-l caută în broșuri obscure, în notații marginale de arhivă – de parcă un mit s-ar construi în secret, prin ministere și comiții.

Impresia pe care mi-o lasă la lectură este aceea a muncii olarului: acesta ia un pumn de pământ, îl udă în apă și construiește, apoi, pe roata sa, pereții vasului netezind din afară și dinăuntru, adică ținând palmele în mângâiere și rotind cu piciorul masa. Operație mecanică: iei de ici, pui colo, îngroșezi, subțiezi – după simțuri. Lut galben – sau informație stocată în fișe, folosită, refolosită, răsfolosită: totul e să pui, rotunjești învârtirea cu piciorul a roții și simți la mână, cum se zice. Materia se supune, oala prinde contur.

Dar ce e, în fond, o oală? Iată un schimb de replici dintre I.C.Brătianu și P.P.Carp din ședința parlamentară de la 13 martie 1881, unde s-a citit și s-a comentat o zi întreagă ziarul *Timpul* scris de Eminescu. Citez din cartea încuiată cu șapte pecetei pentru Lucian Boia, *Monitorul oficial al României*:

P.P.Carp: „...libertatea nu este decât un vas care valorează prin conținutul său.”

I.C.Brătianu: „... dar ați făcut cum zice proverbul țărănesc, că olarul pune coada unde vrea” (*M.O.*, martie 1881, p. 1785).

Pentru cine o fi făcut Lucian Boia cartea aceasta? Pentru Eminescu, nu; și nici pentru tinerii dornici să învețe carte dintr-o carte: nu au nimic de învățat din ea. Mai degrabă, cred, pentru căruța sa de oale, ca să-și completeze revizuirile cu o temă nouă, râvnită.

Am zis, și eu, n-am dat cu parul. Vorba lui Eminescu: e *Demoukrateia*, monstrule vorbăreț...

Exercițiu de admirație

Vedeta acestui cioranian *exercițiu de admirație* este Televiziunea Română. Motivația? Pentru prestația „eminesciană” din seara zilei de 15 ianuarie 2016, cu atât mai mult, cu cât, timp de vreo două decenii, principalul post național a manifestat „complexe” față moștenirea eminesciană, fie prin tăceri „corecte politic”, fie prin mesaje precum cel al unuia dintre importanții critici contemporani, care propunea ca asupra lui Mihai Eminescu să instituim o benefică tăcere de cel puțin un deceniu. Și cum, cu toate strădaniile infatigabile ale năruitorilor de mituri, Eminescu n-a putut fi smuls din conștiința românilor, efectul fiind invers, încât, surprinzător, despre poet s-au înmulțit exegezele, în fiecare an, în medie, scriindu-se câte cinci cărți, fenomen rarism în cultura universală, Televiziunea națională a luat hotărârea eroică de a-l cinsti cum se cuvine pe Eminescu. Un asemenea eveniment se cuvine salutat cu asupra de măsură. Autorul emisiunii festive, obișnuit să *garanteze 100%* asupra valorilor, s-a oprit la colaboratori eminenți, în stare să exprime o poziție oficială optimistă asupra fenomenului Eminescu. Și cum adevărata exegeză eminesciană a început în 1998, prin celebrul nr. 265 al revistei *Dilema*, punându-se capăt deservirii memoriei poetului prin condeie precum Titu Maiorescu, G. Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Tudor Vianu, G. Călinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Dimitrie Caracostea, Mircea Eliade, I.E. Torouțiu, Constantin Noica, Edgar Papu, George Munteanu, D. Vatamaniuc, Eugen Simion, Cezar Ivănescu, Mihai Cimpoi, Nicolae Georgescu și mulți alții, a sosit momentul astral să se pună ordine întru spulberarea *mitului Eminescu*, cu scopul nobil al *recuperării poetului*. Astfel, s-a produs triumful oficial, strălucitor, al *eminescologiei cadavrului din debara*.

Aici, trebuie să intervin în apărarea lui Horia-Roman Patapievici, acuzat de protochronismul sintagmei de răsunet: *cadavrul din debara*. Onoarea de a fi numit „cadavrul din debara” i-a revenit, din spațiul filosofiei franceze de stânga, lui Martin Heidegger. A transfera eticheta de la Heidegger, cel mai de seamă filosof al secolului al XX-lea, la un scriitor și gânditor român din secolul al XIX-lea este, să recunoaștem, cel mai mare elogiu care i s-a putut aduce lui Eminescu. Compararea geniului eminescian cu al lui Heidegger fusese produsă anterior de Svetlana Paleologu-Matta, în *Eminescu și abisul ontologic* (1988), apoi de Mihai Cimpoi și de alții, dar parcă fără răsunetul produs de Patapievici, chiar dacă el a ascuns partea a doua a ecuației – Heidegger. Am susținut întotdeauna că unii dintre cei care sunt cotați ca detractori ai lui Eminescu (dar nu numai), aduc, adesea, noutăți minunate în favoarea celui denigrat. Într-o asemenea situație, Patapievici și comilitonii produc spectaculoase forme de

autodezinformare, demne de a intra în *Tratatul de dezinformare. De la Calul Troian la internet* al lui Vladimir Volkoff. Crezând că demolează o personalitate, dezinformând, asemenea exegeți *à la Jourdin* nu fac decât să restabilească informația corectă, potențializând-o. Ca să nu rateze scopul, dezinformatorii trebuie să se posteze cu adevărat pe teritoriul artei dezinformării, ținând seamă de celebra carte *Arta războiului* a lui Sun Tî. Și trebuie să recunoaștem că pe 15 ianuarie 2016 Televiziunea Națională a dat o lovitură de maeștri, în conformitate cu sun-țiana observație eminesciană din *Împărat și proletar*: „Ei brațul tău înarmă ca să lovești în tine./ Și pe voi contra voastră la luptă ei vă mân.” Sau cum spunea George Orwell, în romanul *1984*: “Vă vom goli de conținut, după care vă vom umple cu noi înșine.”

„Noi” fiind, în seara de 15 ianuarie, în (im)postura de eminescologi, Patapievici, Lucian Boia și Dan C. Mihăilescu, acesta din urmă fiind singurul cu două cărți despre poet, dar trecut și el binișor prin doctrina oficială postdecembristă a corectitudinii politice. În cazul în speță, trebuie, totuși, cântărit câtă e proporția dezinformării și câtă a propagandei eminescofobe.

Încă René Girard observa că una dintre strategiile garantate ale dezinformării constă în a substitui originalul cu o copie care se prezintă drept „originalul”. Raționalismul ateu postmodern, bunăoară, zice Girard, atacă Biserica acuzând-o că nu ia partea *victimei ispășitoare*, deși Iisus, Paracletul, a pus capăt oprimării *victimelor* în istoria omului, Noul Testament fiind cel mai complex și mai limpede text victimar din toate timpurile. În Oceania lui Big Brother se preconizează dispariția și substituirea limbii actuale (*Oldspeak*) cu limba nouă (*Newspeak*), limbă în care vor fi traduse operele lui Shakespeare, Milton și Dickens, după care originalele vor fi distruse pentru totdeauna. Emisiunea despre Eminescu de la TVR a propus, cu genială măiestrie, o operație similară. Mai întâi, a invitat la colocviu nu eminescologi, ci simulacre de eminescologi aflați în plină glorie *corect politică*. Aceștia s-au întrecut în a-și declara iubirea pentru poetul Eminescu, aidoma lui Goneril și Regan, cele două fiice ale regelui Lear, care au înlocuit perfect dragostea netrucată a Cordeliei. După care, regizorul emisiunii a pus pe tapet, pe urmele *Dilemei*, dilema considerată fundamentală și care a și devenit genericul: *Poetul sau mitul Eminescu?* După fiecare intervenție din platou apărea, obsedant, această întrebare-dilemă, opțiunea imperativă fiind, desigur, *poetul* iar nu *mitul Eminescu*. Viclenia ar fi rămas de suprafață dacă genericul emisiunii n-ar fi fost ilustrat, în fundal, cu ultima fotografie a poetului, cea care arată ruina, „mâna de pământ” care a fost Eminescu după tratamentul cu mercur. Această poză este antiteza celei de la Praga, care înfățișa pe tânărul geniu, altfel spus, întruchipa *mitul*. Maniheismul logicii binare care stă ascuns în conceptul de *dilemă* („Cine nu este cu noi e împotriva noastră!”), avertizează imperativ: sunteți cu eminescologia mitului Eminescu, a

cadavrului din debara, sau prețuiți/alegeți „poetul”? Reproiectarea ruinei Eminescu sugerează amenințarea cât de greșit e să pactizezi cu „cadavrul din dulap”. Sau cum ne-a prevenit poetul însuși:

“Astea te apropie de dâșii... Nu lumina
Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele și vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate rălele ce sunt
Într-un mod fatal legate de o mână de pământ;
Toate miclele mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit.”

Recitiți textele revoluționare ale dilematicilor, atât de laudate în cursul emisiunii de către protagoniști. Ele nu cruță nici pe poet, nici pe ziarist, nici pe prozator, nici pe gânditor, vitejii combatanți știind că toate la un loc alcătuiesc *mitul Eminescu*. Nici unul dintre marii eminescologi, de la Maiorescu la George Munteanu nu este cruțat, neculpabilizat. Cine este Eminescu? Cum trebuia să primeze „cadavrul”, Mircea Cărtărescu vede în el un individ „deosebit de păros”, cu „platfus la ambele picioare” (probabil ar fi fost cu mult mai puțin rău dacă avea doar la unul!), un ins „cu frică psihologică de stafii”, zdrențăros, dinții galbeni, murdar etc.¹ Răzvan Rădulescu atacă direct fotografia de la Praga, care ar fi o mistificare a apologetilor unui putregai sifilitic înamorat de „o dramoletă promiscuă”. El își exprimă, ca și regizorul de la TVR, preferința pentru „adevăratul” Eminescu, cel din ultima fotografie. Eminescologul revoluționar regretă că nu i s-a ridicat poetului o statuie după această fotografie, oglindă a sifiliticului: „un adult cu chelie, adipos, cu ochii ușor exoftalmici. În statuie, ochii lui să fie luminoși ca farurile duble ale unei locomotive Pacific, capul lui (*sic!*) să se rotească în jurul gulerului înalt de la cămașă, și lumina de sub genele lui ostenite să călăuzească vapoarele spre țarm.”² T.O. Bobe (predestinat nume!), cel care a fost răsplătit cu premiul „M. Eminescu” pentru debut, la Botoșani, în același an cu acordarea Marelui Premiu lui Cezar Ivănescu (spre indignarea acestuia), îi contestă, precum cândva Al. Grama, talentul poetic, „hainele poeziei” fiind prea grele pentru nasul „Luceafărului”. Firește, atacă și el mitul iubirii celor doi, văzând în Veronica Micle „o duduie adulterină”, o „Marie Magdalenă” „cu fumuri literare”³. Pavel Gheo Radu s-a fost cuprins de nesfârșită milă: „Astăzi, Eminescu a încetat să mai fie perceput ca un scriitor (de va fi fost vreodată...)”⁴.

¹ Mircea Cărtărescu, „Fapte”, în *Dilema*, an. VI, nr. 265, 27 februarie-5 martie 1998, p. 9.

² Răzvan Rădulescu, „Eminescu văzut de departe”, *ibidem*, p. 9.

³ T.O. Bobe, „Poezie, haine grele”, *ibid.*, p. 9.

⁴ Pavel Gheo Radu, „Eminescu suntem noi...”, *ibid.*, p. 8.

Nu mai vorbim de Cristian Preda, cel care afirma, fără să tresară, că Eminescu este *nul din toate punctele de vedere, inclusiv ca gânditor*. (Probabil, de aceea a și fost numit, la scurt timp, consilier prezidențial, pentru a ajunge, finalmente, europarlamentar!). Și ca totul să capete maximă greutate, revoluționarul număr al noii eminescologii a avut girul măștrilor Z. Ornea și Nicolae Manolescu, ultimul considerând că tânăra generație este sătulă până-n gât de Eminescu. Într-adevăr, cei menționați trebuie să fi fost elevi și studenți sătui, până la greață, de cultură, scăpați de corvoada de a-l fi citit pe Eminescu, rămânând să ne îndoim că vor fi citit ceva din literatura română.

Eminescologia „cadavrului din debara” vrea o *tabula rasa* a eminescianismului, a ștergerii centrului iradiant al canonului literar românesc, de pe urma căreia să rămână doar *traducerea* lor, a diriguitorilor *noii table de valori acceptate*, supraviețuindă după distrugerea „mitului Eminescu”. Numai astfel se va putea crea o *nouă identitate a culturii și a populației* care va mai fi pe malurile Dâmboviței. Este nebunia raționalistă a sinistrului psihiatru Ewen Cameron, de la Universitatea McGill din Montréal, unde, după 1950, a efectuat dezastruoase experimente de golire, prin șocuri electrice, a memoriei pacienților, crezând că, odată atinsă *tabula rasa*, va putea construi o nouă personalitate, proaspătă și optimistă, în locul celei nevrotice. Desigur, marea nevroză „sifilitică” a poporului român este mitul Eminescu. Ras de pe fața pământului, tradus, adică, în noua limbă a „corectitudinii politice”, vor rămâne din el *cuvintele goale ce din coadă or să sune – eufonic*, desigur, cum se extazia unul dintre comilitonii noii eminescologii.

Vis și tumbe

*Am ăzut o pădure în marș
pe asfalturi fierbinți.*

*O pădure de foioase și conifere
cu galerii nesfârșite de păsări
invadase orașul.*

*Un fagus silvatica
își rezema coatele de
Intercontinental.*

*Pășările dirijau autobuzele,
troleibuzele, taximetrele și
furgonetele
către linia de centură.*

*Sămânța plopilor piramidali
începuse să rodească
în răsuflarea trecătorilor,
pe umerii statuiilor de bronz,
între vorbe,
pe toate scările de marmură și
neon,
pe fumul țevilor de eșapament
în părul despletit al fetelor.
Din cinematografe ieșeau
păduri tinere de mesteceni,
alimentarele erau pline
de fructe sălbatice
și ouă de dropii.*

*Pe bulevard,
pinii
înălțau un castel de cetini
pe coloane dorice.
În mijlocul pieței
stejarii
ridicau un monument
cât un anotimp ploios
fără umbră.*

*Totul era accesibil
în aerul îmbătător al coniferelor,
iar pe covoarele fermecate
ale poienilor plutitoare
iepurii albi
făceau tumbe.*

Anunț publicitar

*Dau zgomot de ambreiaje
pentru croncănit de ciori.
Dau obiecte de plastic viu colorate
contra garduri de spini.
Dau vedere la stradă circulată
Pentru buruieni și urzici.
Dau asfalt
pentru băltoace cu broaște.*

*Dau tot, dau toate
pentru nimic
pe săturate.*

Singur

*Stau singur în fața poemului
alb, nescris,
pagini albe, înalte,
mă condamnă la tăcere,
nu-ndrăznesc să respir,
să deschid ochii,
să ascult melodia
ce n-a fost niciodată cântată,
stau singur și mut
în fața câmpului alb,
nesfârșit,
contemplu litera A,
un început al tuturor lucrurilor,
mă sprijin pe Coloana Infinitului
și, deodată, începe să plouă,
cu stropi mari, grei,
care cad într-o brazdă
bogată, ce-așteaptă de mult
întâlnirea visată,
Și, totuși, cobor uneori
cu umilință și teamă,
în Templul Cuvântului,
rugându-mă să-ngăduie
intrarea-mi
în sfera înaltă
a zăpezilor pure.*

Poezia

*Ți-am făcut curte ca un îndrăgostit,
te-am visat, te-am adulat,
te-am intuit, te-am bănuț,
Ți-am adus ofrande
zilele și nopțile mele,
te-am ales dintre toate
frumusețile pământului
ca fiind cea mai frumoasă
sau poate tu m-ai ales pe mine,
respir în ritmul tău învăluitoare,*

Cine mă apără?

*Stau singur în fața vântului,
în fața mării,
în fața nopții,
sigur și vulnerabil
nu mă pot sprijini
în nicio frunză,
în nicio pasăre
în niciun curcubeu,
orice fulger mă poate atinge,
transfigurându-mă,
pot să strig ca-ntr-o peșteră,
ecoul pașilor mei
răsună în lună,
mă bat ploile,
mă bate crivățul,
mă bate timpul,
anotimpurile care vin
și trec
lăsând urme adânci
în suflet,
trăiesc o stare confuză,
un gol, o teamă,
din care doar poezia
m-ar mai putea salva.
Cine mă apără?*

*în aerul tare al înălțimilor,
trăiesc miracolul unic, inexplicabil,
în singurătate,
cu emoție, cu teamă,
î închid ochii și aud, văd,
simt, presimt
cântecul tău irepetabil,
care-mi farmecă viața,
dându-i sens,
Poezie!*

Vertij

*E vremea când minuni ne dau târcoale,
Când pe comori se nasc văpăi obscene,
Când ploi de stele cad în nopți vernale
Și cresc trovanții în grădini vâlcene.*

*Peste Carpați se-arată iar comete,
Albinele-au uitat s-adune miere,
Lacrimi preling icoanele-n perete
Și plină-i valea de coleoptere.*

*Din palimpseste ies legende-n dar,
De un mileniu stând ascunse-n piei.
Prin piețe falși profeți fac spume iar
Și pier măslini aprinși de porumbei.*

*În nopte sună toaca pe la mănăstiri,
Ape se-ascund și ape noi se-arată.
E sânge în sticlulele de mir
Și lumea are fruntea cu sânge însemnată.*

Mărturisire

*Prins în chingi cotidiene
Sub pecetea spinului,
Bat cărări carteziene-n
Haina arlechinului.*

*Zornăi stele-n buzunare
Precum chei nefolosite,
Când sub stern e îmbrumare
Și pe cortex sunt termite.*

*Bile negre, bile albe
Îmi trimite-aorta-n sânge,
Note de pian în salbe
Din nocturnă ce constrânge.*

*Doar pătratele-s perene,
Haina arlechinului
Și-n vene carteziene
Persistența spinului.*

De-a ghepardul

*Am mușchi prelungi ce tremură sub piele
Și lame curbe ghearele din față.
Meniți spre carotide de gazele,
Îmi port prin stepă colții ca de gheață.*

*Mă ocolesc girafe de departe,
Doar vulturi spre ospăț pe sus se-nroată,
Când ochii mei privesc ca dinspre moarte,
Paralizând stelari savana toată.*

*Cu pașii, saltă ritmic omoplații,
Ca două gheme cu puteri secrete,
Pe blană petele-s ca decorații,
Parcă și umbra-n umbră are pete.*

*Mă las în iarbă, calm, împărătește
Și vulturii foșnesc de mai aproape,
Văd pofta-n ochii lor cum le sporește –
Curând din mine au să se îndoape...*

Cum arde

*Cum arde timpul
între două clipe,
gândul
între două cuvinte,
lacrima
între două priviri...*

*Cum arde apusul
între două zile,
sufletul
între două nopți de cuvânt,
liniștea
între două neliniști,
iubirea
între două destine...*

Colț de rai

*Binecuvântat
colț de rai,
cu gânduri
larg deschise spre lume,
spre noi...;*

*la orizont,
cireșii sunt în floare,
ideile, în rod;*

*aici, cuvântul
se naște odată cu zorii,
odată cu lumina,
poezia e ruptă din soare...;*

*binecuvântat
colț de rai,
de suflet și gând
larg deschise spre lume...*

Lumina

*Se va întoarce
izvorul la matcă
și cuvântul în sens
își va întoarce calea;*

*se va întoarce
fructul în sămânță
și lumina de zi
în strălucire de stea
își va regăsi cerul;*

*cântecul
se va reîntoarce
în sfere
și rugăciunea
va renaște
calea sfințirii.*

*În lumină voi apune,
în lumină voi trece,
cum lumina-n vitralii
îndumnezeită-n
Altare.*

VASILE ANDRU

Fluctuat nec mergitur

Pe Silvia, Parisul o pune în lumină. Poate din pricina acestor pârlăie de emoții pozitive prelinse pe marmura vieții; sau din pricină că orașul este dotat cu puterile artei.

Îi spun descoperirea mea, că Parisul o pune în lumină. Mă crede pe loc. Zice:

Parisul ne pune pe toți în lumină, mai ales pe noi care dormim în turla catedralei Trei Arhangheli, strada Jean de Beauvais. Șapte nopți în turla bisericii, *voilà la lumière!*

Să dormi aici, în turla unei catedrale construită la 1374, e ca și cum ai călători în timp, e ca și cum ți-ai anti-data viața cu 633 de ani de aceia iluștri, ani din vecia franceză. E ca și cum mai adaugi 633 de ani la bătrâna ta biografie.

Așadar suntem recunoscători regimului burghezo-moșieresc român care, la 1882, a cumpărat această catedrală situată chiar în buricul Parisului, în Cartierul Latin, la doi pași de Sorbona, la doi pași de Pantheon, la doi pași de Notre-Dame.

E o minune că acest lăcaș cu o istorie excepțională, este a românilor. Construit de același arhitect (Raymont du Temple) care a lucrat și la ridicarea Luvrului și a catedralei Notre-Dame, monumente care se adaugă și ele biografiei noastre danubiene. În catedrala asta română în prezent s-au închinat Ignatius de Loyola și Fancisc Xaveriu, care acum ni se insinuează în suflet. Apoi au venit aici dominicanii, conflictuali. În 1880, dominicanii au fost alungați din Paris și catedrala a fost părăsită, temporar transformată de un evreu bogat în depozit de grâu; dar și grâul este liturgic, este euharistic.

În 1882, statul român o cumpără, plătind 300000 de franci, sumă imensă la vremea aceea. În perioada interbelică, toți marii exilați români s-au închinat în biserica aceasta, și preotul Iulian Nistea ne-a arătat stranele unde obișnuiau să stea Brâncuși, Eliade, Cioran, Ionescu. Emil Cioran avea altă față când stătea la slujbe, alt tonus. Arăta a om mântuit, nici n-ai fi zis că ar fi cunoscut și culmile disperării!

Cioran necunoscut

Cioran bisericosul zicea ceea ce n-a zis-o niciodată în scrisul său apocaliptic: „Un om are o singură datorie în viața aceasta: să se roage. Dar eu nu știu să mă rog, nu reușesc. Asta mă chinuie; toată viața m-a chinuit

neputința asta.” Cioran mi-o spusese în 1991, în septembrie, când l-am vizitat. În alt an, Titus Bărbulescu, un prieten al lui Cioran, mi-a spus că filosoful i-a împărtășit și lui chinul rugăciunii. În 1991, eu i-am răspuns lui Cioran:

„Rugăciunea e un exercițiu de înviere, și nu o capitulare în fața lui Dumnezeu, cum o concepe evlaviosul tradițional.”

„Acel evlavios știa ceva ce eu nu pot ști!” mi-a zis Cioran: acel „alt Cioran”, întrezărit doar de cei care l-au văzut stând în strană, ascultând slujba cu capul plecat, la biserica română din Rue Jean de Beauvais. Nu știai dacă participă sau doar tace.

Dimineața, Silvia îmi povestește visul de astă noapte, că iarăși a avut parte de vise uraniene.

Apoi mă întreabă de când m-am lipit eu de catedrala asta. Evident, din 1990, la prima mea bursă pariziană. Dar atunci eram doar pelerin, acum sunt ca acasă.

Prima dată, am dormit aici prin iunie 2003. Vizitasem întâi sediul Mitropoliei Române de la Limours, aflat la vreo 80 km de Paris, stătusem acolo vreo trei zile și, anunțând că a doua zi plec, Eminența Sa Iosif Pop, mitropolitul, ne spune: „De aici, din Limours, n-ai cum ajunge la aeroport. Așa că, îi telefonăm părintelui Const. Târziu, să dormi la biserica din Paris, acolo ai metroul la scară.” M-am prezentat la părintele Târziu, da, zice, dormi aici, în turlă (așa numim noi casa parohială încorporată catedralei), îl ai ca vecin pe Gabriel Stănescu, venit din SUA. Iar Gabi Stănescu zice: De acord, dar să știi că eu sforăi de răsună până la Montmartre!

Părintele Târziu, ocrotitor de poeți și pelerini, ne-a poftit la un pahar de Chartreuse, o licoare albastră, produs de călugări, rafinat din 72 de ierburi, cred că se numește absint călugăresc, bei două pahărele și picioarele nu se mai ridică de pe sol, capul rămâne treaz, se îmbată numai picioarele! Gabi a sforăit, dar cu un absint la bord nu auzi nici locomotiva. Mă mir foarte tare că am reușit să mă scol și să prind avionul în ultimul moment!

Îi povestesc Silviei întâmplarea veche, după aceea coborâm scara îngustă cu farmec medieval. Întrăm în biserică, e goală la ora asta, întunecată și vastă, facem o închinare și apoi pornim la drumurile zilei.

Orașul acesta te amăgește cu absolutul. Îți permiți luxul să nu te doară nimic. Iar câte o rană secretă se anesteziază cu așa-zisa „înțelepciune” înviorată de duhul Senei.

Este luna mai, și viitorul vine spre mine... Încă nu mi s-a terminat viitorul. Deși după 60 de ani omul nu mai poate schimba nimic în viață. Cei inconștienți, trăiesc mult și bine după ce viitorul li s-a terminat. Cuibărirea în prezent este la un pas de mistică, sau la un pas de lenea fugii de sine. Și

mulți trăiesc sforăind cu viitorul terminat. Alții au revolte sinucigașe, inutile, sau aduc jertfe pitorești.

Acum o învioresc pe Silvia cu planul zilei. Ardem repede karma danubiabă și ne mutăm pe Sena, mama viselor tinereții. Este chiar Sena de pe stema Prisolui. Stema: o corabie cu pânze, și inscripția: *Fluctuat nec mergitur*, adică „Se clatină dar nu se scufundă”! Emblemă valabilă pentru orice proiect existențial, așa ca s-o memorăm, ca să fim tari la vreme de clătinare.

Începem explorarea lumii, chiar dacă plouă mocănește și-i frig. Cum la București erau 35 de grade, am plecat dezbrăcați. Silvia avea un pulover, de rezervă, dar aseară i l-a făcut cadou Tamarei, spontan, bucurând-o foarte. Dărdăim, dar avem o dispoziție de călători salvați din țarul patriei.

Așa că intrăm la cafeneaua „Village Ronsard”, nu departe de biserica română unde rezidăm. Cerem câte un espresso, privim strada. Care ne inspiră vers:

„Plouă ca-n Parisul lui Verlaine. Din loc în loc,
Te insultă modestia unor ghete fără toc.”

Silvia zice:

„Când plouă la Paris, ai impresia că ești la București.”

Ieșim de la Cafe Ronsard, și ziua devine, treptat, „a happy day”. Întâi, luăm metroul spre Hale. În zona halelor, intrăm la catedrala Saint-Eustache. Stăm la slujbă, încântați de orgă, de replici evanghelice. Ieșim când începe predica. Aici toate predicile sunt la fel: academice, profesioniste, albe. În genere, o predică bună ucide jumătate din enoriași și adoarme cealaltă jumătate. (Noi eram din a doua jumătate).

Frigul parizian, adică un frig de calitate, mă pune pe fapte mari: cumpăr pentru Silvia un treni călduros, care e și frumos, scrie pe el Paris, truc comercial. Întreb dacă au vreun tricou cu imprimeul *Fluctuat nec mergitur*. Vânzătorul notează într-un carnet, i-am dat pe gratis o idee-bombă.

Altă închinare. Iarăși cu metroul, spre biserica noastră, datori cu participarea la slujbă: și pentru bucuria inimii, și pentru onorarea ospitalității. Grăbim pasul, să prindem culmea slujbei: *Luați, mâncați, acesta este trupul meu... faceți asta întru pomenirea mea... tin emin anamnesin!*

Merg repede, Silvia se ține cu greu după mine, dar nu o las în urmă, o trag de mână, frumos, sunt un soț pe cale de a mă vindeca de reflexe celibatare. Dependența, mai mult decât dragostea, te dezvăță de celibat. Dependența e mai tare decât dragostea, deși se hrănește cu ea.

Ajungem la biserică, intrăm pe momentul superb al ecteniei, *cealaltă vreme a vieții noastre în isihie și-n metanoia a o petrece!* Stăm la Sf. Liturghie (utrenia, am făcut-o la catolici... iertare!).

Biserica plină ochi. La Paris sunt 4 biserici ortodoxe române, dar aceasta, „Sfinții Arhangheli”, este cea mai căutată, cea mai darnică. Este „biserica emigranților”. Este ultimul refugiu al unei lumi care s-a salvat întâi de comunism, apoi de neo-comunism, apoi de cripto-comunism. Nici până azi ea nu primește ordine de la patriarhul Teoctist, și nici de la ambasada română cea mereu misterioasă – adică ascunzând vechi inerții și vechi securiști ruginiți. Biserica aceasta s-a mândrit mereu că primește ordine de la Duhul Sfânt... care niciodată nu dă ordine clare...

Părintele Târziu are personalitate, deși consilierul bisericesc B. îmi spune că are interese. Zic: Toți au interese, dar când ai personalitate interesele pot fi propulsare, nu piedică. Au fost lupte pentru putere, căci biserica Jean de Bauvais face cât două mitropolii.

Privesc poporul din naos, și văd că lumea s-a schimbat. Nu mai arată ca acum 17 ani. Nu mai este exilul, ci este emigrația. Alte fețe, alte buzunare, alte inimi. E altă lume decât cea întâlnită în 1990, sau cea din 1993, când aici era un fel de muzeu de ceară al unor persoane istorice, exilați mari și mici, numiți „foști”: boieri și boiernași alungați de dictatură, cucoane sobre sau clorotice amintind protipendada cu ștaif și blazon... dar și celebrități salvate, precum ziceam mai sus...

Acum văd aici o populație tânără, mai ales tânără, făcând în biserica asta stagiul de adaptare la emigrație - unii încă timorați, petiționarii orientului, alții vag temerari, cei care forțează norocul, cei care negociază cu Dumnezeu, prin părintele Târziu, o viză franceză... un adăpost sau un ban pentru biletul de întoarcere.

La colectare de dani, văd doar bănuți, doar metal, mărunțiș. Nici o hârtie, nici o bancnotă... Altădată, am văzut aici talgerul cu dani foșnind de bancnote provocator de mari. *Sic transit gloria mundi...*

Predica. Părintele Dan comentează pericopa: „Nu pentru lume mă rog, ci pentru cei pe care mi i-ai dat” (Ioan, 17). Cu referințe la zi. Despre cele trei trepte ale „proslăvirii”. Predică bună, coerentă, bine articulată, cu adresări personale implicite. Duh ardelenesc, tare. La urmă, îl bucurăm pe preot cu o laudă, și ieșim la soare.

Dejun Zen-yama, un restaurant japonez care mereu stă în calea noastră și ne taie drumul. Dar pe drept! Este și zen, și dejun. Meniurile, pe listă, sunt numerotate și ilustrate. Luăm meniul A3 și A8: supă de alge, sushi, frigărui de somon. La urmă: lici, un fruct alb.

Silvia zice că:

Dânsa oferă masa, în cinstea lui Bănescu și a lui Andru. Pe primul loc Bănescu, căci a biruit la referendum, cu 75%. Ne bucurăm, chiar asta am vrut, deși cade proiectul nostru să scriem o proză despre el, în cazul că ar fi eșuat. A biruit pe pământ, a pierdut ceva la slava potumă. Despre biruatori – n-ai ce scrie. Că te alegi cel mult cu o decorație sau cu alt pripon. Unii confrăți speră că se vor alege cu ordinul meritul cultural și astfel se vor trage salve de tun la voioasele lor funeralii... Iar noi doi nu avem chef să colecționăm salve de tun, deși ele aduc emoții pozitive urmașilor mei Văcărești.

Spre Luvru, levitând. Întâi am zis să mergem cu autocarul *Rouge*, că biletul turului mai e valabil și azi. Dar turul cu autocarul e atât de lent și de zăbovos, că nu-l mai suportăm. Mergem la pas, pe Avenue de l'Opera și nimerim la Luvru, unde intrăm gratis cu legitimații de presă.

Urmează o baie de artă, pe care n-o mai descriu aici.

Despre Luvru nu se povestește, ci se jubilează.

Eu am fost de vreo zece ori la Paris, dar cu tot felul de treburi conferințe, stagii, inițieri... așa că nu am consumat artă. Doar Silvia stă să-mi deschidă porțile Luvrului, ale Versaille-ului și alte porți aurite.

La urmă, după niște ore, Silvia zice: „Astăzi m-ai făcut fericită cu Luvrul...” Răspund în gând: Să ne dea Domnul cât mai multe Luvruri, pe trei continente.

Începând să facă dependență de Paris, Silvia zice:

Dacă *Noaptea împăratului*, sau *Grădinile ascunse*, ar fi scrise în franceză, azi puteai să candidezi și tu la un Prix du Nouveau Roman. De ce n-ai rămas tu la Paris, atunci?

Cred că viața pe care am dus-o a fost exact cea potrivită cu natura mea, cu înzestrarea mea. Îmi place să am patrii alternative, să plec departe, doar ca să am de unde mă întoarce. E drept, Parisul ar fi propulsat scriitorul, Parisul este o fabrică de legende. Uite, alte centre culturale mari nu reușesc să fabrice legende. În Wellington, în Noua Zeelandă, eu aveam impresia că este un loc unde sau te îngropi, sau ești un mistic tăinuit... Poate și București este un loc unde să te îngropi... sau să fii un mistic tăinuit. Și atunci care-i calea? Calea este a merge.

Duminica nu s-a terminat. Spre ora 20, mergem la Nocturnele de la Notre-Dame. Acatistele Maicii Domnului. „Bucură-te Marie...” *Réjouis-toi, Marie*. Les mystères du rosaire. Meditații pe imnul acatist, într-o operă de imagini numerice. Proiecții cinema pe un ecran imens. Textul de Paul Claudel. Muzica de Josquin des Près, Monteverdi și Verdi.

Stăm pe scaune în vasta catedrală, adormim pe secțiuni de timp, iar în somn trupul receptează mai bine, mai integral, acest amestec de Claudel și Monteverdi, de acatist și vitralii.

Pornim spre rezidență, pe jos, doi pași pe străzile animate, globalizate. Mă revigorez din osteneala zilei furând un sărut sănătos, încasând muștrările de rigoare, cum că la Paris nu prea vezi oameni etalându-și afectele pe stradă, că și pe aici ne mai cunoaște câte cineva, precum pe popa de la Balotești. Mai vorbim și despre noi, pe un teren conjugal fără clătinări. Parisul a făcut trecerea de la fluctuații la fixitate. Totul e ferm și secular. „Tout n'est qu'ordre et beauté”.

Se tot reaprinde ispita țințelor ideale. Uneori idealul pare să fie locul unde încă nu ai ajuns, piscul pe care încă nu l-ai urcat. Dar simplitatea începutului este mai bună decât țințele ideale. Silvia mai amintește uneori despre începutul nostru îndepărtat: „Când eram mică...” Asta înseamnă în urmă cu un deceniu și jumătate, când am privit-o pentru prima dată cu ochiul mirelui refulat.

Zice că de la mine a învățat, atunci, și binele, risipirea binelui... niște ani.

Câte un puseu de generozitate o face să recapituleze ce ar fi creația mea, și ce ar fi distrugerea mea în povestea unei vieți așa de repede trecătoare. La început, le ascundeam ucenicilor liniștii că fluviul idealului are și bulboane ne-ideale. În alt plan: Când trezești alt timpan al Ondinei, ai răspunderi. Altfel, zadarnice sunt antrenamentele de a urca precarul Everest al ființei.

Cineva din amintire ne zicea, ne tulbura sau ne elucida: „Cei juni sunt primii care se lasă captivați de prăbușirea marilor civilizații și de disperarea memoriei. Ei uită mai repede și fără suferință de regulile vechi, și visează mai ușor la cele noi...”

Final de zi episcopal. Miez de noapte, la reședință, în turla catedralei, în „chilia episcopului” cum e numită această cameră de oaspeți norocoși. Silvia îmi spune că numai o cană de lapte fierbinte ar face-o să evite o răceală canonică și o anexită idem. Merg la bucătăria episcopului, înfierbânt laptele, i-l aduc, Silvia îl bea arzând până în tălpi; astfel că toate impresiile zilei se topesc minunat într-un șuvoi de lapte dulce cu miere de castan.

La Paris, am mai făcut un pas spre noi înșine, ca împreună. Alt pas îl vom face, în octombrie, la New York, tot într-o catedrală, adăugată biografiei noastre.

Gânduri

*Flautul îmi cântă părerile
așezate în confortul absolutului.
Fiorurile se topesc lăuntric
într-un extaz neliniștit
ascultând șoaptele nostalgice
ale anotimpului interior.
Putea-vom auzi
melodia tainică din noi?
Vom vedea un zâmbet
care emană
o muzică îndepărtată,
o lume ascunsă,
în care florile își prind rădăcinile.
Cine e darnic să preia iubirea,
această povară,
venită dintr-o vacanță erotică?*

Arderi noi

*Atâta bat cerul la cap
până mă lasă în pace.*

*Eu nu mucelesc în
hodina muritoare,
nu scriu poezie ieftină
cu apusuri dulcege.*

*Abia acum îmi pari o prietenă
Icoană Eli.*

*În verticala mea trăire,
am despicat înțelesurile
din toate învățăturile.*

*Tu mi-ai aprins focuri
în care materia mea
nu doarme,
Visează pe sânii tăi
gânduri piramidale*

*transformate într-o mănăstire
în care se deapănă legende.*

*Fără tine,
n-aș mai fi căutat cerul
să-l bat la cap*

Rondel

*Treceam prin vechea Colentină
Cu Plumbuita de mister*

*Nu-i amintire anodină
Sunt amintiri care nu pier,
Căsuțe mici, un colier –
Care în stampe-a vrut să vină*

*Treceam prin vechea Colentină
Cu Plumbuita de mister*

*În vremi apuse - de rugină
Cu al vechimii giuvaer
Și-a toamnei sfântă crinolină
Din frunze galbene ce pier*

Treceam prin vechea Colentină

La trocadero în grădină

*La Trocadero în grădină
Venea și luna uneori,*

*Cânta încet o mandolină
Când ne-ntâlneam adeseori,
În nopțile care alină,
Ale iubirilor ninsori*

*La Trocadero în grădină
Venea și luna uneori*

*Cu tinerețea mai senină,
Speranțe pline de candori,
Cu lume multă, anodină,
Ce petrecea până în zori*

*La Trocadero în grădină
Venea și luna uneori*

Mama

*Plecat-am cu firescul,
condusă în umbrire de chipul mamei.
Fără zâmbet, fără înlăcrimare.
Doar o tăcere prin mărturiile copilăriei mele.*

*O caut mereu
în momentele cerșinde de mângâiere.
Nici când nu întârzie să apară.
Mă petrece peste durere
o clipă, o zi, o eternitate.*

*O cuprindere tulburătoare
intensifică bucuria strădaniei mele.
Fiecare nouă stare de conștiință
fermentează în ființa mea
solidă, rezistentă,
pregătită să se armonizeze cu Cerul.*

*Revederile...
puține, pasagere, străine,
în pas cu oprelile
prin stațiile încărcate de ședere.
Și... pulsul îngreunatelor suflări
de amintiri, speranțe și ecouri
trezesc în mine dorul de Acasă.*

Stelele privity și aprinse dinspre Cape Canaveral

*Mă alătur visului omenesc al strămoșilor superiori din spațiu,
Steagului lor înstelat, visul american de întoarcere în stele
Și în plăcențele de origine ale omului.
America, America-exclam ca și cum aș spune Stele, Stele...
Stelele, ca și oamenii, se nasc, se schimbă, îmbătrânesc și mor.
De unde dorința atunci și credința de om nemuritor când până și stelele
sub care întârziem
îndrăgostiți sunt muritoare?!
Nașterea stelelor se întâmplă în norii de gaze și praf ce se învârt
În cosmice vârteje, în nebuloase, de multe ori strălucitoare.
Apare apoi un colaps al norilor, o prăbușire a lor,
Temperatura crescând la întâlnirea și șocul produs
De explozia unei supernove
Ori prin intersectarea cu brațul spiralat al unei galaxii.
După zeci de mii de ani apare un nucleu fierbinte
În care reacții puternice, nucleare
Duc la nașterea unei noi stele!
Stelele ce sunt mai fierbinți strălucesc mai intens
Iar cele mai reci sunt mai estompate.
Așemini și oamenilor și iubirilor ce le traversează viața.
În primii ani de viață steaua-Copil arde strălucitor având o piele albastră
sau albă.
Creșterea lor până ajung mature durează milioane de ani
Cum nu schimbăm noi viața noastră, lungimea ei cu cea a stelelor?!
Căci mii și mii de ani ne-ar trebui spre a învăța
Și a studia științele cosmosului, a le practica.
Odată cu îmbătrânirea stelelor ca și oamenii
Ele strălucesc mai puțin intens, dar mai constant.
Stelele trăiesc 10 milioane de ani, oamenii doar 100
Soarele nostru, steaua noastră e jumătatea vieții.
Are 5 milioane de ani ca vârstă,
Iar noi, pământeni, după lumina și căldura lui am avea tot cam atât
Atenție, civilizația oamenilor mai are la dispoziție spre a se civiliza cosmic,
științific și moral
Spre a zbura în stele și găsi viitoarea planetă Pământ
doar 5 milioane de ani!...*

THEODOR DAMIAN

Metafizica experienței exilice *

Mircea M. Ionescu este călărețul propriului său destin. Pe unii, calul destinului îi aruncă din șa în timpul exercițiilor de călărie, pe alții nu-i aruncă. Psihologic vorbind, Mircea M. Ionescu se menține în șa chiar și după multele zbateri și contorsionări ale calului destinului său. Cu alte cuvinte, autorul volumului *Condamnat la libertate*, este un realist ce cunoaște bine definiția realului și pe cea a iluziei, și cunoscându-le nu mai poate fi înșelat nici de ispite himerice, nici de aparențe. Totuși, el este un om care visează și care știe să prefacă visul în realitate, conștient fiind că fără vis nu ajungi nicăieri.

Acest volum de versuri, primul al cunoscutului și celebratului prozator și dramaturg, reprezintă o nouă dovadă a acestui lucru, a faptului că Mircea M. Ionescu este unul dintre puținii oameni care știu cât și până unde pot visa pentru ca să transforme apoi visul în realitate. Și așa cum se vede încă mai evident din proza lui, precum și din opera dramatică, acest tip de realism, poate pentru unii, paradoxal, se naște din abila combinare a fizicii cu metafizica, sau altfel, spus, din importanta știință de a ține echilibrul între fizică și metafizică. Spun aceasta pentru că ideea de Dumnezeu, relația cu Dumnezeu, rugăciunea și credința reprezintă la Mircea M. Ionescu un fel de bază de plecare pentru abordarea problemelor lumii și vieții.

Toate aceste idei și aspecte pot fi descoperite de către cititorul atent al prezentului volum de versuri.

Trei teme principale structurează această poezie: critica socială (implicit politică) a lumii sale, viața de taximetrist la New York (inclusiv nostalgiile trăite la revenirea în marele oraș ca vizitator) și condiția existențială a emigrantului, și, în final, sentimentul religios și rolul credinței în Dumnezeu în depășirea încercărilor din viața de zi cu zi.

Cât privește prima temă, cititorul poate remarca ironia și critica informată a situației politice și sociale atât din România cât și din USA, așa cum se vede din poemul *ONU? O, nu*, dar și din cel intitulat *Viață?* unde autorul face o evaluare generală a stării lumii în care trăiește; „Sunt numai răni în jurul meu”, declară el cu amărăciune.

Deziluzia și critica aspră față de viața reală din România apar foarte clar exprimate și în poemele *Politică* și *Unde ne sunt copiii?* Iată strigătul

* Prefață la volumul *Condamnat la libertate*, apărut la Ed. Palimpsest, București, 2016.

sistemul politic de acolo (vezi poemul *Minciuna cu mai multe nume*). Această perioadă din viața țării sale este numită de poet „timp tâmpit” (*Cerșetorul*).

Protestul autorului se extinde de la realitățile vieții politice din România, și la cele literare, așa cum se poate citi în poemul *Un premiu*. Cu alte cuvinte, critica socială a autorului ne prezintă o lume a râsu-plânsului, și mai ales a plânsului. Citim: „Astăzi lumea nu mai râde”! De asemenea este semnificativ faptul că secolul acestor dezamăgiri este numit „secol de lacrimi” (*Râsu-plânsu*).

Marea problemă semnalată în subtextul volumului nu constă doar în critica socială menționată, ci și în dilema existențială pe care o ai ca trăitor într-o astfel de societate criticată de autor: a fi cineva sau a fi oricine (*Vid*). Ce poți să faci ca să fii cineva? Iată întrebări ce provoacă la reflecție și conversație.

În modul său de abordare a acestui tip de probleme autorul de multe ori folosește un umor fin de situație sau de limbaj, precum și pedalări pe jocuri de cuvinte, toate, parte integrantă dintr-o „ars poetica” menită să producă un impact cât mai mare în conștiința cititorului.

A doua mare temă a volumului este legată de extraordinara experiență a lui Mircea M. Ionescu din perioada când a fost taximetrist (mai ales de noapte, cum aflăm din alte cărți ale sale) la New York.

Unii cititori ar putea lega marea aventură a taximetriei la New York de foamea de zbor despre care poetul vorbește în poemul cu același titlu.

Foamea de zbor este, într-un fel, o sete de aventură: zborul este unul deasupra lumii; deasupra, pentru că numai așa, de la distanță poți evalua mai obiectiv realitatea, fie ea bună sau rea.

Totuși, viața de taximetrist la New York, descrisă cu lux de amănunte în alte cărți, precum și reflecții pertinente despre dificila condiție a emigrantului, dar și prezentarea contrastului dintre vis sau iluzie și realitate sunt bine prinse în poeme ca *Broadway* și *Taxi-cab, vis de nabab*.

În acest volum experiența de taximetrist la New York a autorului se desfășoară în planuri paralele. Pe de o parte e vorba de o descriere a experienței inițiale de taximetrist, iar pe de altă parte de o relatare a revenirii la New York și în Florida (vezi poemul *Moș Florida*).

Deci, după ani de repatriere și viață de succes literar în România, Mircea M. Ionescu revine, în vizită, la New York. Impresionante sunt destăinuirile sentimentelor sale ciudate de „pasager” în taxi-ul altcuiva, sentimente ale celui care a fost el însuși la volan, ani de zile, cu toată ființa sa fizică și spirituală (*1/4 de veac*).

Se vede din aceste poeme ce descriu revenirea la New York, vibranta nostalgie pe care autorul o trăiește (*New York, la ultima despărțire*), rezonând într-un fel cu cea a lui Oliver Goldsmith exprimată în celebrul poem *The Deserted village*, cu deosebirea că autorul englez este nostalgic și frustrat, în timp ce autorul român este doar nostalgic. Oricum,

pentru el New York-ul rămâne „iubirea mea”. Scurt și clar. Ceea ce devine dintr-o dată foarte interesant e faptul că Mircea M. Ionescu deschide o linie de interpretare metafizică a experienței vieții sale, aceea de taximetrist la New York, cum se întrevede în poemul *Libertatea-n ținută de gală*, unde el vorbește de „momentul meu metafizic”!

Această referință duce spre a treia mare temă a volumului și anume cea legată de sentimentul religios al autorului și conștientizarea acestuia nu numai în momentele marilor încercări, ci și în viața de zi cu zi. Un exemplu al acestei asumări a credinței în Dumnezeu se află în poemul *Aeroportul copilăriei*, unde poetul scrie: „Pe autostrada dintre nori/ Fac cruci/ și rugi”.

Chiar și în momente de crucială importanță pentru sănătatea sa, vorbind despre majore intervenții medicale prin care a trecut, autorul se confesează: „Pe mine nu m-a operat niciun Profesor/ Numai Bunul Dumnezeu” (*PS ce, PS cine*). Credința sa constantă în Dumnezeu explică versul de cea mai mare frumusețe metafizică, antologic, ce indică asumarea tainei hristice și trăirea prin ea: „Eu sunt un ciob de cruce/ Răsărit/ Noaptea/ La răscurce” (*Ciob de cruce*).

Numai o înțelegere teologică a vieții, în sensul exprimat mai sus, cel mai înalt, poate explica ideea fermă a autorului cu privire la unicitatea vieții noastre aici pe pământ; „Viața nu se poate trage la xerox” (*Xerox*), ne atenționează poetul. Cu alte cuvinte, *carpe diem*. Bucură-te de viața ta în orice moment, indiferent de greutatea prin care treci. Viața e un dar unic și irepetabil.

Contextul religios al reflecțiilor despre lume și viață ale autorului acestui volum îl justifică să filosofeze pe marginea condiției emigrantului în lumea de azi, pe marginea condiției exilice în general (*Serviciile secrete*).

Aceste reflecții devin un fel de tratat despre libertate în poemul *Mă vreau eremit*, unde Mircea M. Ionescu pune față în față iluzia libertății cu realitatea libertății, în exil și în țară, ajungând la o concluzie pe cât de sceptică pe atât de decepționantă despre acest mare vis al omenirii: „Mă vreau eremit/ Pe viață/ Să nu-mi mai fie greață/ De Libertatea cusută cu ață” (*Mă vreau eremit*).

Ca și critic social deziluzionat de realitățile vieții și lumii în care trăiește, realități ce indică o stare de plictis existențial, de lehamite, ca și cum decis să se retragă în pustie ca reacție la acest tip de plictis, Mircea M. Ionescu, precum oarecând Beaudelaire în *Florile răului*, exclamă filosofic: „Când o să mă plictisesc/ Mă călugăresc/ Și mă cerșesc pe mine” (*Cerșetorul*).

A te cerși pe tine este aici, într-un fel, echivalent cu ideea dăruirii supreme: când ai dat tot ce ai, începe să dai ce sau cine ești.

Există o teologie morală de mare rafinament ascunsă în substratul poeziei acestui volum, și aceasta este fermentul care, vorba Scripturii, „dospește toată frământătura”, deci care îl duce pe cititor de la rădăcină,

prin tulpină și ramuri, la fruct, la fructul frământărilor autorului, al problematizării, cum ar zice Blaga, singurul care poate să-l sature, să-l satisfacă pe cititor și să-l pună într-un loc de unde se vede mai bine pe sine însuși și pe Dumnezeu.

Mircea M. Ionescu scrie despre el însuși, dar în așa fel încât cititorul volumului să se recunoască pe sine în cele citite, chiar dacă acesta din urmă nu a avut experiența americană, ci experiența altor tipuri de exiluri.

Intr-un fel, acest volum, ca și tot scrisul autorului despre experiența sa exilică, se acordă perfect cu sensul profund al proverbului japonez care zice: „Înainte mea n-a fost nici un drum; în urma mea rămâne unul”.

Mircea M. Ionescu este un astfel de deschizător de drumuri.

THEODOR DAMIAN

George Băjenaru, alpinist al muntelui interior

Despre George Băjenaru, scriitor român din Wakefield, Massachusetts, am mai scris în revista *Lumină Lină*. Volumul *Muntele Gând*, cu subtitlul “Cugetările unui călugăr de la Muntele Gând” (Editura Maple Red, Toronto, Canada, 2015, 284 pp.) ce cuprinde cugetări, eseuri, jurnal accidental și note de lectură, ne oferă plăcuta ocazie de a-l readuce pe autor în atenția cititorilor revistei. Cu zece cărți publicate, toate străbătute de un intens fior al dragostei față de valorile culturii și spiritualității românești, George Băjenaru nu se dezmințe nici în acest volum. Iată-i propria mărturisire: “De peste șapte decenii încerc să măsoar limba maternă, ca primă dimensiune a ființei mele, fără să-i pot atinge marginea de sus. În limba Mamei trăiesc, iubesc și sper [...] trăiesc în divinitatea limbii materne [...] nici o altă limbă nu mă face mai bun, mai înțelept, mai înțelegător, mai omenesc [...] destinul meu literar s-a petrecut fără nici o abatere de la limba maternă, ca primă dimensiune a ființei mele” (p. 10).

Cuvinte mari, cuvinte sfinte ce-l arată pe George Băjenaru a fi un autentic apostol al culturii române atât peste ocean unde trăiește, cât și în țară, un model pentru tinerele generații mai ales, atât în diaspora românească, unde tendințele de integrare în societățile de adopție prezintă riscul neglijării limbii materne, cât și în țară, unde atacurile la adresa ființei neamului nostru, la identitatea sa bi-milenară, se văd din ce în ce mai mult.

Căldura sufletească, generozitatea, credința în Dumnezeu, iubirea de aproapele, toleranța și blândețea, precum și alte caracteristici personale ale autorului sunt omniprezente în volum, în text și în subtext. Cu alte cuvinte George Băjenaru nu scrie doar cu mintea, ci cu întreaga sa ființă.

Volumul este structurat pe trei mare secțiuni. Prima se intitulează „Cugetările unui călugăr de la Muntele Gând” și cuprinde cugetări, eseuri, maxime, amintiri, povestiri pilduitoare, reflecții despre lume și viață, despre om și despre Dumnezeu. Aici autorul intră în dialog cu numeroase personalități ale culturii românești și universale, cum ar fi Cioran, Bacovia, Ion Barbu, Vintilă Horia, Berdiaev, Borges, Hölderlin, Pascal, Platon, Camus, pentru a menționa doar pe unii.

A doua secțiune se numește „Jurnal accidental” și prezintă însemnări de călătorie, un fel de hartă a drumurilor și sejururilor autorului în special în Germania, Elveția, Belgia, USA, pe o perioadă de timp cuprinsă între anii 1994-2007.

Cititorul este avertizat că „însemnările din acest *Jurnal* sunt cu totul și cu totul întâmplătoare. Momentele de inspirație, stările psihologice și împrejurările care au generat aceste însemnări nu au fost altceva decât niște impulsuri spre o mișcare deliberată din împovărata trecere a lumii spre nicăieri.” Și iarăși: „Ordonat din întâmplare și dezordonat din prea multă scrupulozitate, jurnalul meu se vrea o confesiune de încredere în puterea de nebiruit a Cuvântului dător de lumină” (p. 93).

Frumos, sincer, uman, poetic și teologic. Aceste calități sunt descoperite cu bucurie de cititor în timpul lecturii.

A treia secțiune se cheamă „Note de lectură” și aici autorul recenzează o serie de cărți, cele mai multe dintre recenzii fiind publicate în ziarul *Meridianul românesc*. Textele au fost scrise între anii 2006-2014, iar autorii recenzați sunt George Alexe, Șerban Chelariu, Savu Teaha, Ion Murgeanu, Liviu Cangeopol, Nicolae Dabija, Remus Radina, Alexandra Tomescu, Gabriel Pleșea, Theodor Damian, Gabriel Stănescu, Iuliana Donose, Ion Segărceanu, Benone Burtescu și Emil Oneț.

Recenziile demonstrează capacitatea de analiză și sinteză a lui George Băjenaru, atenția pe care o acordă textului lecturat, conștiinciozitatea notațiilor și onestitatea redacțională.

Pentru toate aceste motive și încă altele nemenționate aici, este o plăcere să-l citești pe scriitorul român din Wakefield, Massachusetts. Scrisul lui George Băjenaru degajează lumină și înțelepciune. De aceea lectura cărților lui este o experiență înțeleptitoare și un „exercițiu de înviere”.

Din perioada exilului de după exil *

Trăind, după cel de-al Doilea Război Mondial, o bucată de vreme în spațiul extracontinental, apoi prea puțin în capitala culturală europeană (pe când încă nu se efectua mutarea ei periodică de colo-colo, ci rămânea doar la Paris, pe timp, aparent, nelimitat) și petrecând ultima parte a vieții în Spania, Vintilă Horia a reușit să se impună, pe cont propriu, drept o mare personalitate în comunitatea spirituală a exilului românesc, în vecinătatea celebrei triade Cioran – Eliade – Ionescu. La centenarul nașterii, el este cunoscut publicului nostru larg îndeosebi ca autor al romanului *Dumnezeu s-a născut în exil*, cu tot ceea ce a implicat scandalul acordării și nedecernării Premiului Goncourt. Dar opera sa este formată totuși din peste douăzeci de scrieri în care se întrepătrund ingenios modalitățile românești cu povestirea și eseul. După 1990, au fost recuperate, alături de reușitele poetice, și celelalte romane, eseistica sa fiind limitată până acum în principal la publicistica apărută în țară.

Studiul *Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate*, apărut sub semnătura Mihaelei Albu și a lui Dan Anghelescu, are un scop recuperator, pentru că sunt supuse analizei texte eseistice foarte puțin cunoscute, alături de care este reunită și o parte dintre articolele risipite prin revistele exilului. Prezentul demers – foarte necesar, dacă avem în vedere cunoașterea foarte vagă în țară a periodicelor exilului – vine în prelungirea aceleia întreprins de Mircea Popa, care, în volumul *Credință și creație*, din 2003, a adunat articolele publicate înainte de părăsirea țării. Ar mai putea fi găsită o completitudine, legată de caracterul transdisciplinar al eseisticii (ceea ce justifică și titlul ales pentru prezenta carte) și de afinitățile cu articolele semnate de Mircea Eliade și de Mircea Popescu, apărute în diverse reviste românești din afara țării. Se aduce în discuție și activitatea, la fel de necunoscută, de conferențiar și de profesor. În fine, ampla anexă inserează – pe lângă antologia din eseurile și studiile apărute în exil și un interviu – 15 scrisori de la și către Vintilă Horia, ce își au importanța lor pentru reliefarea unor aspecte biografice ale

* Prefață la *Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate*, de Mihaela Albu și Dan Anghelescu, Ed. Aius, 2015; apărută și în revista *Ateneu*, Nr. 11-12/2015.

corespondenților, dar și ale epocii în care au trăit și creat ei.

Creația avută în vedere este supusă analizei în funcție de cele două mari etape ale vieții autorului ei: cea românească (colaborarea la revista *Sfarmă Piatră*, aderarea la gruparea din jurul revistei *Gândirea*, desprinderea de aceasta și înființarea revistei *Meșterul Manole*, ivită din dorința de a situa literatura română în context universal) și cea a exilului (mult mai amplă, substanțială și valoroasă, dar și cu accentele schimbate pe acest drum al inițierii, de adevărată probă labirintică, început cu acuzarea vitregiilor timpului istoric românesc și terminând cu experiența ovidiană).

În exil, autorul romanului *Salvarea de ostrogoți (Prigoniți-l pe Boefiu)* încearcă o adaptare la spațiile culturale în care este nevoit să trăiască, el vorbind chiar despre prezența unui exil în exil, condiție care l-a ajutat să poată continua să scrie la opera care va deveni oglindă a suferinței sale. După cum însuși scriitorul este convins, exilul este o formă de cunoaștere de sine, de realizare intelectuală în condiții vitrege, având în același timp și o funcție creatoare. În acest spirit, autorii cărții sesizează cum eseistica va căpăta accente și orientări cu totul noi față de cele avute în țară, deoarece marele nostru exilat a căutat să se racordeze la mișcarea ideilor gândirii filosofice, mai ales acelea heideggeriene, canalizându-și atenția înspre dihotomia sacru – profan și, implicit, pe întreaga fenomenologie a sacralului legată de coordonatele temporale. Expresia obsesiei de a se salva existențial va fi aceea a ieșirii din timp, a eliberării de sub teroarea istoriei prin artă, prin contemplație, prin lecturi sau studii și prin orice fel de preocupări spirituale ce fac posibilă evadarea din realitate. Având în mod vădit conștiința traversării unei epoci de criză a spiritului occidental, Vintilă Horia va urmări (și implicit Mihaela Albu și Dan Anghelescu), atât în romane, cât și în eseistică, dezvoltarea unor teme predilecte legate de timp, istorie și spiritualitate.

Cei doi istorici literari ne fac părtași manierei în care cel ce a scris *Journal d'un paysan du Danube* traversează, în aventura sa intelectuală și creatoare, universuri ideatice esențiale pentru configurarea spiritualității caracteristice secolului trecut. La fel ca în perioada României reîntregite, el va răspunde și în noul context, traumatizant pentru conștiința românească, îndemnurilor lansate de Mircea Eliade, susținând în mod practic ideea de salvagardare a culturii și spiritualității românești în condițiile instaurării regimului comunist în țară. Mihaela Albu și Dan Anghelescu insistă asupra faptului că, atât în romane, cât și în eseistică (unde există și preocuparea pentru studiul miturilor dintr-o viziune mistică), apare și domină ideea mântuirii, a salvării de sub teroarea istoriei, a evadării din timpul profan și a dezvăluirii concomitente a semnificațiilor realului și a semnelor Transcendentului. Personajele însele din romane încep să vadă în jurul lor, asemenea acelor eliadești, semne și sensuri greu perceptibile.

Cercetătorii noștri sunt convinși că opera romanească a lui Vintilă Horia, unde se reflectă propria dramă a exilului (greu de înțeles din partea

cuiva exterior acesteia), poate fi mai lesnicios analizată dacă este raportată la unele dintre demersurile eseistice, între cele două genuri de scriere existând o relație de strânsă interdependență. Dar nu numai atât. Chiar și în poeme și interviurile acordate se problematizează exclusiv asupra înțelegerii rosturilor ființei umane în lume și în fața Istoriei. Pentru aceasta, au fost adunate informații din trei domenii aparent diferite: literatură (artă), religie și discipline aparținătoare celor mai diverse ramuri ale științei (fizică, psihologie, istorie etc.). Prin temele predilecte, dar și prin modul de analiză și interpretare a unor probleme filosofice, literare și politice, specifice eseisticii sale, Vintilă Horia realizează o sinteză inovatoare prin arta reunificării contrariilor. Ca eseist, autorul cărții *Călătorie către centrele pământului* are vocația, sau, mai bine spus, intuiția transdisciplinarității, fără a o teoretiza, fără a o gândi ca metodologie științifică, ci doar aplicând-o de-a lungul unei experiențe necesare trăirii în preajma miracolului ființării. Deși scrierile i-au fost traduse, tipărite și retipărite în peste 40 de limbi, polimorfismul personalității sale este încă puțin cunoscut în România.

Două mici subcapitole ale cărții sunt afectate conferințelor și activității de profesor. Conferințele ținute de Vintilă Horia fac dovada interdisciplinarității, vastei cuprinderi a preocupărilor sale, invitatul de onoare putând aborda cu lejeritate orice domeniu, de la literatură română și universală la filosofie, de la istorie la filosofia istoriei, de la fizica cuantică la parapsihologie și chiar esoterism. Iar mărturiile celor care au asistat la cursurile sale fac și ele proba pregătirii culturale de excepție a profesorului Horia.

Continuându-și activitatea de jurnalist, scriind articole de prezentare a culturii române, de critică literară ori simple cronici, dar mai cu seamă studii și eseuri ample pe teme filosofice, istorice, literare ori de promovare a culturii române, Vintilă Horia va colabora în exil deopotrivă la publicații românești și străine, scriind în limbile română, italiană, spaniolă, franceză. El va milita pentru revendicarea întregii culturi românești din creația eminesciană, însă nu se va limita la simplă propagandă culturală, ci va publica, în acest sens, analize aplicative. De altfel, și această promovare a valorilor culturale românești, pe lângă opera sa literară și eseistică, îi determină, pe drept cuvânt, pe Mihaela Albu și Dan Anghelescu, să afirme că Vintilă Horia a fost unul dintre principalii piloni ai spiritualității românești în exil. Totuși, în acest demers recuperator, cei doi avizați cercetători ai exilului românesc evaluează corect opiniile emise de eseist și constată că unele rezistă la proba timpului, dar altele sunt conjunctural subiective, îndeosebi acelea privind istoria și politica ante și postbelică, ce își au sorginea în formația sa gândiristă (naționalism, ortodoxie, critica politicianismului) și în mai vechea concepție eminesciană antiliberalistă și antisocialistă.

Marea miză a volumului de față – necesară întocmirii a ceea ce Mircea Eliade își dorea a fi o „bibliografie a pribegiei” – este de a demonstra că, într-o complementaritate reciproc reflectorizantă, se întâlnesc în opera lui Vintilă Horia esteticul, credința, o neostoită vocație a cunoașterii, dar mai ales o deschidere către un distinct umanism, animat de ideile de ființă, sens și adevăr. Mihaela Albu și Dan Anghelescu au în vedere vastitatea preocupărilor, polimorfismul creator, pentru a capta chintesența scrierilor lui Vintilă Horia. La modul general vorbind, Vintilă Horia a fost, dintre scriitorii exilului, poate cel mai afectat de cenzura regimului comunist și încă nu își ocupă locul meritat în literatura noastră, din pricina faptului că în momentul de față opera sa nu este tradusă integral.

Cartea *Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate* se alătură altor salutare contribuții care încearcă să recupereze acest handicap pe care autorul romanului *Dumnezeu s-a născut în exil* îl suportă ca un adevărat *cavaler al ne-resemnării*. Din „timpul ce i s-a dat”, Vintilă Horia se află, la centenarul nașterii, încă în perioada exilului de după exil, iar Mihaela Albu și Dan Anghelescu, prin contribuția lor, fac și ei un efort de a o scurta.

VICTOR TEIȘANU

Publicistică la confluența cu literatura

Există, și nu doar în România, tradiția unei prese rutiniere, consacrată prin definiție efemerului cotidian, fie acesta social, economic, politic sau chiar din aria culturii. Și oricât de arzătoare ar părea pentru moment subiectele, ele nu pot depăși decât rareori, ca durată, ziua în care sunt tipărite. Chiar în pofida patosului gazetăresc, care încearcă să exploateze cât mai avantajos partitura. Cauza principală ni se pare a fi limbajul „specializat”, adică unul comun tuturor autorilor. De aici la lectură impresia de încropeală șablonardă și acel *deja vu*. Este exact ce știe să evite, cu grație și abilitate, Lucia Olaru Nenati în volumul de publicistică *Scrisori din prezentul meu* (Botoșani, Ed. Mediapress, 2015), de fapt, o consistentă culegere de editoriale apărute cu ceva vreme în urmă, sub semnătura sa, într-un ziar local

(*Monitorul de Botoșani*). Lucia Olaru Nenati nu se conformează genului decât valorizându-i anumite paliere tematice, dar și atunci într-o manieră proprie. Pentru că ochiul ei pare focalizat, cu predilecție, spre universul culturii, aruncând lămuritoare spoturi de lumină asupra evenimentelor și personalităților relevante, totul consonând cu o expresie stilistică de un farmec viu și nealterabil.

Frecvența pomenirii lui Eminescu și a citărilor din textele acestuia indică nu doar o filiație formală, ci mai ales o consubstanțialitate. Lucia Olaru Nenati îl re trăiește intens pe Eminescu, înțelegându-i și urmărindu-i evlavios mecanismele gândirii, iubirea de moșie și neam, cultul istoriei naționale, în care poetul vede mai ales jertfă ziditoare și, nu în ultimul rând, demnitate și rectitudine morală. Când vine însă vorba de soarta țării, de rostul nostru în lume, atunci devine și mai vizibilă recurența atitudinii eminesciene, una fermă și viguroasă. Nu de puține ori autoarea recurge, pentru a conferi și mai multă autoritate textului, la vizionare și etern actuale citate din Eminescu. Putem afirma, asumându-ne toate riscurile, că Lucia Olaru Nenati e contaminată de spirit eminescian, până într-atât încât își formulează adesea frazele cu dulci inflexiuni de secol 19, plăcut arhaice și trimitând la exprimările poetului. Dar ceea ce vine cu siguranță pe filieră eminesciană este respectul autoarei pentru principiul etic și dragostea vibrantă față de întregul areal românesc. Avem aici nenumărate mostre de trăire incandescentă, fie că vorbim de pericolul înstrăinării avutului național, fie că ne referim la tragedia diasporei și a teritoriilor smulse din trupul țării de către ruși. A se vedea tulburătoarea evocare a genocidului de la Fântâna Albă din primăvara anului 1941.

Tot în astfel de cheie trebuie citite și numeroasele texte închinat Basarabiei și Bucovinei de Nord. Deși unghiul din care pornește discursul autoarei este mereu unul cultural, nu există pagină despre cele două provincii românești în care să nu fie rostit, emoționant și persuasiv, un punct de vedere conținând necesarele noastre revendicări istorice. Așa se explică și înverșunarea cu care Lucia Olaru Nenati apără și ocrotește valorile actuale din cele două spații înstrăinate. Ea ne spune, de pildă, că Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi sau Vasile Tărățeanu sunt parte a patrimoniului nostru cultural și deci nu-i putem ignora, așa cum procedează astăzi câțiva judecători literari, cică în numele unor „superioare” exigențe.

Autoarea nu se mulțumește nicio clipă cu simpla calitate de martor, cum se întâmplă majorității gazetarilor. Ea este, în mai toate textele, unul dintre personaje, adesea chiar cel mai important, care fondează și întreține pulsul acțiunii. Iar asta conferă acestor editoriale un tip de magnetism afectiv, o temperatură sentimentală inconfundabilă. Încât, până la urmă, subiectivismul gesticulației, în loc să deranjeze, sporește tocmai prin implicare semnificația eșafodajului publicistic. Acum e momentul să observăm și valențele de prestidigitator ale autoarei: de fiecare dată pagina

gazetărească se metamorfozează, alunecând treptat spre reportaj, sau chiar spre epicism literar veritabil. Disponibilitățile narative ale autoarei ies neconținut la suprafață, ca și o irepresibilă voluptate imagistică, venind dinspre poezie.

Meritele Luciei Olaru Nenati sunt însă multiple. Dincolo de sfera culturii și artei, ea discută aplicat teme și subiecte extrem de diferite, de la comerț la modificările Codului rutier și de la chestiuni de interes local la cele care privesc o întreagă națiune. Lucrurile se petrec iarăși ca la *mentorul Eminescu*: documentare solidă, argumente imbatabile, expresie elegantă, cizelată cu minuția bijutierului, dar mai cu seamă, participare afectivă maximă de partea adevărului, mereu lângă cei vitregiți de arbitriul istoriei. Raportându-se la Eminescu, precum la o instanță absolută, autoarea nu scapă din vedere nici agitata lume culturală de azi. Ea se bucură ori de câte ori la Botoșani valorile de ieri și de acum sunt prețuite cum se cuvine, dar suferă și devine acuzatoare când constată dispreț sau indiferență oficială față de evenimente și exponenți de marcă ai domeniului. Crede chiar că personalități ca Gheorghe Cojocaru sau Constantin Lupu și încă alții, pot fi socotite ca bunuri de patrimoniu, la fel ca un monument arhitectural sau o capodoperă din zona diverselor arte. Iar un savant ca Leon Dănăilă, „doctorul-făr-de-arginți”, cum l-a catalogat editoria, trebuie prețuit nu atât prin prisma uluitoarelor sale performanțe, cât prin continua lecție de moralitate și umanism pe care o oferă contemporanilor, în această lume tot mai debusolată și lipsită de repere credibile. Lucia Olaru Nenati dedică rânduri memorabile și altor piloni ai mândriei culturale botoșănene, precum Nicolae Iorga sau George Enescu. Dar în plasma sa compozițională, poate tocmai pentru un contrast mai elocvent, mișună și faptele insignifiante ale politicii și administrației actuale, simbolizând corupția endemică și incapacitatea de a se consacra, precum înaintașii, unor înalte și folositoare idealuri publice. Autoarea resimte lipsa de reacție a autorităților la mari și amenințătoare provocări, ca resuscitarea „stafiei Trianonului”, privind revizionismul maghiar, sau lichidarea, pas cu pas, a românismului din Bucovina „ucraineană”. Glasul ei răsună însă zadarnic, precum predica în deșert. Ca și multe din sugestiile sale, cum ar fi reconsiderarea turistică a județului și un anumit protecționism față de simbolurile noastre culturale clasice și contemporane.

Aflată la confluența cu literatura, ba chiar cu numeroase și inspirate intruziuni în corpul acesteia, cartea de publicistică a Luciei Olaru Nenati trebuie citită ca atare. Deși remarcabile și ca fluentă, textele ascund înlăuntrul lor, incontestabil, și un minuțios efort de elaborare. Căci dezinvoltura oratorică ce colorează aceste pagini, foarte autentică, nu poate fi decât rodul unei trudnice gestații, asemănătoare celei din care va rezulta, după șlefuire, mirabilul bob de nestemată.

Monografia dedicată Elenei Farago, ca datorie profesională onorată

Pentru profesionistul cercetării literare nu există nicio altă datorie de onoare mai importantă decât valorificarea patrimoniului pe care i l-a oferit zona culturală unde trăiește. Absolventă a Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, profesoara doctor Ada Stuparu a activat întreaga ei viață la Craiova cu autoritate deplină. Deloc grăbită în felul cum și-a orânduit îndatoririle de profesoară la catedră, ea a elaborat pentru elevi numeroase culegeri care să le ușureze înțelegerea gramaticii și a literaturii române. La timpul potrivit, ea și-a îndreptat atenția și spre cercetarea documentelor literare de arhivă din Craiova, continuând și în prezent să scrie studii substanțiale despre personalitățile zonei sau pe teme de interes major, așa cum este creația lui Marin Sorescu¹. Aceasta s-a continuat în 2013 când în culegerea de folclor literar a lui Marin Sorescu² a evidențiat în *Studiul introductiv* un aspect cvasinecunoscut din preocupările scriitorului. A fost rodul unei investigații complexe consacrate poetului căruia i-a dedicat, nu întâmplător, și teza ei de doctorat, susținută cu un frumos succes în anul 2005 la Sibiu.

Apoi s-a oprit asupra Elenei Farago, cu credința că se cerea acoperită o lacună ce amenința de prea mult timp prezența unei asemenea personalități de marcă a peisajului literar craiovean. Atentă permanent la fenomenul care definește spațiul literar al orașului Băniei, Ada Stuparu a înțeles ceea ce Geo Bogza socotea considerând că „A fost o vreme când, pentru orice intelectual român, Craiova însemna Elena Farago.” Inițiativa cercetătoarei s-a dovedit și de data aceasta cuprinzătoare, în cel mai riguros sens al profesionalismului. Preludiul l-a constituit volumul *Elena Farago în scrisori și documente inedite. Recuperări biografice*, tipărit în 2010 la Editura Sim Art din Craiova. Era o restituire datorată colaborării ei cu profesorul George Sorescu, în preocuparea de a valorifica fondul inedit păstrat de Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman” din localitate, instituție a cărei directoare fusese cândva poeta Elena Farago. Firesc, a urmat o antologie a Adei Stuparu care a selectat ceea ce socotește a fi mai reprezentativ din creația Elenei Farago sub titlul *Era o fântână*, apărută în 2012 la Editura Sim Art din Craiova, carte la care cercetătoarea semnează și *Cuvântul-înainte*. Abia apoi s-a considerat pregătită să realizeze și o

¹ Ada Stuparu, *Marin Sorescu. Starea poetică a limbii române*, Craiova, Editura Aius, 2006.

² Marin Sorescu, *Poezii populare*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2014.

monografie, a doua dedicată poetei³, publicată la Editura Autograf MJM din localitate în 2014 sub titlul edificator *Elena Farago. Viața și opera*. Așa cum a fost ea concepută, cartea Adei Stuparu este ferită de primejdia supradimensionărilor științifice sterile, plăcută la lectură, edificatoare în efortul de a readuce în atenție pe “una dintre primele noastre poete autentice”. După ce antum s-a afirmat ca o mare artistă a slovei, Elena Farago “nu s-a menținut în prim-plan în raport cu evoluția ulterioară a liricii noastre”, ea fiind astăzi cunoscută doar ca autoare a unor versuri pentru copii. Contribuția sa la începuturile liricii românești moderne nu poate fi ignorată.

Structura studiului monografic este echilibrată și clară, căci după capitolul intitulat edificator *Repere biografice*, întreaga atenție este focalizată asupra *Activității literare*, autoarea departajând aici *Creația lirică* și *Creația pentru copii* de *Traduceri* și de *Revista „Năzuința”*, acestora urmându-le capitolele *Concluzii* și *Bibliografia* finală, eficientă și ea prin modul grupării titlurilor, susținând caracterul științific al lucrării. În debutul studiului ei monografic *Elena Farago. Viața și opera*, Ada Stuparu trece în revistă edițiile cele mai importante, între care una datorată lui C.D.Papastate, colaboratorul direct al poetei. Sunt analizate și studiile exegetice de care s-a bucurat Elena Farago de-a lungul timpului. În critica literară de prim plan, ea nu a scăpat atenției celor mai sonore nume ale domeniului. Ada Stuparu urmărește traiectoria afirmării în timp a poetei. În 1906, când îi apărea volumul *Versuri*, a fost apreciată de către Ion Gorun drept „prima doamnă” a poeziei române, remarcate fiind farmecul și desăvârșirea formei. O nuanțare va face N. Iorga când descoperă în Elena Farago o poetă cu “idei și știința formei”. Istoricul literar, G.Ibrăileanu o consideră continuatoarea mării poezii, începând de la M.Eminescu, G.Coșbuc și Al.Vlahuță până la Oct.Goga. Aflată constant în atenția evaluatorilor creației literare contemporane, poeta de la Craiova este apreciată superlativ de către E.Lovinescu, care o declară drept „singura femeie care scrie la noi”. Se poate afirma că poezia lirică a Elenei Farago a întrunit sufragiile celor mai importanți istorici literari, dacă avem în vedere că la Iași C.Ciopraga considera că pentru două decenii, ea „reprezenta poezia feminină aproape în exclusivitate”. Chiar și Liviu Rebreanu i se adresa elogios, spunându-i Elenei Farago: „Ești poetă mare”, cu versuri de o rară delicatețe și adâncime. Mai târziu, în funcție de grila altui anotimp al receptării poeziei, istoricul literar Al. Piru o stigmatizează, socotind-o “de necitit astăzi”. Între contemporanii noștri, Al. Cistelean o numește “prima doamnă a poeziei” în ordine cronologică, întrucât prin ea “poezia feminină iese din diletantismul de salon și din veleitarismul sentimental rimat, trecând, practic, de la bovarismul liric al inimii la estetica unui

³ După cea a lui C.D. Papastate, *Elena Farago (monografie)*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1975.

sentiment.” Iată explicabilă și implicarea Adei Stuparu, care cu discreția și temeinicia lucrului bine făcut propune, ca atare, o reabordare a creației Elenei Farago, gest critic prin care “o nouă cercetare poate să o re poziționeze, în raport cu realizările epocii sale, dar și cu contextul liricii românești, la ale cărei începuturi a contribuit.” Publicată la mai bine de o jumătate de secol de la stingerea ei, o reevaluare critică a ceea ce este peren în creația unei poete de o asemenea sensibilitate autentică este cu totul necesară, ca reper pentru cei ce doresc să înțeleagă evoluția lirismului românesc.

În cele câteva *Repere biografice* din monografia Adei Stuparu, se trasează liniile destinului Elenei Farago (1878- 1954), care a avut “viață de roman, subiect de dramă” cum afirmase I.L.Caragiale, în familia căruia ea a ajuns în tinerețe spre a se ocupa de cei trei copii ai scriitorului. Apoi tânăra se căsătorește cu Francisc Farago, un “intelectual cu prestanță”, care îi ocrotește devenirea artistică, debutul ei făcându-se în 1902 cu poezia “Gândul trudiților” în *România muncitoare*, ea împărtășind ideile socialiste ale soțului. Elena Farago devine colaboratoare a revistei *Sămănătorul* sub direcția lui Nicolae Iorga, unde ea semnează cu pseudonimul Fatma. Va da poezii și la *Luceafărul* lui Oct. Goga și O. Tăslăuanu, la *Făt-Frumos*, publicație condusă de Emil Gârleanu, și la *Ramuri* din Craiova. Atunci când se stabilește în anul 1907 cu familia la Craiova, poeta își va aduce aportul la animarea atmosferei culturale a Băniei, neezitând să găzduiască sedințe de cenacul în propria casă. În curând ea face parte din conducerea Cercului cultural al Craiovei. Decizând să slujească viața culturală a Craiovei, după ce a administrat Fundația Aman, ea înființează o Universitate liberă, unde organiza conferințe susținute de mari personalități ale artei. Așa cum apreciază Ada Stuparu, anul 1922 aduce un apogeu al activității ei obștești, întrucât grupul de intelectuali cu care colabora editează revista *Năzuința* în care sunt promovate timp de șapte ani mari nume ale culturii locale și naționale. În 1936 ea înființează Societatea Scriitorilor Olteni; și apoi în revista *Gând și slovă oltenească* în 1938 i se dedică la 60 ani un întreg număr, ea fiind declarată „decană a poeziei feminine române”. Perpessicius vedea în Elena Farago „vestala neobosită a focului sacru”.

În plan social se angajează cu toată însuflețirea, gata să înfrunte primejdii politice majore, în acțiunea de ajutorare a țăranilor năpăstuiți de rășcoala anului 1907. Volumul ei *Șapte din umbră* primește Premiul Academiei Române, căruia îi vor urma alte câteva semne de recunoaștere a valorii sale. Preocupată să fixeze toate paradigmele existențiale ale scriitoarei, Ada Stuparu o prezintă nu numai ca o creatoare ci și ca traducătoare de poezii, activitate ce completează spectral modul cum Elena Farago înțelesese să se implice activ în viața culturală a epocii.

Provenită ea însăși dintr-o familie cu 7 copii, care vor fi împrăștiați pe la rude după moartea prea timpurie a celor doi părinți, Elena Farago

adoptă un băiat, pe Mihnea, în 1907 și naște în 1913 pe Ana Virginia, Cocuța. Aceasta s-a constituit drept baza sufletească a orientării poetei spre lumea copiilor, cărora le dedică cele mai inspirate versuri. Dacă am considera fie și numai faptul că acum, la început de secol XXI, prin sensibilitatea lor vibrantă și miezul educativ, poeziile pentru cei mici ale Elenei Fargo continuă să susțină eșafodajul formării noilor generații, am putea afirma cu tărie că rostul ei în lume este împlinit. În cele cinci cicluri de poezie pe care le-a publicat, respectiv *Versuri* (1906), *Șoapte din umbră* (1908), *Din taina vechilor răspântii* (1913), *Șoaptele amurgului* (1920) și *Nu mi-am plecat genunchii* (1926), iubirea este pivotul tematic al creației sale lirice, tonalitatea dominantă regăsindu-se în versul „fără hohot, nici suspin”. Discreția, ce determină, printr-o specifică logică destinală, coborârea trăirii sale la șoaptă și chiar la tăcere, ținea de datele personalității sale și de felul cum îi fusese dat să treacă prin timp. „La Elena Fargo iubirea se profilează mai cu seamă ca o așteptare – va constata Ada Stuparu – sau o neîmplinire, iar prezența ființei iubite (adorate chiar) este marcată, de cele mai multe ori, prin absență, în cel mai bun caz profilare în vis.” Desigur că un gen de poezie a visării, ca pendant al iubirii spiritualizate, tipic liricii feminine, nu-și găsește ușor cititori în neliniștitul început al secolului al XXI-lea românesc, dar discuția provocată de conceptul literaturii feminine, trecut prin opiniile lui Eugen Lovinescu, George Călinescu și, mai apropiat, ale lui Eugen Negrici, este edificator sintetizată de Ada Stuparu, care fixează clar și particularitățile tehnicii de construcție a versului la poeta din orașul Băniei.

Punctul de sosire în cercetarea monografică de față este literatura pentru copii scrisă de Elena Fargo, care în vers și proză sau în texte pedagogice a venit în întâmpinarea tinerelor generații. Poate că în acest vârf de săgeată care a străbătut timpul cu cea mai mare hărnicie, stă astăzi misterul dăinurii poetei, pe care o recită cu versurile unor texte ca *Motanul pedepsit*, *Cățelușul șchiop*, *Gândăcelul* și *Doi frați cuminți* cei mai sinceri dintre cititori, copiii.

Never alone

*I'm not unhappy
Just because, after all,
I can see the Good Lord
Everywhere around me.
And
I can see Him everywhere around me
Just because
I have used all my tears/ Nothing but
To find out the Good Lord
Just inside.
After all, I am here, I'm alive...
The Good Lord has blessed me
With a third eye...
I can see on the darkness,
I can cry, on the light,
I can smile, after all.
Just because when I love,
When I'm bad, when I'm good,
When I dream, when I die,
The Good Lord is just here,
Just inside.
He is keeping His eye
On me, on my children,
On my way,
On my why,
He is very upset
Only when, after all,
I'm too tired to go on
I'm too lazy to try,
When I'm losing Him
And I'm asking to die.*

„Conștiința tragică eminesciană”

Mi-e greu să scriu despre cartea Biancăi Osnaga acum, după ce autoarea a trecut vămile văzduhului, să vorbească îngerilor și luceferilor despre Eminescu și poate chiar să stea la taifas cu bădia Mihai. Dar, prin ce a scris, desigur rămâne printre noi, la timpul prezent.

„Conștiința tragică eminesciană” – teza de doctorat a Biancăi Osnaga, publicată la Editura Eikon în toamna lui 2014, lansată la Târgul de carte din București și premiată la Festivalul literar *Mihai Eminescu* desfășurat la Suceava (13-14 ianuarie 2014) – este o carte scrisă temeinic, așa cum rar se mai întâmplă azi, o carte scrisă cu inteligență, cu dragoste, cu înțelepciune și cu mult curaj. Spun „cu mult curaj” deoarece această carte vine „în contra direcției de azi în cultura română” cum ar zice Titu Maiorescu. Este firesc, întrucât preocupările Biancăi în ceea ce privește creația eminesciană nu sunt de ieri - de azi, ci chiar din vremea studenției clujene, ca discipolă a Ioanei Em. Petrescu, dascăl devotat care a știut să insufle studenților dragostea și prețuirea pentru moștenirea literară lăsată nouă de Eminescu. Studiul amplu al Biancăi Osnaga se opune tendințelor actuale de marginalizare și minimizare a creației eminesciene (un barometru în acest sens pot fi manualele școlare care alocă tot mai puțin spațiu poeziei și prozei eminesciene, dar și exprimările publice ostile ale unor contemporani cu nume sonore, contaminați de virusul periodic al negării valorilor).

Cartea mai are o virtute: este frumos scrisă, cu sensibilitate, dar și cu o ireproșabilă acuratețe științifică, într-un echilibru demn de scrierile clasice. Autoarea combate cu autoritate „clișeele” statornicite de-a lungul timpului în receptarea creației eminesciene („Între clișeele acestea, cel mai strident este cel de *poet pesimist*, asociat, uneori, cu acela de *geniu* sau de *bolnav*, de *poet-filosof*, de *ostracizat al societății opace* la suferința lui etc.”), începând de la Gherea, continuând cu Ovid Densușianu, Pompiliu Eliade, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Garabet Ibrăileanu, Ion Petrovici, Panait Cerna și alții. Bibliografia critică este extrem de bogată, iar Bianca Osnaga analizează minuțios toate nuanțele care apar la diverși receptori în privința pesimismului eminescian – fie că este vorba de pesimism intelectual, filosofic ori psihologic. O atenție sporită este rezervată „literaturii critice și istoriografice relativ recente”, respectiv: G. Călinescu, Liviu Rusu, Constantin Ciopraga, Ion Petrovici, C. Noica, Tudor Vianu, Ioana Em. Petrescu, Mircea Zăciu, Irina Petraș, Ovidiu Moceanu, Petru Creția, Caius Dobrescu și alții.

Corelând pesimismul cu tragismul, din perspectivă peratologică, Bianca Osnaga demonstrează, pe un fundament filosofic solid care îi vizează pe Schopenhauer, Nietzsche, Unamuno, L. Șestov, D. D. Roșca, Liiceanu – ca să amintesc aici doar câteva nume dintre cele prezente în lucrare – că Eminescu nu este un pesimist pasiv, nu este nicidecum un resemnat, un „nepăsător”, cu sensul de indiferent, dimpotrivă, este o conștiință lucidă, tragică așadar, în permanentă confruntare cu limita, este un revoltat, „nepăsarea” („nepăsare tristă”, „spectator ca la teatru”, „nepăsător și rece” etc.) fiind, la el, sinonimă cu detașarea care limpezește privirea și adâncește suferința. Or, spune autoarea referindu-se la ipostaza poetului conștient de propria valoare, conștiința tragică „se atestă ca împlinire a destinului prin sacrificiu”, iar Mihai Eminescu ilustrează din plin aforismul lui Blaga prin care poetul și filosoful din Lancrăm identifică „existența creatoare” unei „existențe eroice”.

Satira, poemele de atitudine („Scrisorile”, „Împărat și proletar”, „Junii corupți” etc.) nu sunt doar expresia dezamăgirii individuale în relația cu societatea, Eminescu, arată Bianca Osnaga, „e răscolit de orice formă de impostură, de nedreptate, de disprețuirea valorilor sau de falsificarea lor, de ruptura între generații, de mimarea patriotismului, de batjocorirea iubirii și a memoriei eroilor sau a personalităților culturale, de sărăcia spirituală a tineretului și a poezilor mediocri sau de mediocritate în general. Îl apăsa teribil neputința cuvântului său de a schimba ceva din toate acestea. Dar insista, insista cu mai multă vehemență, uneori sleit de forțe, apoi vituperând”. Sau: „Eminescu s-a aflat într-un război continuu cu tot ce contrazicea ideea lui de *perfecțiune* – adevăr, dreptate, onestitate, frumusețe, ideal. Maturizarea lui s-a produs, ca la fiecare om lucid, cu durere și cu pierdere. O pierdere mai gravă, însă, pentru că, poet fiind, ziarist fiind, *el era conștiința celorlalți*, când ceilalți nu-și conștientizau precaritatea, sărăcia morală și spirituală”. Pentru a asigura cuvenita înțelegere a „conștiinței tragice”, Bianca Osnaga delimitează *tragicul*, în sens filosofic, de înțelesul deturnat al cuvântului – în planul cotidian, unde a devenit sinonim catastrofei, nenorocirii, dezastrului. Conștiința tragică nu poate aparține decât stării de excelență, nu poate aparține decât unei personalități excepționale „ale cărei trăsături majore sunt noblețea, altruismul, spiritul de sacrificiu, forța de a înfrunta răul suprem, voința, integritatea morală, eroismul. Această ființă excepțională nu poate opta *decât* în spiritul acestora, chiar dacă are mai multe soluții”. Acesta este Eminescu: „erou civilizator”, „spirit daimonic”, ființă mereu trează și activă, nicidecum un pesimist incapabil să tenteze limitele. Bianca Osnaga l-a înțeles pe Eminescu și l-a receptat în acest registru întrucât ea însăși aparține familiei conștiințelor tragice.

DANIEL MEYER-DINKGRÄFE

Jean Bodin, *Reiß doch die Tür nicht so*

Much academic writing displays a high level of intellectual sophistication. Much creative writing demonstrates the author's mastery of skills. Without these qualities, neither academic nor creative writing can even be good. It is, however, when the writing comes spontaneously and organically from the heart that it gains the potential to be great. Good, intellect-fuelled academic and creative writing can be described in much factual detail, and can, therefore, be judged calmly and objectively. Writing that comes from the heart allows us to experience it, which is so much more than merely understanding it – understanding may be part of that experience, but need not be. Understanding might even be limiting to the experience – holding the experience captive to its own level or layer, preventing experience to follow the depth of the academic or creative writing from which the writing was created and to which it wants to, can, and should, lead the readers in their experience of the writing.

In 2007 I edited the Festschrift for Heinz-Uwe Haus. I realized then, and saw that the other contributors to the book realized as well, each in his or her own terms, the extent to which Haus's academic writing, and his practice as a theatre director, are fuelled by the heart. The heart encompasses the intellect and makes its achievements so much richer, so much more complete, in the best possible sense of *holistic*.

I am now writing about Haus's latest collection of poetry accompanied by drawings (or drawings accompanied by poetry!), published under the name of Jean Bodin, *Reiß doch die Tür nicht so* (Edition Lulu, 2015). The long preamble is essential to set the scene for the "review". I use the term in quotation marks as it does not capture fully what this book is due in terms of what I am attempting here. If the heart has its own layers of depth, surely the material in this collection must be considered to have come from the heart's very core.

Brief bursts of poetry alternate with drawings. The poetry is sharp, witty, focused, finely chiselled, with the same atmosphere of dense determination that is characteristic of Haus's theatre productions. All poems have been inspired by the life, illness and death of Haus's late wife, and the aftermath of that loss. How could this be more personal? There are passages in the aphoristic poetry that carry this meaning in experiences from daily life, known to Haus, alive in his memory, which allows it to come alive for us – not that we necessarily learn about what those words meant for Haus, or his late wife. In a beautiful way, Haus's poetry reaches beyond that more superficial level of poetry; our minds are transported, through his use of juxtaposition, contrast, surprising turns, and the abstract nature of the words, beyond meaning into sound. From that abstract level Haus then plunges us into more immediately recognizable contexts, which at times provide more manifest meaning to earlier material that now gains a further layer, in addition to that of abstraction, shimmering in newly seen colours. Each reader needs to encounter this playful and very serious, multi-layered, multi-dimensional creation of their own terms – it is for this reason that I share part of my own experience of the collection without quoting any lines directly.

I am used to write about the written word and performance. The collection under discussion here, *Reiß doch die Tür nicht so*, combines poetry with drawings. The poetry's sharpness dispels the superficial emotionality of nostalgia or sentimentality, and thus gets us even closer to the core of loss and grief of bereavement. The poetry allows depth from a distance – that distance for me is enhanced by the drawings. The distance allows catharsis for readers who have experienced the emotions that inspired the poetry and drawings – for those who have not encountered such emotions in their own lives, it brings them closer as a possibility, and develops empathy (as opposed to pity!).

I hope, with this "review", to have done justice to the work under discussion, and to help readers find their own way to and encounter with the collection.

Daniel Meyer-Dinkgräfe studied English and Philosophy at the Universität Düsseldorf. In 1994 he obtained his Ph.D. from the University of London. From 1994 to 2007, he was Lecturer and Senior Lecturer in the Department of Theatre, Film and Television Studies, University of Wales Aberystwyth. Since October 2007 he has been Professor of Drama at the Lincoln School of Performing Arts, University of Lincoln. He has numerous publications on the topic of "Theatre and Consciousness" to his credit, and is founding editor of the peer-reviewed web-journal *Consciousness, Literature and the Arts* and the book series of the same title with Brill | Rodopi.

The Blackbird from Beyond

*I had two bodies, one for the day, the other one for the night,
I was a branch of happenings,
dragons could exist.*

*The blackbird was providing the inside, a ringing moss from beyond.
I had countless and shining skins,
the stems of the night were growing carelessly,
the pellicle of the day had no skinned elbows.*

Mellow fruits were rocking her eyes under stars.

*Now I have only one body, one skin,
my soul ripened with happenings,
world hasn't become softer, but got covered with fur,
a blind marrow boils the earth forgotten over the world,
night lays light collars,
with no ropes oil flows through people.*

*He who departs does not measure things with his eyes
he who is late is not welcomed with stars.*

*A strange wedding ceremony takes place in the sky
bridegrooms and brides pay with silver coins,
oblivion has salted roads,
whose secrets have caught a hoarse echo?*

The good-hearted is put up for auction together with the snow gift.

*World hasn't become softer, but got covered with fur,
dragons do exist.*

*The cat turned sandy since she lurks,
the blackbird grew old while listening to the echo from beyond,
triumphant as another light.*

Her velvet doesn't hurt...

*She eats from my hand, from their creative vault
Preparing us for a dream.*

Translated from Romanian by Muguraş Maria Petrescu

Un vers

*Mai aveam de scris un vers
dar ai plecat, așa-i ales.
Între noi, cuvinte grele și ploi,
mângâierile și nopțile în doi.
A rămas cafeaua aburindă,
chipul tău trist, în oglindă,
cartea deschisă la pagina 43,
tristețile curg pe alei.
Te-așteaptă la ușă Labrador,
latră mereu și lui îi e dor.
Poate-ntr-o zi o să te-ntorci
și florilor lacrimi le storci.
Cheia o las unde știi.
spune-mi iubitele, vii?*

Ești departe

*Ești departe,
nu ești lângă mine,
pune-ți fularul și
căciula așază-ți-o bine.
Bea un ceai cald,
cu multă lămâie,
la cafeneaua din colț,
unde barmanul te știe.
Ai grijă, să nu aluneci,
e gheață,
crivățul te arde pe față.
Când te întorci,
te aștept cu un vin cald.
În șemineu, lemnele ard.
Labrador te caută prin casă,
doarme doar pe pătura
de tine aleasă.
Am primit un brad.
Când vii, o să-l ornăm.
Sub cetina verde,
colinde-o să- nălțăm.*

Prin stele cu gondola...

*Prin stele cu gondola tomnatici călători,
Așternem la răscruce visări mirobolante,
Trudindu-ne la vâslă, culegem dintre sori,
Adesea, printre pietre, candido diamante.*

*Le cernem de nisipuri, cărând aluviuni,
Extensia luminii zidește curcubeie,
Iluzii prohibite, spălate de furtuni,
Se-avântă către ceruri, plutind ca niște zmeie.*

*Pe creste de-ntuneric purces-am osteniți,
Dar licărul speranței ne crește-adrenalina,
Cu soarele pe tâmpile – urmașii de samniți,
Săpând în răsărituri, percepem cornalina.*

*Prin stele cu gondola, apaticii fugari,
De umbre și de scâncet ni-e plină odiseea,
Cu soarta în atele, vremelnicii hoinari,
Accedem nemurirea, râvnind Casiopeea...*

Drumul spre mine

*Pe drumul spre mine mai șchioapăt puțin,
Mi-e glezna strivită de marginea gropii.
În sufletu-mi ars – chinuit beduin,
Pustiul de vise-și adună azi snopii.*

*Umbrela de gânduri m-acoperă-ncet,
Pășesc temător sub plăpânda corolă.
Prin resturi de clipe-o potecă de-ascet –
Confuză, constat că posedă parolă.*

*Pe-o altă cărare subtil mă strecor,
Bizar, mă pătrunde-un deșert de tăcere,
M-apasă lent cerul din noul decor,
Din creștet coboară și până-n viscere.*

*Un drum către mine încerc să găsesc,
Smerită de umbra plutind pe cuvinte,
Dar corbii durerii barbar mă lovesc,
Am ceață pe gene, nu văd înainte...*

O altă zi, o altă noapte

*O altă zi, o altă noapte
căldură și roaie-n răsfaț
peste nisipuri albastre
o preumblare lunară
lucitoare grămezi
din lemn împletit
înserate în șorțuri de pini
pe plaja cu arcuri
dune mărunte, dune uriașe
căldură cu clopoței
O altă zi, o altă noapte*

*În maquis arțari
se petrec la mal tulburat
abalone absconse
în nisipuri albastre
forme din lemn chinuit
stau reazem și țintă
ibisul conturat de marea
ciugulește șorțul de frunze
bolți din dune pe plajă
căldură cu clopoței
O altă zi, o altă noapte*

Absolutul, un alt vis

*Absolutul, un alt vis -
Balanță între ziua și noapte
vis fragil de soare și ploaie
zămislit în format algebric
ferestre deschise-n albastru –
fantome de arbori în absolut,
meșteșuguri subtile și grafice
în costume de acrobați
stoluri după stoluri din exil
în lumea de vis și ninsoarea de flori
Absolutul, un alt vis -*

Psalmi

*Până când ochiul nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi văzut
până când urechea nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi auzit
până când limba nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi numit
până când inima nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi iubit
până când mintea nu ia foc/ Dumnezeu nu poate fi cunoscut.*

T. S. Eliot

1. drumul ești Tu

*drumul ești Tu
Doamne
sub pleoape
flăcări de fructe
curg*

*lumina
mă atinge
ca o sabie de aer*

*acum și aici
tălpile mele cresc rădăcini
pe cărarea spre Tine*

2. de neatins

*de neatins ești
Doamne
dar Te simt în păsările nopții
și-n tăcerile sângelui*

*în arșița buzelor
când transparenți coborâm
sub rădăcinile ierbii*

*de neatins ești
de neatins*

3. aspră singurătate foșnet

*aspră singurătate foșnet
al harfelor serii*

*auzul mi-e leagăn
mormânt din care se iscă
iubirea*

***4. tăcerea Ta mi-a auzit
șoapta***

tăcerea Ta mi-a auzit șoapta

*căderea ultimului pas
e clopotul ce-mi
bate
în tâmplă*

YOHANES MANHITU s-a născut la 24 mai 1976, în Sunu, Indonezia. Este scriitor și traducător. Locuiește în Yogyakarta. A studiat limba engleză la *Nusa Cendana University* din Kupang. A lucrat ca translator și ca interpret pentru engleză, indoneziană, tetum, și dawan. A scris poezie, nuvele, articole de specialitate și a participat la elaborarea unor dicționare. Dintre cărțile sale de poezie publicate amintim *Sub la Vasta Cielo*, în esperanto (Australia, 2010) și *Nenomatne Nholen*, în dawan (Indonezia, 2009). Poeziile sale au apărut în diferite limbi în reviste literare digitale sau tipărite, printre care *Jornal Semanal Matadalan*, *Pos Kupang*, *Seputar Indonesia* (Koran Sindo), *Wawasan* și *Jornál Semanál Matadalan*. Poeme ale sale au fost publicate în mai multe antologii colective în Indonezia, Portugalia și Spania. Unele dintre poemele sale în esperanto i-au apărut în *Beletra Almanako* (SUA), *La Karavelo* (Portugalia), *Esperanto en Azio* (Japonia), *Sennaciulo* (Franța), și *Vesperto* (Ungaria). Povestiri i-au apărut în *Pos Kupang daily* și în *Santarang*, în indoneziană, și în *Jornal Semanal Matadalan*, în tetun. Sub pseudonimul John Manhitu, a tradus un roman al scriitorului Nussy Kuswanti în engleză (*Lasmi; A Woman Called LASMI*). Eseuri și / sau articole despre limbă și / sau literatură i-au apărut în *Pos Kupang daily*, *Timor Express daily*, *Santarang*, *Intisari*, și *Beletra Almanako* (USA).

Vii amintiri

*Vii amintiri rămân în mine
ca o imagine în oglindă,
și le păstrez cu atâta grijă.
Fie ca timpul să nu le șteargă!*

*În fiecare dimineață în lume,
trec continuu noi ore lungi,
dar aceste amintiri încă
sunt vii și tu ești în mine.*

*Măine este încă un mister.
Fie ca soarele să ne salute!
Tu vei continua să trăiești în mine
chiar dacă nu va ieși soarele.*

Floare de ieri

*Îți spun că avea un boboc de trandafir
ce parfuma grădina inimii mele.
Dar într-o după-amiază, a dispărut din vedere
odată cu apusul de soare atât de tăcut.*

*Au trecut câțiva ani și știm asta.
Grădina nu mai există și nici paznicul
care așteaptă picături de ploaie –
pe cele care tocmai sărută pământul.*

**Prezentare și traducere din spaniolă
de Elena Liliana Popescu**

MUGURAȘ MARIA PETRESCU

George Filip – 77 *

George Filip is one of the most disconcerting poets, for the mere fact that he does not write in a conventional way, but makes use of anonymous faces that appear and disappear from nowhere, manipulating them as if they were some hideous puppets, denuded by all that once could be *beautiful*. He acts on them with a cunning happiness, with a great skill and light hand thus making them spring out of a bitter pain which, paradoxically speaking, always directs itself against him. We wonder whether this *beautiful* really exists. And if it does, who is in the capacity of establishing its standards and on what grounds, when everything is nothing but a poetically depicted mask in a carnival, the real face of the things being hidden?

* Redacția revistei noastre se alătură prietenilor și admiratorilor poetului George Filip la frumoasa aniversare, urându-i noi succese pe mai departe în activitatea sa literară. La Multi Ani!

Infinite

*there are not two infinities.
I only know the smallest one of them:
which has been dragging us along in all its legends
being its own and only enemy by then.
we overflow the children on the avenues
the doubtless sons of this greatest consensus
while Sun will burn us all from skies
giving a sense to our cadence.
let's go... go where?
we keep turning around ourselves
while this and only secret of life will interpenetrate
and on the tops of valleys we rotate.
the time has not the necessary time to measure us
because the time will hang the stars like earrings
when one brings life on earth the other one surely dies
and to the shores as pantha rei immigrates...
much too bewildered in this cave of life
reflected as the giant ants in mirrors
to the eternity we are the travellers
as HERE we have already reached the infinite.*

Dancing with spring

*dance me! it's most too beautiful.
we are young in this nice spring-tide;
discreet stars peep, when seeing us
beautiful and side by side.*

*dance me! it would be a pity
to run away from the given moment;
only waltzing through valleys of fancies
shall we find out that life is endless.*

*dance me! in your body
there hides a queen eternally;
for you I would recite a lot of poems being afraid
I might disturb your divine destiny.*

*dance me! my beautiful sweetheart,
in this waltz I would like you to count your steps;
I can feel I would fall asleep in a kiss
and that on my shoulders there fell down only green springs...*

Translated from Romanian by Muguraş Maria Petrescu

Liviu Șoptelea, artistul mistagog *

La vârsta de 50 de ani Liviu Șoptelea este un artist împlinit atât în ceea ce privește înțelegerea generală a noțiunii de împlinire aplicată la, și reflectată în diversă creație artistică, aceasta implicând evoluție, diversitate, maturitate conceptuală și a mijloacelor de expresie, imaginație creatoare, s.a., cât și în ceea ce privește receptarea sa de către marele public, dar și în cercurile de profil.

Unul dintre factorii care fascinează în arta lui Liviu Șoptelea este elementul de taină. De la icoanele de la început până la „îngerariile” de acum, privitorul vede imaginea, dar vede și dincolo de ea, simte mesajul, dar acesta este deschis spre o tot mai adâncă înțelegere. Din caracterul transcendent al acestei arte rezultă și dimensiunea ei filosofică, aceasta fiind legată de posibilitatea unei continue interpretări ce obligă privitorul la gândire critică și prin aceasta la implicare.

Așa începe dialogul între artist și admirator, așa devine artistul un pedagog și mai ales un mistagog ce-i sugerează și împrumută „cititorului” său o viziune specială asupra lumii și vieții, și mai ales asupra realității metafizice.

Liviu Șoptelea este un astfel de artist.

* Redacția revistei noastre se alătură prietenilor și admiratorilor artistului Liviu Șoptelea la această frumoasă aniversare, urându-i noi succese pe mai departe în munca sa de creație. La Multi Ani!

Hei!

*Aș vrea să povestesc acum despre un tip pe care-l știu.
Cu ochelari, (rama e verde crud) conduce-un Opel vișiniu
Spre Cucorâni mai nou, nu la popas, în sat între coline
Are și-un câine – umbra lui. Dar n-are atelier. În fine...*

*Chiar pare derbedeu câteodată! A reușit să leviteze peste noapte
tocmai acolo unde poți avea o altă inimă, de mere coapte.
călare pe o bancă dintr-un parc, din alt județ, din alt oraș
Și asta fără laser, fără motocicletă și fără vreun ataș!*

*Ca pe bănuți, din buzunare, aruncă-n jur mereu nebuni de fluturi
prin noi și peste noi, plutind cu aripi grele pe-albastrul ce îl scuturi
Și-odată toți se-agită și se prefac apoi în fum de reci înfrângeri
ce zboară lamentându-se "Câți îngeri! Câte mii de îngeri...!"*

*Și tu străine calci pe îngeri, mereu rupând o pană între tocuri
când vântul inimii flămânde vă face mii și mii de mofturi
doar timpul le măsoară și vinde candoarea lor întârziată
uitând că va veni și ziua aceea. Ce n-o știm. Deocamdată....*

*Asta e tot ce-am vrut să povestesc despre un tip pe care-l știu
și îl văd seara postând pe facebook ori mâzgălind la vreun crochiu.
Un tip normal, un tip ce-adună îngeri la noi în casă iarna
Ori face și desface expoziții, sau tabere la Varna.*

*Hm... m-am luat cu vorba, dar spun ceva acum să vă dau gata!
Știți, tipul ăsta cool, cu vestă și codiță, cu ceas la buzunar, e tata.*

Lumina Lină

*Ne-au plecat umbrele de mână,
Oleac-au mers, apoi s-au despărțit,
Și-un orb din pădurea bătrână
În vecii vecilor le-a miruit;*

*Așez cuvintele pe mușchiul din pădurea
Din care toți copacii au plecat;
Pe-un colț de amintire doare - aiurea,
Gustul unui păcat nevinovat;*

*Trosnesc, trosnesc tendoanele la vin
Cu care noroceam păcatul,
Mai cade var din zâmbet de pelin,
Mă ninge-n gânduri tot asfaltul;*

*Destul m-am închinat la suferință,
Domnul mi-a dat acum Lumina Lină;
Seva pământului devine iar ființă...
Bine-ai venit, femeie fără vină!*

M-am spovedit

*M-apasă caii timpului pe gânduri,
Mă doare-o rană ce s-a vindecat,
Răstorn pe coala albă vreo cinci rânduri,
Spovedindu-mă de-un nou păcat!*

*Trupul cerbos mă tremură în frunze,
Pășesc nehotărât în nevoia divină,
Ce îți mai tremură sărut pe buze!
Tu, floarea mea, o, tu, Lumină Lină!*

*Mi-a fost păscută iarba de herghelii de ani,
Mi-a fost înjunghiată lama de la coasă,
Mă doare că se vând sentimente pe bani,
Și nu mai este albă rochia de mireasă....*

IOAN GÂF-DEAC

Despre unitatea elementară a emoției poetice

Experiențele emoționale poetice se caracterizează prin diferențe formale.

Potențialitatea ori intensitatea unei emoții poetice nu sunt îndeajuns pentru afirmarea integralității experienței acesteia.

În fapt, poezia este prilej de adeziune la un mediu în care se regăsesc experiențe emoționale, însă nicidecum tangențele ori atașamentul procesual în cauză nu este normativ, ori bazat pe potențiale, imaginare criterii.

Problematica se focalizează pe reguli formale, situație în care articulările „limbaj-comunicare” și „estetic (frumos)–expresiv” se împlinesc, apar în concretizări percepute.

Rezultă, în context, o anume energie poetică într-un complex energetic emoțional.

Este posibil ca oriunde s-ar întâlni o experiență emoțională poetică să se ivească, implicit, o reprezentativitate estetică, aferentă frumosului convențional acceptat.

În acest cadru se poate discuta dacă există sau dacă se rețin experiențe emoționale poetice *urâte*, izvorâte din trăiri anacronice, anormative.

O unitate experiențială emoțională poetică este de natură elementară *frumoasă*, în sens convențional acceptat, asumat.

Ne-poezia ar putea, până la urmă, găzdui experiențe emoționale în oglindă, considerate mimetice, cu rezervă/ valență neasumabilă de căutare a ne-frumosului.

De aceea, afrontul poetic contemporan adus în exterioritate cu ajutorul poeziei grotești, declarative prin intermediul așa ziselor poezii, declamative, constatative prin anormativități, se regăsește în paginile diferitelor reviste/ publicații literare ca expresie a validării existenței non-poeziei.

Ca atare, chiar valorizările în domeniu devin relative/ relativizate.

În lumea poetică nu este încă suficient, mai limpede definită, conturată elementaritatea cunoașterii din experiențele emoționale frumoase.

Pe baza manifestării stimulilor de naștere a trăirilor emoționale poetice, apar reacțiile subiective asumative ale experiențelor asimilate cu obiectele generale de suport material experiențial.

De aceea trebuie recunoscută teza că nicicând poezia nu este *apriori*, – ci *aposteriori* oricărei emoții poetice care, în fond, *a fost* trăită.

Poezia devine, astfel, sinteză a evaluărilor/ judecărilor *a-posterice*.

Tipul de sinteză de mai sus este superior sintezei dintre intuiție și emoție sau experiență emoțională care ar urma să fie clădită contemplativ în poezie. De aceea, pentru poezie încă nu se pot formula ori contura, materializa unități elementare contemplative prin delimitări distincte procesuale ori fenomenologice.

Unitatea kantiană a multiplului ar sugera că undeva în profunzimea lumii poetice, elementaritatea ar putea exista, însă ne îndoiim că emoțiile/ trăirile/ experiențele emoționale poetice ar putea dăinui în infinitezimalitate.

Nu există în înfățișările poetice molecule, atomi etc. ai emoției.

Prin similitudini, același traseu kantian al problemei elementarității, cu potențialitate incipientă s-ar adapta în poezie, pe interfața dintre o unitate de unități teleologice, ca o unitate de unități sistematice.

Direcția vieții poetice este fixată de emoții și afecte, însă poetul nu este întotdeauna pe deplin cunoscător al liberei sale dezvoltări, și ca atare, sensul vieții poetice proprii rămâne cel de afirmare declarativă pentru sine.

Unitatea elementară de cunoaștere poetică devine, în context, *aperceptivă*, aceasta fiind cauza obiectivării dezvoltării atracției poetului față de actul creației.

Dezvoltarea liberă a sinelui este acoperită de tensiunile triviale ale mediului societal.

Exemplificativ, în România, în literatura poetică autohtonă, ieșirile ne-estetice din platou se datorează crizei conștientizării potențialului de regăsire de către poeți a liberei dezvoltări a sinelui lor.

Activarea unei experiențe/ trăiri emoționale poetice – considerată vitală – suferă de inconsistența clasificărilor/ ierarhizărilor poziționale în conștiința societală, atâta timp cât contemplația poetică generală este neangajată/ neangajantă, respectiv dezinteresată de avans spiritual.

Supraviețuirea emoțională poetică se poate realiza cu ajutorul cuvintelor pure.

Deformările sensuale din fiecare cuvânt omenesc dau ocazii la speculații/ alunecări găzduite în spațiul de după ecranul poetic metafizic, devenit deja trivial, obișnuit.

Liber în Labirint

*Patru dimineți
Și trei
Noți,
Cât am stat
În New York,
Am visat!
De o săptămână
Am venit
Acasă
Și tot visez,
Delirez
Am ajuns la trapez
Liber,
Triplu salt mortal
Peste New York-
Babilon-
Labirint.*

Postume

*Poți avea un nume
Și un prenume
Eventual renume.
Cuvintele nu se îmbracă
În costume.
Nu toți rămân în postume.*

Nu mai sunt scriitor!

*Oriunde, în lume,
Să ajungi scriitor
Nu-i un lucru deloc ușor
Trebuie să ai, dacă nu har divin,
Măcar talent puțin
A existat și o Școală de scriitori
Peșitori de cuvinte rare
Metafore-n floare.
S-a renunțat la idee,
Era una comunistă...
În capitalismul de tranziție eternă
În țara mea de dor
Să ajungi, azi, scriitor
Trebuie să fii înfractor!
Tunuri financiare babane
De milioane,
Dolari, nu lei de amatori,
Vacanță de creație, după gratii,
Doi-trei ani
Evrice!
Românii
Au descoperit explozia literară
Patru-cinci cărți într-un an,
Pe cap de șnapan,
Care nu fac niciun ban
Dar atârână greu în ani de Libertate.
Curând,
În Românică mea de suflet,
Academia își va ține Colocviile
În pușcării.
Până la Nobelul pentru Literatură
Nu-i decât o aruncătură,
O țepă de-un miliard...*

Noii psalmi

*Pulberea omenirii
de pe nisipul deșertului*

*pulberea vegetală
din râul lui Moise*

*cine trece pe drumul mare
cu alămurile deschise
și praful ce îngreunează lumea*

xxx

*Cine este vrednic să salute
adunarea sfinilor
cine culege roșcovele
pentru popor.*

*neputința orbului
de a saluta pe Mesia*

xxx

*Adevărat, mi se spune
fratele lupilor
nu este fratele cel bun*

*cine primește la sân șerpii
este un învățat hindus
și vindecarea lui de venin
stă la mâna ucenicilor*

xxx

*La seceriș
cad spicele mari
la tăiere
unde neghina și bulgării*

*în arendă stau o seamă de ucenici
având trebuință de iertare*

xxx

*Nu vă apropiați!
locuitorul este necunoscut
și aburul ființei lui îi apără
casa*

*Aura înțelepților
de a jugări vițelul de aur.*

xxx

*Patru stele
se arată
deasupra oceanului.*

*patru ucenici
duc vestea*

*patru femei
duc în pântec pe Iacov*

xxx

*Nu vă opriți!
în fața celui din care iese Satana
ochii lui sunt înroșiți
în focul Gheenei*

*cine iubește cățărătorul
de pe muntele Sinai
și caprele lui
cu lapte amar de la iarbă amară.*

Cuvântul cu trup

*Cuvântul cu trup
piatră care deschizi cerul
vișor în Sodoma
fîiță care nu arzi*

*cuvântul cu trup
mirosul de azimă
întărit pe chipul ucenicilor*

*deasupra mării roșii
cuvântul cu trup asuprește
ochii pelerinilor.*

Cuvântul fără trup

*în Nazaret
există o trecere
dintre cuvântul fără trup
și cuvântul cu trup*

*în Nazaret
măslinii au inimă...*

Ioan

*În inima ta stau toate împărățiile
toate chipurile îmbăiate în Iordan
și sufletele rătăciților*

*Nu cunoști frica. Te cațeri pe cuvântul ce vine
Să-i cunoști măruntaiele*

*în suflet ai căutat trecerea
celui dinaintea ta
și sabia împăratului te-a căutat prin tușișurile
pipernicite de căldură.*

RADU THEODORU

Membru titular al Uniunii Scriitorilor din România

Premiat al Academiei Române

Cetățean de Onoare al comunei Mirosloveni - IAȘI

Reședința: „Grăditea pe Argeș” com. Comana, jud. Giurgiu, cod poștal: 087058; tel./fax: 0246/28.40.29

Adresa din București: Drumul Taberei 36, bl. T4, ap. 74, sect. 6; tel. 021/745.13.50

Grăditea pe Argeș
7 mai 2015

SCRISOARE DESCHISĂ
adresată

- Părintelui profesor dr. THEODOR DAMIAN
directorul revistei LUMINĂ LÎNĂ
- Criticului literar M.N. RUSU
redactorul șef al revistei
- Domnului CRISTIAN RASEU
președintele asociației centenare „Dorul”
- Doamnelor, Domnilor din comunitate românească din N.Y.
enrourage și enourage ai bisericii Sf. Apostoli Petru și Pavel;
- Membriilor Asociației „Dorul”
- Membriilor cîmălului literar, Mihail Eminescu
- Editorilor și colaboratorilor revistei „LUMINĂ LÎNĂ”
cinstire, mulțumiri, recunoștință

pentru promptitudinea și generozitatea cu care ați răspuns solicitării
privind sponsorizarea

TRAIER MEMORIAL

(COTUL DOMNULUI) 42

a cărui sfîntare va avea loc la mănăstirea Comana - furcă
în ziua de 7 mai - Înălțarea - Buna Evidență, după Sfînta
Liturgie - deasupra la locul definitiv avînd loc în ziua de
20 iulie, Sf. Ilie, patronul Anăstiei
Cu aleasă considerație, în numele Comitetului de inițiativă,

Generalul de Flotă Alexandru (v.r.)

Radu Theodoru

RADU THEODORU

Grădiștea pe Argeș
1 mai 2015

Scrisoare deschisă adresată

- Părintelui Profesor univ. dr. Theodor Damian
directorul revistei *Lumină Lină*
- Criticului literar M. N. Rusu
redactorul șef al revistei
- Domnului Cristian Pascu
președintele asociației centenare „Dorul”
- Doamnelor, Domnilor din comunitatea românească din NY,
enoriașe și enoriași ai bisericii „Sf. Apostoli Petru și Pavel”;
- Membrilor Asociației „Dorul”
- Membrilor cenaclului literar „Mihail Eminescu”
- Editorilor și colaboratorilor revistei *Lumină Lină*:

cinstire, mulțumire, recunoștință
pentru promptitudinea și generozitatea cu care ați răspuns solicitării
privind sponsorizarea

TROIȚEI MEMORIAL
COTUL DONULUI '42

a cărei sfințire va avea loc la mănăstirea Comana-Giurgiu în ziua de
21 mai – Înălțarea – Ziua Eroilor, după Sfânta Liturghie
- dezvelirea la locul definitiv având loc în ziua de 20 iulie, Sf. Ilie,
patronul Aviației. *

Cu aleasă considerație, în numele Comitetului de inițiativă

Generalul de Flotilă Aeriană (v.r.)
Radu Theodoru

* Marele eveniment a avut loc conform datelor din scrisoare.

Monumentul eroilor de la Cotul Donului

19 noiembrie 1942 ora 5.30. Începe uriașa contraofensivă sovietică împotriva forțelor coaliției antibolșevice de pe frontul Stalingradului. Aici nu se face o lecție de istorie militară, nici un proces al comandamentului german care, rămas insensibil și intratabil la intervenția comandamentului român privind o iminentă contraofensivă sovietică, a sortit dezastrului Armatele 3 și 4 române și 6 germană.

Aici amintim că de la sfârșitul lui august 1942 până la începutul lui noiembrie 1942, Armata a 3-a română a înlocuit pe frontul Donului cele 5 divizii italiene și 3 germană care asiguraseră apărarea între Vest Blij Perekopka și Bukobskaia, într-o fâșie largă de aproape 186 km.

Începuse cumplita iarnă rusească. Viscose, ger cu temperaturi de minus 30-40 grade. În fața Armatei 3 române dincolo de Don și în capetele de pod de dincoace de apă, sovieticii aveau trupele Frontului de Sud Vest cu Armatele 1 gardă, 5 tancuri, 21 arme întrunite, 17 aeriană, unități din Armata 2 aeriană, care dispuneau de 5888 tunuri și aruncătoare de mine, de 728 tancuri și autotunuri.

Raportul de forțe: 1 luptător român la 70 de luptători sovietici.

Forța de foc și izbire, nimicitoare...

Nămeții de zăpadă, viscolul, gerul au tras cortina.

După război, Germania, Italia, Ungaria au tratat cu Rusia care le-a acordat dreptul să orânduiască oștenilor căzuți la Don locuri de veșnică odihnă și pomenire, ridicându-le acolo memoriale în sobră dar înălțătoare arhitectură.

Numai România lipsește rușinos de la acest gest de recunoștință și pioasă pomenire datorat fiilor ei căzuți departe de vatră, cărora atât de târziu încercăm să le ridicăm, cu ajutorul și contribuția urmașilor, un modest memorial în incinta Sfintei Monastiri Comana, să le fie lor semn de recunoștință și neuitare.

Veniți alături de noi!

O sacră, ostășească și omenească datorie!

Generalul de flotilă aeriană
Veteran de război
Radu Theodoru

Arhimandritul Dr.
Starețul Sfintei Monastiri Comana
Mihail Muscariu

Sonetul ubicuității (I)

*În ziua cu trei dimineți în frunte,
Cu mulți luceferi și muzică celestă,
Esența Sfântului Duh se atestă,
Către Dumnezeu Tatăl, sacră punte.*

*O părere mai mult decât modestă
S-ar încurca în multe amănunte,
Adevărul încercând să-l înfrunte
Cu-o argumentare voit agrestă.*

*Nimic, pe pământ, în cer și pe ape,
Fără Dumnezeire nu se poate.
Oricât de departe, El e aproape,*

*În Univers, dar și-ntr-o inimă-ncape.
Nimeni nu e singur în singurătate,
Dumnezeu e pretutindeni și în toate.*

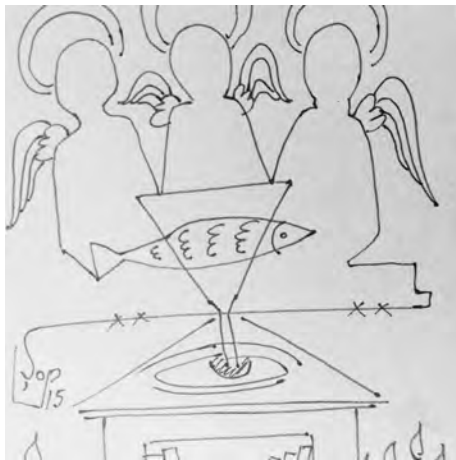
Sonet rugăciune

*Cu-o lumină binefăcătoare,
Învăluie-mă-n grația Ta, Iisuse,
Și-n sacralitatea lumii suprapuse!
Dă-mi un strop din divina Ta splendoare,*

*Harul și smerenia fiind incluse,
Drept inepuizabile izvoare
Menite în inimi să se strecoare,
Cucernice, blajine și supuse!*

*Din sfințenia Ta, trimite-mi rază
Și, din nemărginire, un punct albastru,
Calea-mi înaripată luminează,*

*Dragostea de Tine rămână trează!
Inculcă-mi pioșenie de sihastru
Și înțelepciunea lui Zoroastru*

Liviu Șoptelea,
Îngerarii

CEZAR VIZINIUCK

maidanezul

*câinele acela vagabond s-a desprins de pe marginea șanțului și a tășnit
un claxon o frână apoi o bufnitură ieșită parcă din inima pământului
un timp atât de scurt încât nici nu s-a perceput tăcere apoi un scâncet stins
liniște*

*câinele acela vagabond era singurul ce mă-ntâmpina în mijlocul porții
când obosit mă-ntorceam de la muncă își întindea capul să-l mângâi
iar coada lui părea un steag victorios când palma i se așeza pe creștet*

*el maidanezul era bucuria copiilor din vecini ce-l ademeneau cu pâine apoi
îl tăvăleau prin praful uliței iar vara-i făceau baie în râu fără ca el să
se supere*

*era singurul care te saluta inimos cu-n lătrat când te vedea
era singurul care nu te-njura și nu reproșa dacă era înjurat
nu-ți cerea nimic dar se dăruia pe sine
gardian a șapte case ce se-ntind de-a lungul unui drum pietruit
nu a primit de la niciunul mulțumiri vreodată*

*mă uit acum la el la lacrima ce i-a înghețat în ochiul stâng
la fel cum firicelul roșu de sânge i-a rămas suspendat pe bărbie
o sută de muște se sărută sau el e mort deja acolo în marginea drumului
unde a rămas cu înjurăturile primite de la șoferul ce și-a îndoit tăblița
de înmatriculare*

Scrisoare către Dumnezeu

*Ți-am promis carnea drept urmă
Lapte viu din vechea turmă
Noapte în mărgăritare
Lacrimă în flori amare*

*Ți-am promis și nu ți-am dat
Dorul focului sărat
Plânsul ce te-a legănat
În staulul luminat*

*Foaie albă tu m-ascultă
Nu mă da pe-o vorbă scurtă
Și îmi lasă pe-nserat
Visul ochiului ursat*

Fugă în Dumnezeu

*Virtutea ca o pasăre rară
Clopotul strânge
Adună câinii la vatră
Ca să n-o mângâie
Întoarce pe dos un cuvânt
Ca sămânța aleasă din care
Nici câința parcă nu pare să iasă
Strânge otrava între degete
O împrăștie
Ca să-i depărteze
Pofta de întrecere
Întinde poemul cu burta în jos
În brațe așează mireasa
Cu chip frumos
În noapte leapădă cortina
Strigoii din os*

*Chemarea întinderea alintă duios
Spre Poartă îndreaptă o mână
De înger voios*

Poetul

*(Apus de soare palid, ruginit!)
în mersu-i gârbovit și pe o parte,
cu pas încet, nesigur, rebegit,
își sprijin 'osteneala pe o carte.*

*E tot avutul lui, e tot ce-a strâns:
și plus, și minus infinit, în carte,
și-atât durut plăcut, dară și plâns,
și-atâtea vise și visări deșarte!*

Și apa-n vaduri tot va clipoci

*Eu nu credeam că va să vină
Și capătul de un grotesc final;
Din ce în ce lumina-i mai puțină
Și simt un vânt pornit din boreal.*

*De moarte avu parte și întâiul
Creat, să-și poarte-n cârcă anul;
Zadarnic Thetis i-a ferit călcâiul,
Că tot muri Ahile Peleianul.*

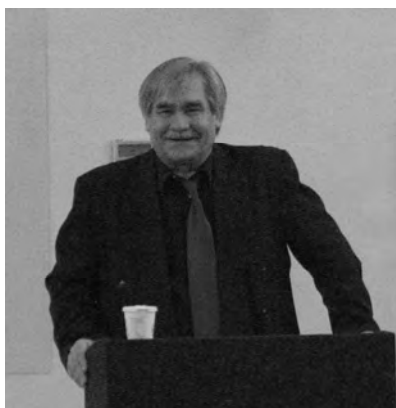
*Că va mai fi și mâine-o zi, va fi;
Vom îngăima: „to be, or not to be”;
Și apa-n vaduri tot va clipoci,
Iar albiu nuferi tot din tăuri vor ieși.*

FOTOALBUM

Sâmbătă 5 decembrie 2015, al 23-lea Simpozion Teologic, Ecumenic și Interdisciplinar la Seminarul Teologic Episcopalian (General Theological Seminary) din Manhattan.

Aspecte de la eveniment.

Prof. Dr. Theodor Damian
deschide evenimentul

Prof. Dr. Humphrey Crookendale, Decan,
comentează tema simpozionului

Prof. Dr. Claire McPherson,
co-organizator și gazdă

Prof. Dr. Alina Feld

Prof. Dr. Richard Grallo

Prof. Dr. Louis Tietje

Prof. Dr. Doru Tsaganea

Prof. Dr. Elvin Ramos

Elithia Pennington, MA

Profesorii Louis Tietje (st.)
și Elvin Ramos

Profesorii David Rosner
(prim plan), Richard Grallo,
Alina Feld, Adele Weiner,
Th. Damian și
Humphrey Crookendale

Decana Adele Weiner, Humphrey
Crookendale și Theodor Damian

Clair McPherson și
Adele Weiner

Viorica Colpacci, MA, directoarea Galeriei de artă „Spiritus” prezintă lucrările
expuse.

Duminică 13 decembrie 2015, vizita corului „Harisma” din București la Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel.

Vineri 18 decembrie 2015. Cenaclul literar „M. Eminescu”, lansarea volumului *Taximetrist de noapte la New York* de Mircea M. Ionescu (in picioare); îl ascultă Theodor Damian (st.), Doina Uricariu și Grigore Culian (Photo: Alex Marmara).

Aspecte de la lansarea onorată de prezența Galeriei de arta „Spiritus”
(Photos: Alex Marmara).

Vineri 25 decembrie 2015, Crăciunul la Biserica noastră.

Prof. Irina Anitului
aduce copiii și tinerii la
împărtașit

A venit Moș Crăciun...

... cu daruri pentru copii.

Cele mai bune bucătărese
din diaspora română!
Doamnele Elena Burchea (dr.)
și Jenica Pop.

Tinerii noștri la dans

... dar și adulții ...

**Duminică 27 decembrie 2015,
Biserica noastră i-a avut ca
oaspeți de onoare pe scriitorii
Viorica și Gheorghe Pârja din
Baia Mare, redactori la ziarul
Graiul Maramureșului și la
revista *Nord literar*.**

Scriitorul și ziaristul
Gheorghe Pârja și
Pr. Th. Damian

Preoteasa Claudia și Pr. Th. Damian

Alex Orza și Alexandra Esca

Natalie și
Isabela
Pascu

**5 ianuarie 2016, după construirea
crucii de Bobotează**
(din st.) Victor Plăvițu, Sorin Lazăr,
Pr. Th. Damian, Ciprian Solomon,
Cristi Pascu, Marius Stoica

6 ianuarie 2016.
Pr. Theodor Damian în timpul sfințirii
celel mari a apei.

(Photo:: Iuliana Udvardy)

Vineri 8 ianuarie 2016, Cenaclul literar „M. Eminescu”, lansarea volumelor *Vorbe colorate* și *Petale de lumină* ale Dr. Andrei Marcu din New Jersey.

Dr. Andrei Marcu
(st.), Mariana Terra și
Th. Damian

Duminică 10 ianuarie la Biserică, după Sf. Slujbă, în sala socială, la masa festivă organizată pentru cei care poartă numele Sf. Ioan Botezatorul, a avut loc și întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” unde a fost lansat volumul *Un surâs în colțul gurii* de Vasile Răvescu.

Ionii și Ioanele în sărbătoare (de la st.): Ion Ștefan, Victoria Plăvițu (pentru soțul Ion), Ioana Balmoș, Ioana Băsescu, Pr. Th. Damian, Felicia Georgescu (ziua de naștere), Ionela Șerbănescu, Marica Dobrilă (pentru Ioan Purcărea) și Ion Burcin.

Mariana Terra recită din volumul lansat, ascultată de Pr. Th. Damian, Irina Anițului, Elena Mitru, Ștefan Benedict și Cristian Pascu.

Sâmbătă și duminică 16 și 17 ianuarie 2016 a avut loc cel de-al 23-lea Simpozion anual „M Eminescu”, organizat la restaurantul „Bucharest” (sâmbătă) și la Biserica noastră (duminică) de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină „Dorul” (fondată în 1903), New York Sub egida Academiei Oamenilor de Știință din România.

Sâmbăta (din dr.): Valentina Ciaprazi, Ștefan Stoenescu, Doina Uricariu, Ioana-Gabriela Costache, Consul general al României la New York, Th. Damian, Cristian F. Pascu, Alina Feld, Doru Tsaganea și Grigore Culian.

Vorbește scriitoarea Doina Uricariu.
O ascultă Ioana-Gabriela Costache, Consul general,
Th. Damian, Cristian F. Pascu

Viorica Colpacci, directoarea Galeriei „Spiritus” prezintă lucrările expuse.

O parte dintre cinstitorii lui Eminescu (Photo: Alex Marmara).

**Partea a doua a
Simpozionului s-a ținut
la Biserică**

Pr. Th. Damian și
Cristian Pascu,
organizatorii
evenimentului.

Valentina Ciaprazi

Angela Cawog ascultată de
Ștefan Stoenescu, Alina
Feld și Cristian Pascu.

Carmen Domnitza Belecciu

Mariana
Terra

Ion Burcin

Alexandra Pevida in timpul recitalului.

Carmen Domnitza Belecciu (st.), Irina Anițului, Aaron Anițului, Thomas Rădescu, Justina Anițului și Alexandra Esca.

Cristian F. Pascu, președintele Societății române creștine „Dorul”, New York.

Vasile Bădăluță, patronul restaurantului „Bucharest”, la microfon, aducându-și contribuția la eveniment.

Duminică 25 ianuarie, la Biserică, după Sf. Slujbă s-au desfășurat lucrările celui de-al 23-lea Simpozion dedicat Unirii Principatelor Române.

La deschiderea lucrărilor se cântă
inmul „Deșteaptă-te române”.

Prof. Mariana Terra își prezintă
referatul.

Poza de grup cu o parte dintre cei prezenți (Photo: Alex Marmara)

Prof. Valentina Ciaprazi

Felicia Georgescu

Prof.
Nicole
Smith

„Hai să dăm mână cu mână cei cu inima română”!

Duminică 31 ianuarie 2016 la Biserica noastră s-a celebrat hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă (Sf. Trei Ierarhi). Totodată a avut loc și întrunirea Cenaclului literar „M Eminescu” unde s-a lansat volumul de poezii pentru copii *Veverița, strengărița* de Elena Mitru.

Prezintă volumul Prof. Valentina Ciaprazi.

Autoarea Elena Mitru.

Eleva Justina
Anițului își
prezintă
impreșiile
despre carte

Prof. Irina Anițului cu copiii Școlii de Duminică recită din cartea lansată;
privesc cu drag Victoria și Ion Plăvițu.

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check
sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina internă, mică chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. internă, hematologie, oncologie
Iqbal, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou și modern pentru:

X-Ray
EKG

Spirometrie (Evaluări Pulmonare)
Sonografii Abdominale,
de Rinichi și Cardiace
Cardiotrace (EKG prin telefon)
24 de ore Halter Monitor
Sigmoidoscopii și Pap smear
Tens (Stimulare electrică)
Ultrasound
Timpanometrie
toate testele de sânge și urină
teste pentru depistarea
cancerului de colon și ulcer
teste pentru aids (rezultatul în 24-48 ore)
Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm
Miercuri 4-8pm
Sambata 10am - 4pm

Fără programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106 (718) 932-1700

subway: N până la stația Broadway (Queens)
bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 R de la 82nd Street,
Jackson Heights
Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, până la Steinway,
unde schimbați cu Q 104.

CORNELIU ZEANĂ

Școlar

În școală, repetent, am fost.
O spun acum, fără regret,
Dar ce n-aș da acum, cu rost,
Și-un an de viață să repet.

Școala și viața

În școală n-am fost repetent,
Ci premiant, muncind din greu.
În viață însă, insistent,
Greșeli am repetat mereu.

Înțelepciunea vârstei

Cum anii nu mai pot să-i mint,
Nu vreau nici glorie, nici argint,
Ci rog zeița Mnemosyne
Să aibă grijă și de mine.

**Lui Nicolae Gorun, autorul
poeziei „Floare de prun”**

Ca boier de veche spiță
Și cu nume de gorun
Te credeam boier de viță
Dar văzui că ești de prun.

**Chirurgului craiovean
Ștefan Marinescu**

Craiova nu ne lasă triști:
Chirurgii-și zic epigramiști,
Iar un primar de mult ce-a dat
Afirmă că a scăpătat.

**Lui Marian Scoreț, autorul
cărții „Epigrame otrăvite cu
umor”**

I

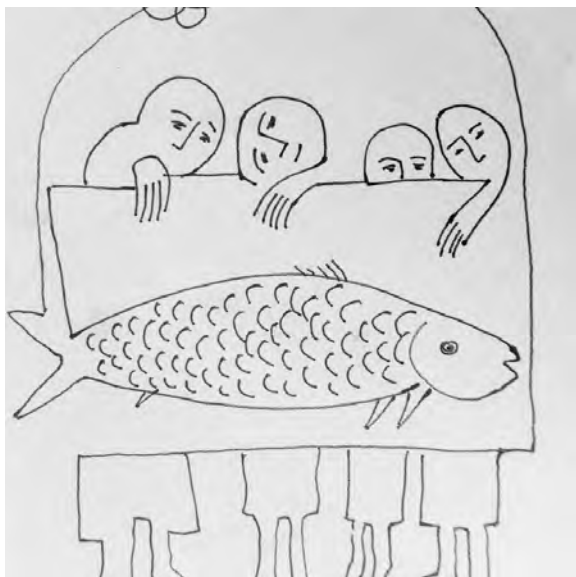
Tu însuși spui că-s otrăvite,
Iar eu ți-admir sinceritatea,
Că-n public, dac-ar fi citite,
Ar crește grav mortalitatea.

II

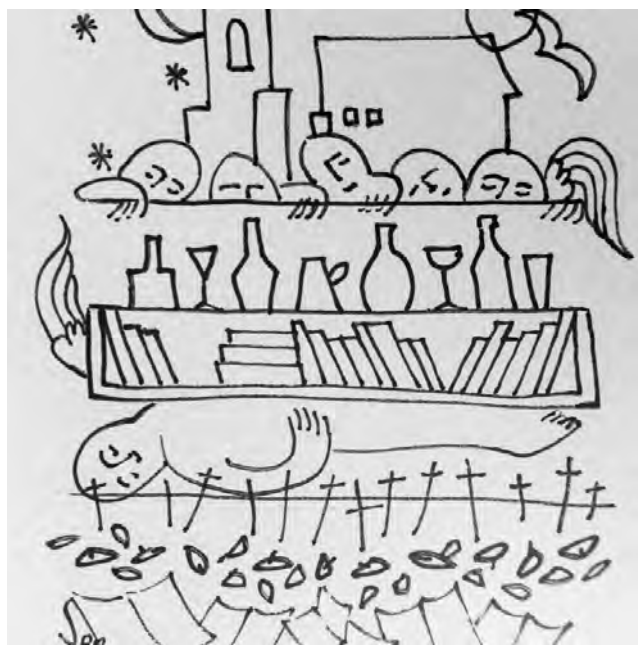
În titlu, ca tentație,
Ce bine-ai zis „umor”,
Căci, fără explicație,
N-aș fi ghicit așa ușor.

**Lui Geo Călugăru, pentru
volumul „Autografe”**

Geo e răsunător
Când e vorba de umor,
Însă mulți făcură gafe
Iscăbind autografe.

Liviu Șoptelea,
Îngerariu

THEODOR DAMIAN

Logica pustiei

Gheorghe Pârja a apărut în librării, în literatura română, cu un volum al pustiei intitulat *Lacrima sfinxului* (Ed. Proema, Baia Mare, 2014, 80 pp.).

Poeții pustiei sunt puțini în literatura română clasică și contemporană. Amintesc aici numai de Ion Alexandru. Sunt puțini pentru că pustia este un teren, un univers neexplorat, necunoscut. Doar misticii îl știu. Ei se aventurează. Eroii spiritului. Sunt ei și restul. Ei se aventurează și nu fără pregătire, ca atunci când vrei să escaladezi Everestul, iar restul ignoră pregătirea sau în cel mai bun caz o minimalizează pentru a-și oferi lor înșile o justificare a comodității.

Pustia este locul unde îți vorbește Dumnezeu. El te scoate din lume, din oraș, atunci când te pregătește pentru o mare misiune. Fiind în pustie, te transformi, devii dependent de Dumnezeu. El e singurul interlocutor. În pustie înfrunți primejdiile unei altfel de existențe, pustia devine un loc al transfigurării, singura condiție în care Dumnezeu acceptă să vorbească inimii tale.

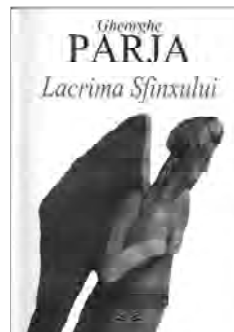
Pustia este *Locus theologicus*, locul unde Dumnezeu te scoate ca să te întâlnească.

Așa cum spune și celebratul filosof Horia Bădescu în prefața cărții, pustia este împărăția tăcerii, a vegherii; deci a stării de trezvie; o tăcere ce are de a face cu taina lui Dumnezeu. Ce frumos teologhisea Meister Eckhart când spunea că „Dumnezeu este un cuvânt la capătul tăcerii!”

Horia Bădescu vorbește despre pustia cernută de clepsidra timpului, adică de modul în care timpul încearcă să pătrundă eternitatea, dacă așa ceva se poate închipui; *chronos* și *kairos*. Și totuși, așa cum eternitatea, divinitatea pătrunde în timp, în ordinea creată, la fel, timpul, ordinea creată, prin întruparea Logosului divin în istorie, pătrunde eternitatea.

Aici e taina. Eternitate și timp, pustie și lume. Paradoxul nu ține de logica binară ori, ori, a terțiului exclus, ci de logica terțiului inclus, și, și, cum ar zice Constantin Virgil Negoiță.

Asta citesc eu în poemele profund teologice și filosofice ale lui Gheorghe Pârja din acest volum. El vorbește despre felul cum „se coace piatra în pustie” (*Mierla în april*), ca și cum el, poetul, trăiește experiența acestei arderi, coaceri, vorba lui Blaga: „Până în cele din urmă margini privim/ Noi sfinții, noi apele, noi tâlharii, noi pietrele” (*Ioan se sfășie în*

pustie). Adică te aprinzi și arzi, devii piatră însuflețită, primești ce ți se spune, ce ți se dă, nu te mai spargi.

Așa cum alesul Domnului este scos în pustie pentru a se pregăti spre misiunea ce urmează să-i fie încredințată, spre trimiterea sa în lume, la fel, poetul, în viziunea lui Gheorghe Pârja, vine din pustie în lume cu un mesaj moral clar: „să nu fii rău, să fii mai bun” (*Piatra din alun*), ca și cum un nou Moisi vine cu tablele legii (cele zece porunci) de pe pustia muntelui sfânt spre a le oferi și impune ca regulă de viață celor ce vor să supraviețuiască traversarea pustiei timp de 40 de ani, în vederea ajungerii la pământul făgăduinței. În același poem, Gh. Pârja vorbește de „rătăcitul coridor”, adică de tunelul existenței noastre de aici, dar și de „țara din decor”, de sălașul nostru metafizic pe care suntem chemați a-l locui.

Poetul știe că pustia face din cel chemat un profet. El zice: „aștept pustia și profetul”, conștient că în acest context „sufletul se face jar”, și că, iarăși zicând, așteptându-l pe Dumnezeu în pustie te faci piatră prin ardere (*Aici în piatră*), dar piatră pe care se scrie poruncile divine, spre mântuirea lumii.

„Doamne, stau aici în piatră”, scrie Gheorghe Pârja, adică Doamne, m-am făcut caiet pentru ca Tu să scrii ce vrei să le spui oamenilor când mă voi întoarce în lume. Aceasta este legea pustiei despre care citim în *Lacrima sfinxului*, aceasta este ploaia mănoasă a pustiei, deci menită să aducă rod în lumea de dincolo de ea.

Când Domnul Dumnezeu coboară în pustie, aceasta devine calmă (*Icoana în iarnă*). Scrisul lui Dumnezeu în caietul sufletului proorocului/poetului este, de fapt, cuvântul lui Dumnezeu, Logosul divin, Domnul Iisus care „învie în Cuvânt”.

Poetul este alesul lui Dumnezeu, precum profetul. Poetul și profetul sunt două nume ale aceleiași misiuni. El, poet și profet totodată, este oaspetele pustiei (*Depărtarea și frunza de nuc*), pus în situația de a alege în fața misterului. Intre taină și realitate (unde realitatea poate fi iluzia cea mai curată, înșelarea simțurilor) ce să alegi? Mai sigur, taina. Aici e paradoxul. În acst caz, *dubito ergo sum*.

Deci, mai bine taina.

Gheorghe Pârja este un mistic al poeziei române contemporane. Puțini ca el. Poezia lui este un mesaj optimist în sensul metafizic al cuvântului. Ea ne readuce pe linia de plutire a condiției existențiale normale, aceea de a trăi plenar viața de aici, dar negreșit în perspectiva eternității.

Marcel Miron, poetul cu duminica în brațe

Marcel Miron, preotul Dumnezeuului celui Preaînalt, a încălzit îndelung poezia la sânul-i, a ținut-o cu grijă ca-n sânul lui Avraam, s-a jucat cu ea de-a v-ați ascunselea, de-a baba oarba, și-a tăcut versurile, și-a viersuit tăcerea, până într-un sfârșit când poezia s-a înfierbântat și l-a fript pe poet, iar acesta a lăsat-o să-i cadă din sân, poem după poem, pagină după pagină, carte după carte.

Volumul acesta de debut, *Versuri albastre și aurii* (Ed Junimea, Iași 2015, 116 pp.) este o explozie a frumuseții interioare a autorului, scris cu mintea și cu inima, cum se și cuvine, scăldat în imagini biblice care curg într-un discurs teologic de apostol misionar printre poeți păgâni.

Învrednicit de o temeinică prefață semnată de Theodor Codreanu și de un text definitoriu pe ultima copertă semnat de Ioan Holban, volumul luminează inima cititorului cu versurile sale albastre și aurii.

Marile idei ale acestei poezii se înlanțuiesc teologic, și filosofic implicit, pentru că formulările și jocurile metaforice te obligă la recitare și reflecție.

Pentru Marcel Miron poetul este un „împărțitor de Dumnezeu” (*Preot*), dar în această postură el stă ca un semn de carte între cunoscut și necunoscut (*Semn de carte*), între pământul pe care-l cunoaște pentru că-i împărtășește firea și cerul pe care nu-l cunoaște decât „ca-n oglindă”, vorba marelui Pavel.

Situându-se la interval, poetul doarme „la marginea luminii (*Doi oameni fericiți*) contemplând „nisipurile veșniciei noastre” împietrite în „clepsidre orizontale” care „ne măsoară neființa” (*Prietenului meu, Doru*). Cu alte cuvinte, odihnindu-se la marginea luminii el contemplă răsturnarea ordinii lumii (clepsidra pe orizontală) care nu poate duce decât la împietrire, moarte. Acolo este contextul în care el vestește Învierea, cântă deasupra lumii „Imnele nemuririi” vorbind tăcerea (*Pateric1*), scoțând cuvântul din tăcere, pentru că dacă el ar tăcea, pietrele ar striga.

Poetul, sacerdot, semn de carte între ce ai citit și ce-a mai rămas de citit, spune celorlalți ce a aflat deja, devine „pământ vorbitor care clocește cuvântul divin” (*Călugăr*), oferă cât i s-a dat, deschizând poarta ofertei spre un viitor ce sfârșește în Dumnezeu. „Până la rana Ta/ Iisuse/ mai am o veșnicie de urcat” (*Ibidem*) zice sublim autorul, sugerând că nu poți pleca spre Dumnezeu decât pornind de la Dumnezeu, de la Iisus.

Mesajul volumului este optimist pentru că autorul vorbește explicit și implicit, continuu, despre Înviere.

Trebuie să ne cufundăm în Înviere (*Învierea la Mănăstirea Neamțului*) așa cum ne cufundăm în apa botezului pentru a deveni făptură nouă, iar această experiență este la îndemâna tuturor câtă vreme duminica, această cristelniță a Învierii, se oferă oricui dorește să intre pe calea Împărăției. Iată ce frumos citim:

„Trece pe lângă mine o fetiță/ cu duminica în brațe/ - ce duci tu acolo?/ - Învierea!/ - vino și duminica următoare” (*Dialog cu nepoții mei*).

Marcel Miron debutează târziu în poezie, dar vijelios și fierbinte.

PAUL ANDRONE

Passionaria Stoicescu: Poezia ca plâns de întreținere...

Apariția editorială relativ recentă a Passionariei Stoicescu, volumul de poezie *Regele Praf* (Editura Eikon, București, 2014) îmbogățește impresionanta listă de titluri, 61 la număr, prin care autoarea și-a câștigat de multă vreme un loc important și inconfundabil în literatura noastră. O anexă de repere critice atașată cărții punctează cum nu se poate mai convingător calitățile remarcabile ale scrisului Passionariei conturându-i expresiv personalitatea de artist și de truditor în lumea cuvântului. Plasarea acestor selecțiuni la finalul cărții le conferă un statut de concluzii la capătul experienței trăite de cititor de-a lungul lecturii, îi confirmă și îi consolidează acestuia reacțiile, consonanțele, revelațiile produse de zăbava pe cele aproape 60 de confesiuni ale poetei și așează cartea în rama care, ca orice ramă, delimitează și personalizează un spațiu.

Titlul sub care sunt înmănunchate poemele denunță explicit perspectiva lor lirică, un scepticism de sorginte filozofică, o melancolie a înțelegerii și a asumării inconsistenței. “Praful” este încoronat “rege”, autoritate supremă, aproape sacră, peste un teritoriu imponderabil, dar dureros marcat de prezența umanului. Cunoscutul vers eminescian “Toate-s praf, lumea-i cum este și ca dânsa suntem noi” se articulează și se mulează perfect pe ideea cărții Passionariei ca o punte întinsă din veac în veac pentru întâlnirea gândurilor. Motto-ul prefațează și mai explicit confesiunea așezând universul uman sub semnul bolii: “Totul este bolnav”, inclusiv sufletul “rămas repetent”, în timp ce trupul trece grăbit dintr-o clasă în alta

pentru a absolvi școala vieții. “Bolnav e omul, bolnavă piatra”, zicea Blaga în *Cântăreți bolnavi*. Bolnavi sunt în Motto-ul Passionariei focul, rădăcina, sufletul, Dumnezeu însuși, maladiile sunt metafizice, timpul, spațiul, “disperarea”, saturarea de “joc”, un joc al singurătății.

Poeemele detaliază ipostaze ale receptării existenței din această perspectivă a destrămării, confesiunea urmând o melodicitate de jazz, cu acorduri sobre, grave, dar reînnoite mereu de note acute al căror ecou se prelungește, reverberat, după încheierea lecturii. Se știe că sinceritatea nu este o calitate estetică în sine, dar în absența ei orice gest artistic devine simplu artificiu. Aici sinceritatea mărturisirii este chiar izvorul ce alimentează discursul liric și îi conferă tensiune. Acumulările existențiale convertite în atitudini și convingeri morale sunt materia vie ce trebuie să ia forma poemului dintr-o acută nevoie de catharsis, de depresurizare a ființei, iar acest proces nu poate fi realizat fără implicare totală, netrucată. Reflexivitatea “bine temperată” este haloul ce aureolează fiecare poem, îl înalță la altitudinea unor adevăruri izvorâte din relația poetei cu timpul său, cu propria existență, cu lumea. Înscrișă pe o spirală a devenirii, poeta este un punct în lanțul trofic al fragilității, într-o ierarhie ce se autodevorează. Rădăcina e roasă de viermele ce va fi hrană pentru privighetoare, uliul va pune punct cântecului ei, pentru a sfârși lovit de fulger și astfel zborul devine țărână, încheind ciclic succesiunea de existențe. Poeta este și ea hrană pentru lumea ce o înconjoară: “Cu pulberea ...m-am transcris în aldine / Doar foame și-atât i-a fost lumii de mine” (*Doar foame și-atât*). Lumea percepută labirintic, ca o alcătuire năucitoare de alternative și deci de dileme, induce ideea de căutare, de evadare, de ieșire salvatoare din capcana opozițiilor. Zborul și hăul, cerul și pământul, sufletul și trupul sunt polii care atrag sau resping, puncte cardinale într-un teritoriu crepuscular (*Visez că zbor*). Firul Ariadnei nu poate fi altul decât “Sfânta Treime”-cuvântul, versul, poezia- sacra credință a celei ce se închină la icoana poemului “în mărunta trufie” (*Atom de praf în univers*). Multe poezii celebrează virtuțile terapeutice ale versului, puterea lui de a asigura supraviețuirea ființei într-o eră a demonetizărilor și a confuziei, dobândind astfel substanța unor manifeste lirice. Asemenea credinciosului care își supune propriul devotament încercărilor, “cred, Doamne, ajută necredinței mele!”, poeta sondează adâncimile poemului, îi pune la încercare puterile magice, oscilează între îndoială și încredere absolută și iese din această întreprindere dramatică și mai întărită în iubrea sa. Însuflețit, poemul se substituie ființei, se lasă răstignit, “lovit cu pietre”, cu picioarele “pironite-n metafore”, secătuit parcă de sevele sacre și jelit de poetă “cu bocetul de Marie” (*ChristoPoemul*). Și iată și o mărturisire atipică, dar atât de focoasă a dăruirii și a supunerii totale: „Ah, Poezie, cutră dulce,/Scuipă-mi în suflet și mi-l smulge,/Că rob ți-e cel ce te cunoaște/ Pupa-ți-aș pulberea din moaște” (*Țigănească*).

Laitmotivul tuturor poeziilor rămâne Praful, zeitate sui-generis care, precum Cronos ce își mânca pe rând copiii, înghite flămând trupuri și suflete, credințe și abjurări, iubire și singurătăți, viață și moarte. Plumbul bacovian din care se constituia material și simbolic universul se metamorfozează în praful ce anulează orice iluzie de coerență interioară și structură protectoare. Însuși poetul este “naiva întruchipare/ de praf cutezând să zboare” (*Bietul poetul*), iar soarele oferă imaginea combustiei până la desființare. În construcția volumului se revine contrapunctic la meditația asupra poeziei din aceeași perspectivă gravă a eroziunii. „Pentru plânsul de întreținere”, piesă antologică a cărții, fixează o dublă dimensiune a confesiunii, aceea de mormânt în care „nu odihnește./ nu poate odihni” cel ce se mărturisește, și cealaltă, de adjuvant terapeutic, „plâns de întreținere”, soluție salvatoare împotriva „prafului” plutind pretutindeni, „adus de vânt de la moara timpului”. Condiția de poet se dizolvă în nemărginirea condiției umane conferind întregii meditații tensiune intelectuală și emoțională proprie poeziei autentice. Această calitate a scrisului *Passionariei* îi asigură o audiență la fel de pasionată și de implicată cum este însăși autoarea. Gravitatea temelor și a motivelor abordate alimentează un discurs sobru, dar fără acea solemnitate înghețată a “filozofării”, purificat însă și de patetisme, un mod de asumare conștientă a neputinței, a limitelor, a tot ce declanșează plânsul. Plânsul în surdina, suspinul cenzurat, „de întreținere”, echivalentul din umbră al „somnului de frumusețe”.

„Lirica feminină” înseamnă în cazul *Passionariei* Stoicescu virtutea tot mai rară a poeziei de a transmite direct, vibrant, nedisimulat „doruri vii și patimi multe”, grație harului sacru de a găsi „cuvântul ce ascunde adevărul”.

FLORENTIN POPESCU

Iustin Moraru: *Vina*

Prezență discretă în agora literară, Iustin Moraru, poet, prozator și publicist (autor a patru volume de poezie și a două romane, cărți tipărite de-a lungul a peste patru decenii, din 1972 și până azi) s-a numărat printre fondatorii și susținătorii cenaclului și revistei „Echinoc” din Cluj-Napoca, o mișcare literară novatoare și care s-a impus mai târziu prin câteva personalități literare importante: Eugen Uricaru, Dinu Flămând, Ion Mircea, Marian Papahagi, Adrian Popescu și alții.

Ca orice ardelean care se respectă (scriitorul s-a născut la Bistrița și și-a făcut studiile la Cluj), Iustin Moraru a fost parcimonios cu sine în ce privește ieșirile editoriale în lume, încredințând tiparului, la răstimpuri judicios și inteligent calculate, doar acele volume care îl reprezentau și care, fără îndoială, au fost gândite și elaborate în urma unei/unor experiențe de viață trăite în chip direct. Afirmatia aceasta este valabilă îndeosebi în ce privește proza, respectiv cele două romane în care autorul a „turnat” o sumă de cunoștințe acumulate ca ziarist la *Scânteia tineretului*, adică atunci când a avut prilejul să umble mult prin țară, să cunoască oameni și locuri, șantiere și alte spații propice derulării unor fire românești.

Vina (Editura TipoMoldova, Iași, 2015) este, ca să zicem așa, rodul unor astfel de peregrinări, dar și al reconstituirii unor momente autobiografice de mare autenticitate, înscrise, pe de altă parte, în cronica cea mare și largă a țării dintr-un anume moment al istoriei sale. Mai exact spus acțiunea romanului, apărut acum într-o a doua ediție, se desfășoară în deceniul al șaptelea al veacului trecut, în vremea în care în societatea românească se petreceau mutații pe cât de spectaculoase tot pe atât de rezonante în viața satului românesc – locul din care mulți, foarte mulți tineri plecau la oraș, motivați de colectivizarea ce nu le mai oferea nicio perspectivă, dornici să-și construiască un destin pe potruva aspirațiilor firești la vârsta lor.

Motto-ul pus în fruntea romanului ca un fel de avertisment adresat cititorului, dar și ca fereastră către ceea ce urmează a fi derulat canadavaua timpului despre care este vorba este grăitor: „Când va dispărea și ultimul țăran din lume, la toate popoarele vreau să spun, va dispărea și ultimul din specia om. Și atunci or să apară maimuțe cu haine” (Petre Tușea). Ne amintim cum în perioada în care se desfășoară acțiunea cărții tot mai mulți intelectuali și literatori (între care se află în primul rând Marin Preda) începuseră să-și pună, în presă, cu timiditate, e drept, problema depopulării satelor în urma migrației locuitorilor lor la orașe, pe șantiere, în fabrici și uzine. Fenomenul implica și dispariția treptată a tradițiilor și obiceiurilor, în fine a specificului rural românesc.

DI. Iustin Moraru, bun cunoscător al fenomenului și aflat chiar în interiorul lui, nu s-a sfiit și n-a avut nicicum complexe în abordarea temei cu pricina, evident dintr-o perspectivă foarte „fierbinte” și actuală la acea dată. Romanul d-sale este, în fond, cartea unui dezrădăcinat fără voia lui, a unui îns aflat în căutarea unei împliniri pe care n-o mai poate afla în satul lui, tăvălugul istoriei tinzând să niveleze totul prin înființarea gospodăriilor colective și închiderea tuturor posibilităților de realizare într-un orizont fatalmente limitat.

Traian Laru, tânărul plecat pe un șantier să se califice în meseria de dulgher, trăiește, în fapt, un proces de inițiere, dar și de cunoaștere a lumii, a oamenilor pe care destinul îi va aduce în drumul și viața lui. Contrar voinței tatălui, care ar fi vrut să-l vadă „la casa lui”, adică însurat în sat și îngrijitor al celor câțiva tauri ai colectivului, tânărul se aventurează pe o altfel de cărare a vieții, cunoaște altfel de oameni decât cei din locul natal. În bună măsură se realizează și profesional, dar fără a reuși vreodată să-și vindece cicatricea sufletească pricinuită de ceea ce a lăsat în urmă: părinții singuri și o iubită care, într-un alt scenariu ar fi putut fi o soție ideală. Când revine la casa părintească, hotărât să se absolve ori să fie absolvit de „vina” de a-și fi părăsit persoanele dragi lui, e prea târziu. Părinții au murit, iar fata iubită de odinioară s-a căsătorit și este deja mamă de copii.

De altfel, aceasta nu e singura lui vină, ci și o a doua (cu care debutează romanul) – aceea de a fi putut împiedica (și n-a făcut-o!) sinuciderea unui vechi prieten de pe șantier, prin înecarea într-un lac în vreme ce voia să salveze viața unui câine de care era nedespărțit și pe care îl dresase de-a lungul mai multor ani.

Realizat profesional, Traian Laru rămâne, totuși, un însingurat, un solitar căruia nici freamătul șantierelor prin care îi este dat să treacă, nici anturajul prietenilor pe care și i-a făcut între timp, nici schimbările de decor pe care i le pune viața în față nu-i pot ostoi sentimentul acelui „ce putea să fie” dar n-a fost, al nostalgiei după un trai liniștit și o viață de familie normală, în care să-și aibă rostul omului așezat la casa lui, cu copii în preajmă etc. etc.

D-l Iustin Moraru este un bun și exact observator al faptelor, evenimentelor, oamenilor, știind să creioneze portrete, dar și să sesizeze momente, dialoguri, secvențe de un puternic, remarcabil realism. Memorabile rămân, desigur, scenele referitoare la întoarcerea în sat, autorul sesizând un proces care începuse încă de pe atunci să se manifeste și care s-a accentuat în arii care aveau să vină: desprindere forțată a satului de traiul patriarhal. Construirea unei școli pe locul casei părintești echivalează pentru Traian Laru, în alt plan, îngroparea amintirilor și ruperea de trecut. Simbolică, ridicarea clădirii cu pricina, mai înseamnă și ruperea punților dintre prezent și trecut, dintre amintire și realitatea prezentă.

În fond, eroul romanului este un introvertit, căruia romancierul îi sesizează și-i pune în lumină, cu discreție, mișcările sufletești, trăirile și stările, ca și o anume conduită – de unde și portretul lui, imaginea ce se imprimă în memoria cititorului.

Roman al devenirii unui singur personaj, însă în oarecare măsură și roman social, grație prezentării unor medii și fapte de ordin mai general *Vina* poate fi citit – de ce nu? – și ca mărturie și document ce pot deveni originale adjuvante ale istoriei satului românesc într-unul din momentele mai puțin faste, însă nu mai puțin lipsite de interes pentru cititorul de azi. Și mai ales al cititorului de mâine.

Prefață la amintiri *

Am lucrat la această antologie de poezie (Dorel Cosma și Muguraș Maria Petrescu, *Amintiri de pe o ilustrată/Memories on a Postcard*, Ed. Nosa Nostra, Bistrița și Lumină Lină. New York, 2015) cu mare drag. În primul rând pentru că mă simt foarte apropiată sufletește de cei cinci poeți incluși aici (Dorel Cosma, Elena M. Cîmpan, Menuț Maximilian, Victor Știr și Alexandru-Cristian Miloș), apoi pentru că i-am descoperit și altfel decât ca oameni, ajungând prin poezia lor la esența însăși a sufletului lor. Prin traducerea mea încredințez literaturii universale pe acești creatori aleși dintre fruntașii poeziei transilvănene.

Deși sunt o mare iubitoare de poezie, abia acum citindu-le poemele și încercând să le tălmăcesc într-o altă limbă, am înțeles un lucru pe care desigur îl simțeam mai demult, dar care nu îmi era foarte clar în minte și în suflet: anume acela că poezia este expresia unei altfel de existențe, a unei vieți paralele cu cea reală. Este, așa după cum o spune și titlul antologiei, o amintire a ceva deosebit, trăit și experimentat cândva, repetat la nesfârșit și unic, exact senzația pe care o ai atunci când găsești, uitată de mult o ilustrată dintr-un loc pe care l-ai vizitat, iar acum îl privești cu nostalgie și drag. De aici mi-a venit ideea titlului acestei cărți, din această trăire a celor cinci poeți, care nu au încercat, cum se tot afirmă mereu, să se (auto)-explice, ci să stabilească un dialog imaginar, transpus în realitatea unei ilustrații. Ea este expresia unui moment unic al realului unei cărți poștale, descris în imaginarul unei amintiri, prezentat, așa cum era și firesc, în cinci moduri diferite.

În cazul lui Dorel Cosma amintirea unei imagini dintr-o ilustrată ia forma unei trăiri dramatice a Omului răstignit pe cruce, cu găuri în palme și suferințe care duc de la tortura trupească, fizică, până la cea sufletească, prin care trece însuși poetul atunci când scrie. Mâna cu care ține condeiul este tocmai cea în care s-a înfipt de mult cuiul creației. Mâna aceasta care poartă stigmatul cuiului, a fost hărăzită să scrie dintru începuturi. Să fie oare la mijloc și amintirea unui tablou văzut în vreo mare expoziție a lumii? (De ex., El Greco, "Iisus în agonie pe cruce" care probabil i-ar fi putut trezi imaginea lirică a jertfei prin scris (!) sau chiar a lui însuși dedublat, poetul, un altfel de pictor al lui Iisus? Sau Peter Paul Rubens, "Coborârea de pe

* Prefață la volumul *Amintiri de pe o ilustrată / Memories on a Postcard*.

cruce” în sensul fin strecurat în cuvinte prin căderea omului în moarte?). “Covârșitoarea durere/ alunecă pe întunecatul cer/ și firul alb voalat/ străpunge marea/ resemnării./ Suferință adâncă,/ degete crispate/ spre înfiorătorul cui/ ce carnea o străpunge./ Pe cruce,/ părăsit durerii sale,/ Omul./ Și geamătul cu plânsul simplu/ al clipei fapt,/ cu viața în valoarea sa/ circulatorie./ În golul rece al durerii, / în chinuri zvârcolite/ respectul temător/ Acolo/ unde atârână/ EL/ ca TU/ să știi să ceri/ și de la tine” (*Omul*). Oricare ar fi tabloul (și sunt nenumărate pe această temă) urmele rănilor lăsate de cuie în palmele lui Iisus sunt perfect vizibile. Acest lucru se întâmplă și cu poetul, în general, dar și cu Dorel Cosma, în special, care va fi marcat pe viață de stigmatul poeziei, întru trăirea ei intensă, cu exprimări dramatice.

O cu totul altă ilustrată de genul “picture in picture” ne propune Elena M. Cîmpan, care revede în albumul cu ilustrații crâmpie de amintiri, experimentând impresii trăite cândva la Paris. Poeta însăși se află într-o dublă postură: de observator descriptiv, dar și de personaj invizibil prin fața căruia se derulează impasibil spectacolul cotidian al străzii, chiar al vieții. Instalată confortabil în balcon, ea ne supune atenției cu o observație precisă, elemente ce contribuie la crearea ilustrației, fiecare amintindu-i de ceva sau de cineva. Figuri, personaje anonime: porumbei, o anume cafenea din Paris în care “cafeaua se face pasăre” (*În cafenea, la Paris*) într-o “misiune onirică, aproape magică” (*Ibidem*) sau personaje care îi amintesc (ce straniu!) de acea mireasă tristă, cu “Ochii în bobi de lacrimi” (*Mireasa din turn.*), de un inel “ce-i tremura în deget/ Și o privire speriată de colivie/ Ce căuta un loc liniștit,/ Care să țină pământul în echilibru/ Care să țină iubirea în echilibru” (*Ibidem*). Această mireasă ce are ca partener frigul și ca nuntași “Vântul hoinar”/ ... / “Ploaia căzând neiertător în plete/ Și picătura de șampanie aproape înghețată” (*Ibidem*) ar fi vrut, mai mult decât orice pe lume, să fie doar cu alesul inimii ei în Turnul Eiffel. Incontestabil, trebuie să remarcăm talentul poetei de a transcrie în cuvinte și de a reda în ilustrația propusă senzații fizice ce capătă o nuanță de material. Aproape că îți vine să întinzi mâna și să atingi sau să apuci frigul ce o împresoară în rochia ei albă ca norul.

În pagina următoare a albumului liric, Menuț Maximilian vine cu un original registru poetic, oferindu-ne, pe lângă ilustrații sau povești scrise în versuri, un fel de explicații ale unui fapt de viață, făcându-ne să ne imaginăm, că până și cele mai banale lucruri pot fi privite din puncte de vedere diferite, putând fi descrise cu mare finețe și intuiție, elementele lor lirico-descriptive, aparent lipsite de importanță, atingând nivelul de arhetipal, de sensibil incontestabil. Astfel de poezii devin adevărate bijuterii miniaturale lirice, deoarece sunt lucrate din suflet, desigur căpătând contur și o viață a lor personală: “E o balerină nobilă,/ Din porțelan fin sau sifet cu irizații albastrii./ Nici ea nu știe exact din ce e făcută,/ Dar se simte bine în carnea ei.// Pe rochia scurtă are dantelă,/ La

păr o floare,/ La inimă un ghimpe.// Cu mâinile așezate pe crețurile rochiei,/ Rememorează gloria de altădată./ Când era venerată./ Astăzi, nici praful nu mai este șters din jurul ei.// Într-o toamnă târzie/ Și-a trăit prima iubire./ A fost a lui și de atunci/ Timpul pare că a încremenit./ Perdeaua dragostei e trasă./ Balerina stă neclintită/ Pe raftul cu scriitori” (*Balerina bibelou*).

Ilustratele lirice propuse de Victor Știr susțin *conczia* unei observații absolut obiective, uneori chiar cu nuanțe de *abrupt*, de genul pietrelor ce vin absurd să placheze spaimile mișcătoare, într-un timp bine delimitat în ore ce se alungă una pe cealaltă mărind, în progresie geometrică, dimensiunea unei despărțiri în bucuria imensă a unei beții de artificii, sau a unor scânteieri “ca o rouă de lacrimi” (*orele*).

Dacă la poezii prezentați anterior Terra este scena acțiunii, în cazul lui Alexandru-Cristian Miloș, locul acesta ca și registrul poetic se schimbă, autorul însuși, “cetățean al Cosmosului”, așa cum îi place să se autointituleze, stabilind relațiile cu putere de decret și de la nivelul pluralului majestății: “Noi, Poetul – Fizician Cosmic, Astronaut” (*Poem axiomă 1*) suntem Interdimensionalii Cetățeni Cosmici ai unui Cosmos ce a trăit ani lumină. Acest pasaport cosmic îi dă lui Alexandru-Cristian Miloș libertatea la care aspiră cu nesaț, de a trăi oriunde în Univers împreună cu toți Oamenii Stelelor.

Parcurgând această antologie mă întreb ce-i separă și ce-i unește pe acești poeți? Firește îi separă modul de a contempla amintirea unui moment dintr-o ilustrată, un crâmpoi reprezentativ al vieții lor și nu numai. Însă ceea ce-i unește este mult mai interesant și mai surprinzător. Este acel Unu, ca un tot unitar, multiplicat în această antologie de zece ori câte cinci, într-o observație extrem de fină a unui detaliu aparent comun, poate chiar banal uneori, dar care este relevant în ilustrată și adus la nivel de element sau personaj principal. Neîndoios, fiecare vedere din acest album este o poveste în versuri. Ce-i unește pe acești poeți? Predilecția pentru o notare sensibilă a unor lucruri, chiar obiecte, elemente, senzații, idei, considerații ce se leagă de instantaneul surprins în cartea poștală, căpătând astfel, un rol definitoriu de personaj principal. Practic întregul tablou se concentrează în jurul lui și a impresiei produse de el: urmele lăsate de piroanele împlântate în mâinile răstignite pe cruce, o cafenea pierdută într-un oraș imens, o mireasă (dar câte ca ea?) din Turnul Eiffel, o balerină bibelou ce prinde suflet, un șarpe, o noapte, ore ce se alungă unele pe altele într-o tăcere absolută, precisă, existențe intergalactice cu încrucișări interdimensionale. Acesta este “albumul” unic cu *Amintiri de pe o ilustrată* propus de cei cinci poeți bistrițeni.

Gabriel Gafița, scriitor realist

Revenirea la roman, după douăzeci de ani, nu este o simplă întâmplare, în ceea ce-l privește pe Gabriel Gafița, ci un moment cu sensuri majore, în a descoperi, cu alți ochi, un timp ce nu mai are răbdare și trebuie consemnat cât mai este cald. Ca dovadă că la un an după această revenire, cu *Du-te departe de mine*, apare, la aceeași Editură, Nemira, culegerea de povestiri *Zahăr și miere* (București, 2015), inspirată din viața ambasadelor române de prin unele părți ale lumii (Bagdad, Londra, Singapore, Lisabona, Malaysia...), acolo unde autorul a avut misiuni diplomatice. Dar cartea nu vorbește despre aceste destinații, atrăgătoare pentru unii, ca despre un tărâm de vis, ci duce/ aduce o prelungire a României (precum titlul „O scurtă prelungire”), cu oamenii ei, tipologii de pe vremea lui Caragiale, neschimbați în metehne, prezentați în această „fotografie de grup” ca exemplare tragice și comice ale imaginii scoase înafară, ale preocupărilor de multe ori meschine, nevăzute, față de ceea ce am așteptat să fie activitatea înaltă a unei ambasade. De la bun început, surpriza constă în faptul că orice am fi așteptat de la un astfel de subiect – viață de ambasador, consul – numai la o astfel de abordare nu ne-am fi gândit, ceea ce înseamnă că autorul știe să aleagă materia/ materialul unei cărți, să croiască mai apoi pe măsura cititorului zilelor noastre, să simtă ce și cât trebuie spus din spatele diplomației, să accesorizeze în cele din urmă povestirile cu detalii dintre cele mai triste, dar adevărate, cu un râsu-plânsu nichitastănescian, rezultat dintr-o imagine a românilor ajunși pe la porțile ambasadelor cu probleme diverse, stârnind umorul, bine dozat în text și scos în evidență prin comic de limbaj, atât de fin simțit și transmis. Folosirea limbii engleze stâlcite și caraghioase este o sursă de amuzament copios în caracterizarea unor personaje parvenite, semidocte. Dacă tot am făcut asemănarea cu Caragiale, să mai amintim și de comicul de nume, care joacă un rol important (titlul „Zahăr și miere”, zahăr de la Zaharia și miere de la șlagărul „Hey, honey, honey”, reprezintă apelative în cuplul de diplomați români). Sau Dobrinel, Zorela, Gioconda, Scorilo. Chiar deschiderea volumului, cu „Suplimentare stoc steaguri”, duce cu gândul la numărarea steagurilor de la Caragiale. Doar că aici situația este externă și, cu atât mai mult, penibilul crește: „Ambasada României – Bagdad, Nr..... / 1997”. Din cauza unor operațiuni militare, unele ambasade și-au suspendat sau restrâns activitatea la Bagdad, astfel încât Ambasada SUA funcționa la Ambasada Poloniei, iar Ambasada Franței la Ambasada României. „Concret, pe Ambasada SUA a fost arborat steagul polonez, iar pe Ambasada Franței tricolorul românesc(...) Fac pe această cale un nou apel călduros/ disperat de a ni se expedia de urgență o cantitate dublă de steaguri românești...” (...) „Rezoluție: Problema steagurilor la misiunile din

străinătate nu ține de competența Direcției Protocol. (Indescifrabil)” Un răspuns tipic românesc, „s-a rezolvat, nu se poate”, este în măsură să creeze o sinteză a felului cum merg lucrurile la noi, oriunde am fi.

Viața prin ambasade oferă tot atâtea subiecte de proză realistă, naturalistă chiar, atent surprinsă de către naratorul omniprezent și omniscient, cu darul lui de a vedea și de a prezenta într-o lumină adevărată tot ce se-ntâmplă sub ochii lui. Astfel, la Strasbourg, un membru PNȚCD, Nestor Baleca, e delegat să reprezinte partidul în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și la hotelul unde stă are de plată o grămadă de bani, pentru servicii extra, care sunt vizionări de filme XXX. Cum era bătrân, într-o zi a fost găsit mort în cameră și transportat în țară, unde să fie mândru că „stânga retrogradă, criminală și condamnată de istorie mai făcuse, iată, încă o victimă în România.” La Londra, domnul Dascălu, ajuns consilier economic la ambasadă, după plecarea lui Mandache, rău vorbitor de engleză, și pe principiul „că doar nu ar fi mai breaz”, este găsit în cameră cu sticlele de whisky goale, abia respirând, apoi trimis acasă de către ambasador, în urma unei neînțelegeri cu un lord britanic, posibil investitor străin în România, care nu și-a mai finalizat proiectul. Se stinge din viață, dar nimeni nu îndrăznește, doar naratorul, așa în surdina, să conteste imaginea lui postumă de om care „nu bea niciodată”. O altă victimă, i-am spune, a regimului. În Singapore, apoi, un egiptean, Hamid, ospătar care lucra pe un vapor de lux, în croaziere, o cunoaște pe Rodica, o fată din Urlați, România. Aici, naratorul intervine direct: „Totul se petrecea aproximativ cu un an înainte de vizita la mine. Și eu eram relativ nou la post; venisem de numai șase luni la Singapore și nu aveam pe nimeni să mă ajute. Eram și ambasador, și consul, și consilier economic, și atașat de presă, totul.” Problema lui Hamid era că fostul ambasador, Ștefănescu, i-a greșit certificatul de căsătorie cu Rodica și aceasta nu putea să dea numele lui copilului născut în țară, pe motiv că persoana nu există și la tată apărea „natural”. Ce voia Hamid de la ambasadorul narator? Adresa lui Ștefănescu, să-l poată căuta personal. Din Portugalia, avem o „Cerere către Ambasadă”, în original, pare, a uneia, Cotoarbă Aurelia, nemulțumită că o altă româncă i-a luat bărbatul și ea voia acum ca domnul ambasador „să sune la poliția portugheză că Loredana e ilegală în Portugalia” și să fie trimisă înapoi la Bacău. Textul este monument de cum nu se scrie în limba română, plin de greșeli, de exprimare, de gramatică, de ortografie, de tot felul. În Malaysia, cazul lui Codruț din Iași adresat ambasadei era că-și caută nevastă ardeleană, pentru că „ardelenșele sunt credinșioasi, harniși, curati și di casî”. În cele din urmă apare, cu o delegație din Brașov, o Alina,

de care nu are parte din cauza mamei. Și atunci se căsătorește cu o chinezoaică, Linda, și au o fetiță, Eileen, „o frumusețe”, scrie prozatorul. Tot din experiența de ambasador în Portugalia e și episodul „Răpirea din Mercedes”, cu est-europeni care fac comerț cu nou-născuți. Limbajul folosit e neaoș, necenzurat, adaptat unei realități dure, dar adevărate: „Haoleo, domnule ambasadorule, mânca-ți-aș, de unde ai știut că mă cheamă Hapolo Hunșpe?” În „Zahăr și miere”, care e și titlul cărții, avem povestea lui Robert și a Elonei, cuplu de diplomați, ajunși în emirat, petrecând un timp acolo, lună de zahăr și miere, cu bune și cu rele, „bărbatul trece printr-o experiență fizic, femeia trece conceptual”, culminând cu destrămarea, un divorț onest, o revenire în țară, de scurtă durată pentru diplomat, care, „în sinea lui, atinge idealul”, „atât de liber cum nu fusese niciodată”, și visează la o nouă ambasadă.

În toate cele nouă povestiri, prezența naratorului - personaj este una deosebit de tonică, de efervescentă, de dinamică. Acesta merge, înaintează împreună cu poveștile lui, rotunjește cu migală o imagine a României, prin reprezentanții ei. Natura socială se hrănește din natura umană și ... viceversa. La capătul cărții, el însuși devine un altul, gata să o ia de la început.

Cu *Zahăr și miere*, Gabriel Gafița ajunge la a șaptea carte, după cinci romane, *Lumină pentru cei singuri*, *Iarna e o altă țară*, *Martiriu parțial*, *Schiță de portret pentru cap de familie*, *Du-te departe de mine*, și volumul de debut, cu proză scurtă, *Moartea măștilor*. Toate una și una. Cea de acum se-ntoarce la un gen mai scurt, de la care pornea la drum scriitorul, prin anii '70. E ca și cum ar fi creat o altă lume în șapte zile.

MENUȚ MAXIMINIAN

Când horea te ispitește

În urmă cu ceva vreme scriam despre primul volum semnat de Grigore Leșe, *Acum știu cine sunt*, apărut la aceeași editură Humanitas, în care cunoscutul artist aducea o parte din identitatea sa maramureșeană în fața cititorilor. Cu noua apariție, *Horea în grumaz – inger păzitor și ispită* (Ed. Humanitas, București, 2015), Leșe prezintă o pledoarie pentru cântecul adevărat, având ca bază teza de doctorat pe care a susținut-o acum 14 ani. Sigur pentru accesul unei mai largi categorii de cititori la carte, părțile despre filozofia glasului, registre vocale, tipuri de respirație, structura și forma horii (supuse rigorilor academice) au fost eliminate astfel încât să rămână o poveste frumoasă a horilor, aflată de la străbuni. Astăzi, conform autorului, horea s-a ascuns în câteva locuri uitate de lume, agățată de sufletul câtorva babe, speriată de televizor și UNESCO.

Cartea pe care o avem în față este una de împăcare despre destinul artistului care are o viață plină de cunoaștere și înțelepciune, în care, horea i-a foat atât înger păzitor, cât și ispită. Cartea, precum cântecelele lui Leșe, poate fi asimilată cu drag de cititori, fiind în același timp plină de cuvinte sensibile când e vorba despre ultimii țărani ascunși și ei în satele izolate, speriați de fermierii care îi amenință, dar și de dojeni când e vorba de generațiile de interpreți actuale care au distrus horea manelizând vatra sacră a satului. Clipe de încântare ale lui Grigore Leșe sunt precum ritmul inimii și, poate, de aceea este perceput uneori ca un artist „dificil” la ale cărui spectacole nu te poți manifesta în voie, nu poți aplauda, dansa și râde precum la cântecele din comerțul de azi. Doar știind că artistul se transformă în timpul actului cultural, pentru el scena devenind un altar, îți vei da seama că dorește liniște, precum altădată țăranul nostru cânta doar când era singur, acompaniat de liniștea codrilor: „Când horesc în haine țărănești pășesc în timp domol și cu chibzuință. Hainele și horile se prefac în aură ocrotitoare”, spune Grigore Leșe, care întotdeauna, deși actualmente profesor universitar care umple sălile cu studenți la conferințele sale, păstrează în ținuta sa cămașa tradițională și clopul cel de lăpuș. Nu doar horea în grumaz este balsam pentru sufletul artistului, ci și colindele care vin de sărbători în fața noastră, atunci când horea se odihnește, redefinind lumea.

Așa cum o face de fiecare dată în conferințele sale sau în spectacole, și de această dată Leșe trage de mânecă administrația lipsită de competențe: „O țară plină de conflicte în care eroii se confundă cu trădătorii. Unde dacă intri în albia văilor și răstorni un bolovan, în loc de pești și broaște apar cântăreți... Urmărim cu stăruință fenomene străine și le preluăm, considerăm că tot ce vine din afară este bun... Trecutul se târguiește din dorința oamenilor de a face bani. Puțini au izbutit să pătrundă în straturile adânci ale culturii orale... Majoritatea cântăreților, redactorilor, compozitorilor i-au speculat posibilitățile... Institutul Brăiloiu ține sub lacăte înregistrările, ca și cum ar reprezenta comoara României. Folclorul a devenit o armă politică ce ne aruncă în derizoriu. Televiziunile s-au obișnuit să trăiască din divertisment, au adus folclorul la acest nivel. Nu există documente, nu există specialiști dăruiți, nu există preocupare. Acum satul este confuz, influența urbană e majoră, prostul gust a devenit etalon. Mai rău nu se poate, așa că sper într-o recuperare a firescului, a arhitecturii

tradiționale, a pânzelor și țesăturilor... Întoarcerea la materialele de construcție tradiționale, ecologice, este obligatorie”.

De 25 de ani, Grigore Leșe se luptă pentru apărarea horilor care, agresate în fiecare zi, își pierd emoția și valoarea. Pentru a trăi cu adevărat în spiritul acesteia trebuie să te contopești cu ea, să devină parte a sufletului și tăririlor tale: „Între mine și hore există o legătură foarte puternică, o intimitate creată în timp, o contopire chiar. Poate de aceea mă simt în largul meu, eu, cel adevărat, doar când horesc”. Grigore Leșe nu este de acord nici cu cercetătorii care n-au nicio legătură directă cu satul, netrăind în vatra acestuia, nesimțindu-i pulsul, care vin doar să bifeze activitatea pentru dosar, stricând de multe ori înțelesurile și semnificațiile timpului sacru al țăranului. Edificator în acest sens este exemplul unui etnolog venit din București, la Groși, unde o bătrână îl întreabă de ce se cântă, iar el a răspuns „Nu cânt, că plâng”. Pentru oamenii din Lăpuș, a te cânta înseamnă a plânge, iar a cânta înseamnă hore.

Despre tânăra generație de interpreți, Leșe spune „Nu cântă cu glasul lor. Își forțează glasul în hiperacut sau hipergrav, imită. După ce trec de juriile concursurilor și epuizează posibilitățile de a participa la competițiile din țară, tinerii constată că nu au popularitate, chiar dacă dețin zeci de premii. Atunci se întorc în lumea lor, cu compoziții și muzici îndoielnice ca structură melodică și ca mesaj poetic. Roiesc de la o televiziune la alta pentru a deveni populari și buni de a fi chemați la nunți și petreceri... Nu au conștiința valorii. Au auzit că ar impresiona juriul cu linii melodice străvechi, nemaiauzite, pe care oricum nu le stăpânesc și nu le agreează. Sunt nestatornici, necumpătați și egoiști cu horitul”. Mai grav este că mulți dintre interpreții ce se ratează devin realizatori de emisiuni, ducând folclorul în derizoriul divertismentului de ultim rang.

Grigore Leșe este cel mai bun ambasador al horii din grumaz, cântec care este precum focul „se aprinde, crește, arde, se stinge. Și nu știm niciodată când începe și când se gată, e dincolo de semne și uneori dincolo de cuvânt. Sughiț nu-i. Parcă nici cântec. Da ce-i? Plâns? Poate”.

Textele din carte, puse pe note (însă cu siguranță nu vor putea fi interpretate de mulți deoarece nu dețin tehnica) oglindesc repertoriul curat, poezia din horea țăranului nostru, cântecul făcut să stâmpere suflete nu să atragă spectatori în fața televizoarelor. Până la urmă, cu toate modificările lumii în care trăim, trebuie să ne păstrăm identitatea, să rămânem prin tradiții noi urmașii unei lumi aparte, pentru că altfel ne vom trezi pierduți. Nu recomand cartea celor care iubesc muzica comercială pentru că nu vor înțelege nimic din ea, ritmurile haotice „astupându-le” și o parte din minte; o recomand cu drag celor puțini care mai prețuiesc vatra străbună și care știu să acorde respect tradițiilor și să fie mândri că aparținem unui popor cu o cultură tradițională aparte.

Vorba lui Grigore Leșe: „Când apare Dumnezeu, cântă Bach. Când cineva horește îngerii stau și ascultă”.

GHEORGHE BREHUESCU

Cu Mircea M. Ionescu în Cenaclul româno-american

Vineri 18 decembrie 2015 la New York, în cadrul Cenaclului literar “M. Eminescu”, întrunit la restaurantul “Bucharest” al Dlui Vasile Bădăluță, a avut loc lansarea cărții *Taximetrist de noapte la New York* (varianta dramatizată), de Mircea M. Ionescu.

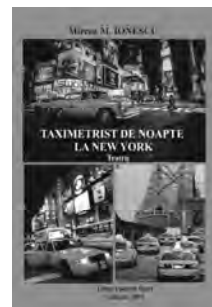
Autorul, fiind foarte cunoscut în comunitatea românească datorită unei perioade îndelungate de implicare în viața culturală și spirituală a acesteia, prin ziarul său legat de lumea sporturilor, publicat cu mari eforturi în New York, și apoi prin asocierea cu Grigore Culian, directorul și editorul ziarului *New York Magazin*, a fost așteptat cu interes în seara lansării.

O lansare specială atât datorită bucuriei de a revedea un vechi prieten, cât și din punct de vedere al calității analizelor și interpretărilor volumului în cauză făcute, rând pe rând, de scriitorii Theodor Damian și Doina Uricariu, dar și de ziaristul Grigore Culian. Vorbitorii au scos în evidență talentul literar al autorului care știe cum să facă cititorul să vibreze la lectura scenelor descrise în volum, multe dintre ele fiind și un fel de oglindă în care cititorii româno-americani se recunosc.

S-a apreciat în mod deosebit tehnica “suspense-ului” care la Mircea M. Ionescu este un eficient instrument de lucru.

Invitatul serii a vorbit despre experiența sa americană, despre felul cum simte revenirea în România, a depănat amintiri din perioada sa New York-eză, și a apreciat solidaritatea la nivel cultural-spiritual pe care o găsește în comunitatea româno-americană din New York, acum la revenirea sa în mijlocul ei.

Au urmat alte intervenții ale unor constanți membri ai Cenaclului nostru (Alec Goțea, Vasile Bădăluță, Adriana Hegbeli, Sorina Robinson și Viorica Colpacci) după care a avut loc tradiționala recepție.

ELENA MITRU

Seară de cenaclu la New York: Vasile Răvescu

Iată, ne-am întâlnit din nou cu toții, într-o seară blândă de iarnă, poate prea caldă pentru un ianuarie 2016, deci pe 10 ianuarie, la Cenaclul literar „Mihail Eminescu” din New York.

Pe de altă parte aş spune că şi vremea parcă s-a încălzit influențată fiind de inimile noastre calde şi bune. Unii dintre noi, puțin reticenți, alții mai curioși, şi ceilalți, convinși de calitatea membrilor şi operelor lor literare, au participat deci, la lansarea volumului de poezii *Un surâs în colțul gurii* al poetului Vasile Răvescu din București, cu vădit interes.

Spun așa, pentru că prezența domniei sale, a fost semnalată prin însuși volumul lansat cu multă afecțiune de vorbitori, deși fizic ne desparte cumva marele Ocean niciodată învins, dar deseori traversat.

Autorul se recomandă deosebit de frumos: „Provin dintre jurnaliștii care trudesc în slujba cuvântului şi a limbii natale”.

Volumul a fost prezentat mai întâi de Pr. Prof. Dr. Theodor Damian, directorul Cenaclului „Mihail Eminescu” din New York. Domnia sa a arătat pe scurt conținutul şi structura cărții, a semnalat o serie de asemănări cu unii clasici români, cum ar fi de exemplu G. Topârceanu (vezi *Gărgărița şi Furnica* din volum), dar a comentat şi unele satire politice foarte bine vizând situația politică din România de azi (vezi *Melcul senator* din volum).

A urmat scriitoarea Elena Mitru care a avut plăcerea să-l cunoască pe autor în vara anului 2015 la Cenaclul boem „Catacomba” din București. În acest context, Elena Mitru a dezvăluit asistenței faptul că poetul Vasile Răvescu este un om de suflet, o persoană spirituală plină de umor, după cum se reflectă de altfel în tot ceea ce a scris în acest volum de poezii. A amintit astfel piesele *Melcul Senator*, *Pila*, *Fabula merelor*, *Seară la Catacomba*, ş.a.

Prof. Mariana Terra a evocat foarte frumos, în cuvinte alese, talentul poetului, exemplificând cu poezia *Pâinea şi Cuțitul* dezvăluind totodată că a fost colegă de facultate cu autorul, ceea ce a îndreptățit-o şi mai mult să citească cu atenție şi cu drag volumul şi să vorbească despre el.

Prof. Valentina Ciaprazi, a vorbit în special despre Catrene trecute cu vederea, făcând o paralelă foarte interesantă între marii epigrafiști francezi şi cei români, aşezându-l pe autor alături de aceştia.

Cu ironia și umorul pe care le dovedește prin vârful creionului său ascuțit, Vasile Răvescu reușește să atragă în mod constant aprecierea și atenția publicului cititor.

Îi dorim mult succes în importanta sa muncă de creație.

GHEORGHE BREHUESCU

Elena Mitru: “Zăpada proletară”

Vineri 22 ianuarie 2016 a fost lansat în Cenuclul literar “M. Eminescu” din New York un nou volum al Dnei Elena Mitru, *Zăpada proletară* (Ed. Rawexcoms, București, 2015, 152 pp.), volum de proză, mai precis povestiri din anii copilăriei și ai tinereții, trăiți în perioada regimului comunist din România.

Întrunirea de cenuclu în format salon literar s-a ținut la reședința conducătorului acestuia, Pr. Theodor Damian, ca în numeroase alte dăți din istoria de 23 de ani a acestui forum cultural. Într-o atmosferă prietenească și caldă, Theodor Damian a început discuțiile salutând apariția cărții și oferind o serie de date despre editură și despre prieteni comuni din lumea literară a Bucureștilor. A comentat semnificațiile titlului cărții, spiritul de observație al autoarei, calitatea și forța sugestivă a limbajului folosit și a citit câteva fragmente interpretându-le mesajul și sensul.

A luat cuvântul apoi Mariana Terra care a accentuat naturaletea limbajului prozelor, a comentat tipul de ironie folosit de autorare și a analizat câteva scene din viața românilor în timpul regimului comunist.

A vorbit apoi Nicole Smith care a evidențiat calitățile portretistice ale Elenei Mitru, plasticitatea descrierilor ce ajută la vizualizarea scenelor relatate, referindu-se apoi, mai în detaliu, la povestirile ce țin de copilăria autoarei petrecută la bunici.

Au mai luat cuvântul doamnele Felicia Georgescu și Lisa Pecai, precum și domnii Ion Burcin și Ștefan Benedict.

În încheiere Elena Mitru a citit câteva pasaje din volum, a mai făcut o serie de mărturisiri legate de viața din România și a mulțumit tuturor, invitând audiența la tradiționala recepție.

Elena Mitru din nou în Cenaclu

Duminică 31 ianuarie 2016, la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria, New York, a avut loc întrunirea membrilor Cenaclului literar „M.Eminescu”. Iubitorii de literatură au asistat la lansarea volumului de poezii pentru copii, *Veverița strengărița*, de Elena Mitru.

Lucrările cenaclului au fost deschise de Pr. Theodor Damian. Domnia Sa a scos în evidență faptul că autoarea este „acasă la ea în grădina bucuriilor”. Puritatea, gingășia, fragilitatea transpar abundant în poezia pe care o scrie. Elena Mitru cunoaște sufletul, nevoile și limba celor mici – ea scrie pe limba și după sufletul lor. Profesoarele Mariana Terra, Valentina Ciaprazi și Nicole Smith au subliniat faptul că autoarea este sensibilă la frumos și este creatoare de frumos. Volumul poate fi lecturat ca un îndrumar de educație și instrucție pentru cei mici.

Eleva Justina Anițului (12 ani) și-a exprimat cu candoare și duiosie impresiile despre carte.

Copiii Școlii de Duminică, conduși de prof. Irina Anițului, au avut o frumoasă și emoționantă contribuție recitând cu har actoricesc poezii din volumul lansat.

Felicitari autoarei și urări de multe și noi succese.

Noul literator, revistă trimestrială craioveană de cultură, artă și literatură (An V, Nr. 21, decembrie 2015) al cărei director fondator este scriitorul și profesorul Nicolae Petre Vrânceanu, membru și prieten al Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York, a împlinit cinci ani de existență.

Apărând sub egida Uniunii Scriitorilor din România și a Asociației culturale „Noul Literator” din Craiova, cu un impresioant consiliu redacțional și de redactori asociați, având ca redactor șef pe Teodor Oancă, profesor universitar și scriitor, *Noul Literator* este o revistă și o echipă viguroasă și activă în ceea ce privește promovarea valorilor culturii noastre naționale. Rubricile publicației oferă o clară idee asupra diversității și anvergurii domeniilor abordate: reportaj, proză, poezie, teatru, artă, cronică literară, eseu, ș.a.

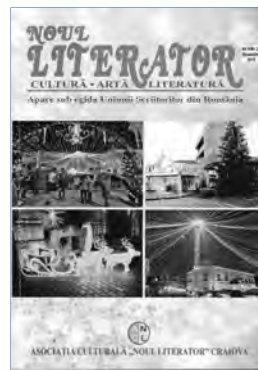
Revista este înfrățită cu *Lumină Lină* de la New York, mulți dintre membrii redacției și colaboratorii acesteia fiind publicați peste ocean și invers. Excelentă ideea de a iniția „Zilele *Noul Literator*” ca eveniment cultural anual.

La acest popas aniversar, cinci ani de la înființare, prezentul număr publică o serie de impresii de la alte reviste și scriitori din țară, alături de urările lor de bine pe mai departe.

Ne adăugăm și noi, cei de la *Lumină Lină* și de la Cenaclul literar „M. Eminescu”, New York, corului de voci prietenești, dorind directorului Nicolae Petre Vrânceanu, redactorului-șef Teodor Oancă, tuturor colegilor de redacție și colaboratorilor, mult succes pe viitor în munca sacră de menținere a stindardului valorilor noastre naționale și de transmitere a acestora noilor generații.

Gaudeamus igitur!

Theodor Damian

Nicolae Sava, *Indiscreție*,
ulei pe pânză

Irinan Sava, *Madame*,
acrilic pe pânză

Alexandra Stoenescu, *Metamorfoze*, tehnică mixtă

VIORICA COLPACCI

Simpoziul “Mihai Eminescu” - Galeria Spiritus, New York

Pe data de 17 ianuarie 2016 la Restaurantul “Bucharest” din New York, a avut loc cel de al XXIII-lea simpozion “Mihai Eminescu” dedicat împlinirii a 166 de ani de la nașterea poetului . Simpozionul a reunit personalități de seamă ale culturii române din Statele Unite și din România, care au adus un omagiu marelui poet. S-au prezentat comunicări despre opera poetului și lucrări de artă plastică dedicate lui Mihai Eminescu sau inspirate din opera sa .

Organizat și prezidat de către scriitorul Pr. Prof. Dr.Theodor Damian , Președintele Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, simpozionul s-a bucurat de prezența Excelenței sale Ioana-Gabriela Costache, Consulul general al României la New York și de aceea a scriitoarei și editoarei Prof. Dr. Doina Uricariu .

Expoziția organizată de Galeria “Spiritus” a celebrat pe marele nostru poet, expunând lucrări ale artiștilor din New York și ale unor artiști proeminenți din România și a prezentat colecția de icoane pe sticlă pictate de copiii cercului de iconografie al parohiei “Sf . Apostoli Petru și Pavel” din Astoria, New York, realizate sub îndrumarea artistei Viorica Colpacci, directoarea galeriei .

Dna Colpacci a subliniat filonul și sensibilitatea creștină a lui Mihai Eminescu în contextul general al spiritualității și tradiției românești. Pornind de la poemul *Rugăciune* dânsa a afirmat că prezența călăuzitoare a Sfintei Fecioare Maria în viața și opera poetului român este un fenomen comun la poporul nostru. Directoarea galeriei a precizat că exprimarea acestei devoțiuni, prin folosirea diferitelor modalități artistice de realizare a operei de artă, a dus de-a lungul timpului la crearea multor capodopere ale artei și arhitecturii românești care aparțin patrimoniului universal al artei populare și culte, și care inspiră și azi imaginația artiștilor.

De menționat că prima icoană a Sfintei Fecioare Maria, pictată încă în timpul vieții sale, s-a transmis în arta religioasă atât în est, în arta bizantină, cât și în vest, în “arta mariană “ și în cult, generând multe din capodoperele copleșitoare ale catedralelor și artei europene,

Acesta este universul cultural-spiritual, în care sensibilitatea și opera marelui nostru poet s-a născut . Ea nu poate fi izolată de tradiția și cultura neamului său și nici de cea a lumii europene.

Expoziția din anul acesta a fost concepută în sensul evidențierii continuității acestei tradiții așa cum apare în lucrările unora dintre artiștii români contemporani.

Aici au fost prezenți din New York: Viorica Colpacci cu un print digital al sculpturii sale de inspirație eminesciană intitulată metaforic *Steaua singurătății*. În original lucrarea are dimensiunea de 4 m pe verticală, și e creată din aluminiu, oțel, sticlă și neon, folosind tehnici mixte.

Maria Tăzlăuanu cu lucrarea *Trandafir*, print digital, a cărei imagine te conduce cu gândul la perfecțiunea Creației dar și la simbolul Sfintei Fecioare Maria, reprezentată în artă ca trandafir mistic, trandafirul fără spini, adică fără păcat.

Alexandra Stoenescu cu lucrarea *Metamorfoze* în tehnică mixtă. Lucrarea, folosind elemente teatrale și imagini din antichitate, îți amintește de Giorgio de Chirico și “Școala Metafizică” de la începutul secolului XX. Prin atmosfera pe care o degajă, te invită la meditație și la descifrarea mesajului pe care îl conține.

Doru Tsaganea cu un print digital, *Corabia ‘Pride of Baltimore’ în portul New York* în care ne prezintă simbolic, imaginea în contrast a două lumi ce s-au succedat.

Ruxandra Dumitrescu cu o lucrare pe sticlă plină de culoare și ritm, cu caracter mai mult decorativ.

Din România au expus :

Cristian Olteanu, președintele filialei de Pictură Murală și Restaurare a Uniunii Artiștilor Plastici, cu un colaj digital al lucrării sale de restaurare de la Mănăstirea Stelea de lângă Târgoviște, ctitorită de domnitorul Vasile Lupu, și cu icoana Pantocratorului executată în frescă și prezentată în format digital.

Maestrul Nicolae Sava, profesor la Universitatea de Artă din București, de peste 40 de ani, unde a înființat secția de restaurare patrimoniu și pictură bisericească, restaurator a importante monumente de artă religioasă, precum Mănăstirea Humor (sec. XVI), membru a Comisiei de artă bisericească a Patriarhiei Române timp de zeci de ani, a fost prezent cu un tablou original în ulei pe pânză numit *Indiscreție*. Lucrarea ne dezvăluie un artist cu o imaginație poetică ce descrie metaforic o lume suprareală.

Maestrul Viorel Grimalschi, pictor, restaurator, profesor la Academia de Arte, distins cu Premiul UAP în anii 1989, 2000, 2005 și 2015, cu lucrări în țară și străinătate în muzee și colecții particulare, a expus două desene, portrete ale unor ierarhi români, în execuția cărora talentul excepțional al maestrului își pune amprenta din plin.

Ștefania Grimalschi, pictor și restaurator, distinsă cu premiul UAP în anul 2000 pentru restaurare, cu numeroase expoziții personale și

colective în țară și în străinătate, având lucrări în muzee și colecții particulare, a expus două icoane ale Sfintei Fecioare, de o grație cerească.

Romeo Andronic, pictor și restaurator de monumente istorice cu numeroase expoziții personale și de grup în țară și în străinătate, premiat de UAP în 1998, 2007, și de U.N.M.R.I. în 2011, a creat un impresionant număr de lucrări ce ilustrează Psaltirea. În expoziție a fost prezent cu o aquarelă de un mare rafinament pictural, intitulat *Psalmul 103-9*.

Irina Sava, pictor și restaurator, a avut participări la numeroase expoziții de artă religioasă. A fost prezentă cu un portet în acrilic pe pânză, *Madame*, personaj al unei lumi trecute, ieșit parcă din una dintre frescele pe care le-a restaurat. O pictură sensibilă, plină de farmec și poezie.

Ionel Cristescu, iconar și pictor de biserici, a prezentat o icoană a Sfintei Maria și un detaliu în format digital după o frescă originală pictată la biserica Brăteștii de Jos de lângă Târgoviște.

Liviu Șoptelea a avut expus un print digital după o frumoasă pictură intitulată *3me up*, reprezentând o viziune personală a Sfintei Treimi într-un cadru poetic, metaforic.

Costachi Puiu Dumitraș, pictor și sculptor, cu o bogată activitate expozițională, a prezentat un print digital după o sculptură în lemn a Mântuitorului, ce amintește de arta expresionistă, dar și de sculptura gotică pictată din bisericile din Transilvania.

Victorița Duțu, pictor cu expoziții numeroase în țară și străinătate, a expus un ulei pe pânză, cu temă spirituală, în care imaginația artistei ne dezvăluie o lume metaforică, de vis.

Luca Vaeni, cunoscut nouă din alte expoziții ale galeriei la care a participat, și care la vârsta de 12 ani surprinde prin talentul său excepțional care îl dezvăluie ca pe un artist de mare viitor, este prezent în expoziție cu două iconițe pictate pe lemn, într-o viziune originală, necanonică.

Copiii de la cercul de pictură al parohiei, prezenți cu frumoasele lor iconițe pe sticlă, care au fost expuse și apreciate atât în București la Muzeul Satului, cât și la ICR New York, au fost mândria galeriei "Spiritus". Remarcabile icoanele lui Andrei Damian, Alex Orza, Alexandra Esca, Justina și Aaron Anițului, dar și cele ale altora mai mici care nu s-au lăsat mai prejos, Thomas Rădescu, Valentina, Iulia și Christopher Purcărea.

Expoziția, așa după cum am menționat, concepută sub semnul Sfintei Fecioare Maria din poemul eminescian *Rugăciune* a încercat să unească, modest, sub același stindard, trecutul nostru cultural, arta populară, și arta contemporană din România și cea din diaspora newyork-eză, creând astfel punți care să contribuie la cunoașterea tradiției noastre milenare, a identității noastre naționale, culturale și spirituale, după modelul vieții, activității și operei marelui nostru poet Mihai Eminescu.

Liviu Șoptelea,
Îngerarii

♦ Vineri 4 decembrie 2015 la Union Theological Seminary în Manhattan a avut loc a opta Conferință Internațională a Institutului „Sophia” cu tema generală *The Sacred Arts of Eastern Orthodoxy*. Pr. Prof. Theodor Damian a prezentat lucrarea „The Interior Icon: The Role of Icons in the Life of the Church Today” și a prezidat sesiunea despre Iconologie.

♦ Sâmbătă 5 decembrie 2015 la Seminarul Teologic Episcopal (General Theological Seminary) din Manhattan s-au desfășurat lucrările celui de-al 23-lea Simpozion Teologic, Ecumenic și Interdisciplinar organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, și de General Theological Seminary, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România. Tema generală a fost: *Cultural Transparency and the Loss of Privacy in the Era of Digital Technology: How Is This Shaping Our Becoming and the Ethical Dilemmas Related to It*.

Prezentările au fost în engleză, după cum urmează:

Theodor Damian, PhD, Professor of Philosophy and Ethics, Metropolitan College of New York; President of the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality: *Being Constantly Watched: Transparency and Perichoresis*;

Clair McPherson, PhD, Professor of Ascetical Theology, General Theological Seminary; Priest Associate, Church of the Transfiguration, Manhattan (Episcopal): *Transparency, Accountability, and Honesty in Twenty-first Century Theological Education: A Theory and a Test Case*;

Richard Grallo, PhD, Professor of Applied Psychology, Metropolitan College of New York: *Social Trust and Problem Solving in an Age of Chaos*;

Louis Tietje, PhD, Professor of Ethics, Metropolitan College of New York: *Should Mr. Green Pen Be Fired or Are the Prescriptivists Right?*;

Doru Tsaganea, PhD, Professor of Mathematics, Metropolitan College of New York: *Contradictory Political Results of Internet Utilization*;

Alina Feld, PhD, Affiliate Faculty at the General Theological Seminary, New York: *The Digital Age and the Transparency of Evil: Jean Baudrillard's "Perfect Crime"*;

Elvin T. Ramos, PhD, Founder and President, Global Tassels, Inc.

Adjunct Assistant Professor, St. John's University: *Global Transparency and Harmony: Protecting the New Culture, the Modern*

Identity, and the World of Ideas of the Millennial Generation Living in the Slums of Poverty;

Nancy Perez, Master's Program Candidate, Metropolitan College of New York: *Cyberidentity;*

Elithia Pennington, MPA/PP, Metropolitan College of New York: *Should People Fear Technology?*

Moderatorul evenimentului a fost Prof. Dr. Humphrey Crookendale, decan al Facultății de Public Affairs and Administration, Metropolitan College of New York; comentator a fost Dr. David Rosner, profesor de Etică, Metropolitan College of New York, oaspete de onoare a fost Prof. Dr. Adele Weiner, decana Facultății de Științe Sociale, Metropolitan College of New York.

Galeria Spiritus (Director Viorica Colpacci, MA) a fost prezentă cu o expoziție de artă. La eveniment a fost lansată revista *Symposium*, vol. XXII, Nr. 1, 2015, ce conține o selecție a lucrărilor prezentate la simpozionul precedent din 2015. Recepția oficială a fost cu generozitate oferită de Dna Mihaela Stan de la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, New York.

Duminică 13 decembrie 2015, Biserica noastră a primit vizita corului „Harisma” din București, care a oferit celor prezenți un frumos concert de colinde.

♦ Vineri 18 decembrie 2015 la restaurantul „Bucharest” al Dlui Basile Bădăluță s-a întrunit Cenaclul literar „M. Eminescu” pentru lansarea volumului *Taximetrist de noapte la New York* de Mircea M. Ionescu. Au vorbit Theodor Damian, Doina Uricariu, Grigore Culian și autorul. Au mai luat cuvântul Alexandru Goțea, Vasile Bădăluță, Adriana Hegbeli, Sorina Robinson și Viorica Colpacci.

♦ Vineri 25 decembrie 2015 la Biserică s-a sărbătorit marele praznic al Nașterii Domnului. După Sf. Slujbă s-a cântat un grupaj de colinde de către toți cei prezenți, apoi a venit Moș Crăciun și a împărțit daruri copiilor și tinerilor. În sala socială, la masa festivă, copiii și tinerii Școlii noastre de Duminică, sub conducerea Prof. Irina Anițului, au oferit un frumos program artistic incluzând dansuri clasice și populare românești.

Au cântat soliștii de muzică populară și ușoară Lăcrămioara Răileanu și Berti Samovici acompaniați la vioară de Damian Dudu și la orgă de Mario Dumitrescu.

Duminică 27 decembrie 2015 Biserica noastră i-a avut ca oaspeți de onoare pe scriitorii Viorica și Gheorghe Pârja din Baia Mare, redactori la ziarul *Graiul Maramureșului* și la revista *Nord literar*.

♦ Pe data de 5 ianuarie 2016 în curtea Bisericii s-a construit tradiționala cruce de gheață pentru bobotează. Echipa din acest an a fost formată din Domnii Ciprian Solomon, Sorin Lazăr, Marius Stoica, Alex Orza și Pr. Th. Damian.

♦ Vineri pe 8 ianuarie 2016 în Cenaclul nostru întrunit la restaurantul „Bucharest” au fost lansate volumele *Vorbe colorate* și *Petale de lumină* ale Dr. Andrei Marcu din New Jersey. Au vorbit Theodor Damian, Mariana Terra și autorul. A mai luat cuvântul Dl Alecu Goțea. Au recitat din poezia invitatului serii Ion Burcin și Sorina Robinson.

♦ Duminică 10 ianuarie la Biserică după Sf. Slujbă, în sala socială, la masa festivă organizată pentru cei care poartă numele Sf. Ioan Botezătorul, a avut loc și întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” unde a fost lansat volumul *Un surâs în colțul gurii* de Vasile Răvescu. Au vorbit Theodor Damian, Elena Mitru, Mariana Terra și Valentina Ciaprazi. A recitat epigrame și poezii Irina Anițului.

♦ Sâmbătă și duminică 16 și 17 ianuarie 2016 a avut loc cel de-al 23-lea Simpozion anual „M. Eminescu”, organizat la restaurantul „Bucharest” (sâmbătă) și la Biserica noastră (duminică) de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină „Dorul” (fondată în 1903), New York, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România. Tema generală a simpozionului a fost: „Iară noi, noi epigonii?” *Epigonatul între înregimentare valorică și non-valorică*.

Deschiderea lucrărilor (sâmbătă) a fost făcută de Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, președintele Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România, și de Ing. Cristian F. Pascu, președintele Societății „Dorul”. A vorbit apoi Excelența sa Ioana-Gabriela Costache, Consulul general al României la New York, urmată de scriitoarea și editoarea Dr. Doina Uricariu, oaspete de onoare al evenimentului.

Poeta Carmen Domnitza Belecciu a recitat poemul *Rugăciune* de M. Eminescu. Lucrările simpozionului, moderate de Dna Elena Solomon, s-au prezentat astfel:

Ștefan Stoenescu, Profesor, scriitor, traducător, Ithaca, New York: *Epigonismul ca metodă de creație*;

Theodor Damian, Scriitor, profesor, Președinte al filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York: *Sentimentul religios la Eminescu: Persoana și ziaristica*;

Alina Feld, Profesor de teologie la General Theological Seminary, New York: *Epigonism sau ontologie reactivă: Eminescu și Nietzsche*;

Doru Tsaganea, Profesor de Matematică la Metropolitan College of New York: *Fascinația infinitului în „Luceafărul” și „La steaua”*;

Valentina Ciaprazi, Profesor de limbă și literatură franceză, LaGuardia Community College, New York: *Femeia muză a primului și ultimului romantic: Victor Hugo și Mihai Eminescu*;

Mircea Săndulescu, Scriitor: *Moștenirea lui Eminescu și formula secretă a lui 20/80: vitalele și trivialele*.

Galeria de artă „Spiritus” a Institutului nostru, condusă de artista Viorica Colpacci, MA, a fost prezentă cu o expoziție omagială unde au avut lucrări expuse următorii artiști din New York: Viorica Colpacci, Ruxandra Dumitrescu, Maria Tazlăuanu, Alexandra Stoenescu, Doru Tsaganea, și din România: Cristian Olteanu, Ionel Cristescu, Nicolae Sava, Irina Sava, Romeo Andronic, Viorel Grimalschi, Ștefania Grimalschi, Liviu Șoptelea, Costachi Puiu Dumitraș, Victorița Duțu, Luca Vaeni.

Au fost expuse și icoane ale copiilor și tinerilor Școlii de Duminică a Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel”, New York.

♦ Partea a doua a Simpozionului s-a ținut la Biserică, a doua zi. După Sf. Slujbă s-a făcut un parastas unde au fost pomeniți Mihai Eminescu, Mitropolitul Antonie Plămădeală, Grigore Vieru și George Alexe, după care în sala socială au vorbit Pr. Th. Damian și Ing. Cristian F. Pascu.

Carmen Domnita Belecciu a rostit din nou poemul *Rugăciune* de M. Eminescu după care a avut loc un amplu recital din creația Luceafărului poeziei românești, susținut de doamnele Nicole Smith, Mariana Terra, Valentina Ciaprazi, Angela Cawog, Anișoara Constantinescu, Felicia Georgescu, de Dl Cristian Pascu, dar și de copiii și tinerii Școlii noastre de Duminică condusă de Prof. Irina Anițului.

Dna Alexandra Pevida a cântat romane pe texte ale marelui poet român, după care a urmat un dialog poetic dedicat lui Eminescu, cu texte de Grigore Vieru, susținut de Pr. Th. Damian și Dl Cristian Pascu.

A avut loc apoi o proiecție de film dedicată lui M. Eminescu și alta cu regretații interpreți Doina și Aldea Teodorovici, precum și un recital din poezia lui Eminescu susținut de actori români celebri.

Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York și-a adus contribuția printr-o suită de dedicații lirice oferite de poezii Valentina Ciaprazi, Ion Burcin, Elena Mitru și Theodor Damian.

În final, în cadrul concursului „Recunoașteți versurile?” Societatea „Dorul” a oferit premii (I – \$75; II – \$50; III - \$25) câștigătorilor participanți.

Ing. Cristian F. Pascu a rostit cuvântul de încheiere al serii.

(Pentru detalii a se vedea reportajul Mariane Terra în *Romanian Journal*, Nr. 777 din 3 februarie 2016, New York, p. 19).

♦ Duminică 25 ianuarie, la Biserică, după Sf. Slujbă, s-au desfășurat lucrările celui de-al 23-lea Simpozion dedicat Unirii Principatelor Române, organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină „Dorul” (fondată în 1903), New York, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România. După convenita rugăciune rostită de preotul paroh s-a cântat imnul *Deșteaptă-te române*, după care Pr. Th. Damian a rostit un scurt cuvânt de deschidere a evenimentului.

Lucrările prezentate au fost după cum urmează: Dr. Doru Tsaganea, Profesor de Matematică la Metropolitan College of New York: *Semnificația actului Unirii în istoria poporului român*; Dr. William Flaviu Rîțiu, Profesor de statistică la John Jay College, New York: *Reformele lui Cuza*; Carmen Domnitza Belecciu, MA, Artist, New York: *Candela Unirii*;

A urmat un frumos și bogat recital de poezii dedicate Unirii, din scriitori români clasici și contemporani susținut de Doamnele Mariana Terra, Valentina Ciaprazi, Elena Mitru, Carmen Domnitza Belecciu, Victoria Plăvițu, Irina Anițului și de copiii și tinerii Școlii noastre de Duminică, și un altul, susținut de poeți ai Cenaclului „M. Eminescu” din New York (Valentina Ciaprazi, Ion Burcin, Elena Mitru, Theodor Damian, Carmen Domnitza Belecciu), care, din creația proprie au citit poezii în cinstea evenimentului.

Programul a fost înfrumusețat de prezența îndrăgiților cântăreți Lăcrămioara Răileanu și Berti Samovici care au interpretat cântece românești acompaniați la vioară de Damian Dudu și la orgă de Mario Dumitrescu.

Atât adulții cât și tinerii Bisericii noastre, îmbrăcați în frumoase costume naționale au dansat în ritmurile muzicii populare românești după care s-au prins cu toții în tradiționala Horă a Unirii. Galeria „Spiritus” a fost prezentă cu o expoziție de icoane ale unor artiști din București și ale copiilor și tinerilor parohiei noastre (vezi reportaj de Mariana Terra în *Romanian Journal*, Nr. 777 din 3 februarie 2016, New York, p. 19).

♦ Duminică 31 ianuarie 2016 la Biserica noastră s-a celebrat hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă (Sf. Trei Ierarhi). Cu acest prilej s-a ținut și Adunarea generală a parohiei.

Totodată a avut loc și întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” unde s-a lansat volumul de poezii pentru copii *Veverița, strengărița* de Elena Mitru. Au vorbit Theodor Damian, Mariana Terra, Nicole Smith, Valentina Ciaprazi, Justina Anițului și autoarea. A mai luat cuvântul Dna Angela Cawog. Copiii Școlii de Duminică au recitat poezii din volumul lansat.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River). Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar "M. Eminescu": Vinerea la fiecare două săptămâni. Pentru detalii sunați la 718-626-6013, sau vizitați www.romanian-institute-ny.org.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).